

Szkoła na TAK!

PODRECZNIK
KLASA 2
część 1

Nowość
2024

Drogi WSiP,

Nigdy bym nie publikowała publicznie książek wydawnictw, które działają na uczciwych zasadach.

Wasza firma jednak promuje masowy dodruk, całkowicie niepotrzebnych książek, które mogłyby być zastąpione wersjami elektronicznymi!

Co prawda e-booki są dostępne na waszej stronie, jednak:

- W przeciwieństwie do fizycznej książki, licencja na e-book kończy się po roku. Oznacza to, że jeżeli moja córka chciałaby powtórzyć sobie całą wiedzę do matury, musiałabym jej kupić wszystkie wasze książki od nowa.
- Waszych e-booków nie da się pobrać! Wymagają one dostęp do internetu, co uniemożliwia ich użycie na naszej wsi, gdzie zasięg jest ograniczony.
- Wasze e-booki nie działają na telefonach komórkowych!
- Wasze e-booki sprzedawane są po tej samej (albo wyższej) cenie co regulame książki. Cena e-booka powinna być niższa, gdyż e-booki wymagają elektronicznego czytnika (tabletu)!

Czas rozpocząć nową erę, w której papier nie jest bezczelnie marnowany dla pieniędzy.

Przedstawiam e-book, który spełnia wszystkie oczekiwania uczniów.

Dbajmy o środowisko, zróbmy to dla młodych pokoleń.

Spis treści

Co znajduje się w podręczniku? 4

WRZESIEŃ

Tydzień I. Powroty i powitania 6

1. Jak to będzie po wakacjach? 8
2. Co to znaczy „pielęgnować wakacyjne przyjaźnie”? 10
3. Od kogo zależy bezpieczeństwo na drodze? .. 12
4. Dlaczego tak trudno wrócić do szkoły? 16

Tydzień II. Nasza klasa to my! 18

1. Jacy jesteśmy? 20
2. Po co nam wzajemna pomoc i współpraca? ... 22
3. Jak to jest być nowym? 26
4. Co to znaczy „zachowywać się kulturalnie”? .. 28

Tydzień III. Jesteśmy zdatni i kreatywni 30

1. Co to jest „Dzień Kropki”? 32
2. Jak można odkryć swój talent? 34
3. Jak uczyć się od siebie nawzajem? 36
4. Jakie mamy pomysły na ten rok szkolny? 38

Tydzień IV. Posprzątajmy świat 42

1. Jak może być drugie życie wyrzuconych śmieci? 44
2. Na czym polega akcja sprzątania świata? 46
3. Jak dbać o czystość wokół nas? 50
4. Jak będziemy sprzątać świat za 100 lat? 52

PAŹDZIERNIK

Tydzień V. Barwy jesieni 54

1. Jaka może być jesień? 56
2. Dlaczego jesienne liście są kolorowe? 58
3. Jakie zmiany zachodzą w przyrodzie jesienią? .. 62
4. Czy warto jeszcze pisać listy? 66

Tydzień VI. Tajemnice drzew 68

1. Czy drzewo może sięgać do samego nieba? ... 70
2. Czy istnieje lekarstwo na samotność? 72
3. Jakie tajemnice ma kasztanowiec jesienią? ... 75
4. Co nam dają drzewa? 78

Tydzień VII. Skąd bierzemy to, co jemy? 80

1. Co można kupić na straganie? 82
2. Kto pozamykał witaminy w słoikach? 84
3. Jakie rośliny można uprawiać na polu? 87
4. Z czego robi się kaszę? 90

Tydzień VIII. Powiewy wiatru 92

1. Jak powstaje wiatr? 94
2. Kto dogoni wiatr? 96
3. Komu jest potrzebny wiatr? 99
4. Co to jest „babie lato”? 102

Sprawa dla detektywa 104

Sposób na czytanie 106

Dobre wychowanie – zakończenia opowiadań
wychowawczych 114

Świat wokół nas – opowiadania przyrodnicze
„Lena i Tymek poznają świat” 116

Co znajduje się w podręczniku?

Wprowadzenie w zagadnienia nowego tygodnia

Na pasku na górze strony temat całego tygodnia. W danym tygodniu ten sam kolor pasków.

Polecenia wprowadzające dzieci w tematykę danego tygodnia.

Podane tematy poszczególnych dni w danym tygodniu.

Strony z tekstami do samodzielnego czytania

Temat każdego dnia zapisany na górze strony w formie dziecięcego pytania.

I poziom czytania – teksty z podziałem na sylaby.

Na dole strony oznaczenie numeru i tematu tygodnia oraz dnia.

II poziom czytania – dłuższe teksty bez podziału na sylaby.

Odesłanie do dodatkowych ćwiczeń i tekstów do czytania w bloku „Sposób na czytanie” na końcu podręcznika.

Wszystkie pozostałe teksty pisane mniejszą czcionką są przeznaczone do głośnego czytania przez nauczyciela lub chętne dzieci.

Kąciaki tematyczne

ciekawostki z zakresu różnych obszarów edukacji

wskazówki, jak radzić sobie w różnych sytuacjach

tekst zachęcający do przeczytania całej lektury

zadania kształtujące samodzielność

sposoby uczenia się i zapamiętywania (zgodnie z zasadami neurodydaktyki)

Bloki tematyczne

Świat wokół nas

edukacja przyrodnicza (na końcu podręcznika opowiadania przyrodnicze do wybranych tematów)

Sposób na czytanie

dodatkowe ćwiczenia i teksty wspomagające naukę czytania, umieszczone na końcu podręcznika

Złota rączka

edukacja techniczna (inspiracje do prac technicznych wykonywanych w grupie)

Sprawa dla detektywa

historia detektywistyczna, ćwicząca czytanie ze zrozumieniem i logiczne myślenie (w każdej części podręcznika kolejny fragment)

Gra muzyka!

edukacja muzyczna

Ale sztuka!

edukacja plastyczna (dziedziny sztuki)

cykl opowiadań wychowawczych

fragmenty lektur proponowanych w podstawie programowej

dwa poziomy tekstów do samodzielnego czytania

wprowadzenie różnych form wypowiedzi

wprowadzenie zasad ortograficznych i gramatycznych

proste eksperymenty do przeprowadzenia w klasie

Piktogramy

polecenia rozwijające myślenie twórcze

polecenia odnoszące się do uważności i dobrostanu

polecenia z edukacji plastycznej

polecenia kształtujące myślenie krytyczne

polecenia zachęcające do aktywnego działania na rzecz przyrody

ważne informacje

Powroty i powitania

1.
Jak to będzie
po wakacjach?

2.
Co to znaczy
„pielegnować wakacyjne
przyjaźnie”?

Wakacje były super!
Ciekawe, co się będzie
działo w drugiej klasie.

1. Stań przed lustrem i uważnie popatrz na siebie. Zastanów się, co się w tobie zmieniło w czasie wakacji. Jakie zmiany dostrzegasz u swoich koleżanek i kolegów?
2. Jak myślisz, do czego może być potrzebny alfabet?
3. Czy podczas wakacji dowiedziałaś / dowiedziałeś się czegoś, co było dla ciebie nowe?

3.

Od kogo zależy
bezpieczeństwo
na drodze?

4.

Dlaczego tak
trudno wrócić
do szkoły?

A, B, C – nie damy się!
1, 2, 3 – teraz my!

Ale się cieszę,
że znowu spotkam
swoich kolegów!

4. Czy wakacyjna przyjaźń może przetrwać? Opowiedz o swoich doświadczeniach.

5. Porozmawiaj z koleżanką lub kolegą z ławki o tym, jakie niebezpieczeństwa mogą was spotkać poza szkołą. Co można zrobić, żeby ich uniknąć?

 6. Z czym ci się kojarzy słowo **portret**? Jakie portrety widziałaś / widziałeś?

Wanda Chotomska

Do widzenia, wakacje!

Był plecak na plecach
i były walizki,
a teraz wakacje skończone.
Tornistry i teczki
czekają na wszystkich
i zaraz zawoła dzwonek.

Czy w tornister, czy też w teczkę,
weź wakacji choć troszeczkę.

Nie zostawiaj w plecaku
tego słońca od Tatr,
weź piosenkę od ptaków,
zapach słońca i wiatr.

Nie zostawiaj w plecaku
barwy nieba i zbóż,
kolor chabrów i maków
między książki dziś włóż.

Nie zostawiaj w plecaku
blasku słońca i gwiazd,
do tornistra zapakuj
smak poziomek i las.

Czy w tornister, czy też w teczkę,
weź wakacji choć troszeczkę.

1. Posłuchaj wiersza lub przeczytaj go samodzielnie. Powiedz, w jaki nastrój wprowadził cię ten wiersz. Dlaczego?
2. Przepisz starannie do zeszytu powtarzające się dwie linijki wiersza. Wyjaśnij, jak rozumiesz te słowa.
3. Co ciekawego lub ważnego spotkało cię w czasie wakacji?
4. Co ty byś zapakowała / zapakował do swojego tornistra lub szkolnego plecaka jako wspomnienie z wakacji?

Po powrocie z wakacji z pewnością przywitaliście się już ze swoimi koleżankami i kolegami z klasy. Może uściśnięliście sobie dłoń, przybiliście piątkę, uśmiechnęliście się do siebie lub serdecznie się wyściskaliście.

Coś ciekawego

Jak witają się ludzie w różnych krajach?

Japończycy witają się ukłonem. Duże znaczenie ma to, jak niski jest ukłon i jak długo trwa.

ukłon

Mieszkańcy Kenii – Masajowie – witają gości tańcem. Jego charakterystycznym elementem są wysokie podskoki.

taniec

hongii

Hongi to tradycyjny nowozelandzki sposób powitania, polegający na jednoczesnym dotknięciu się czołami i nosami.

Filipińczycy wykonują podczas powitania gest zwany **mano po**. Delikatnym ruchem przykładają dłoń witanej osoby do swojego czoła. W ten sposób okazują szacunek.

mano po

5. W jaki sposób witają się mieszkańcy różnych krajów na świecie? Zastanówcie się, czy jest coś wspólnego w tych powitaniach.
6. Dobierzcie się w pary i zaprezentujcie wybrany sposób powitania. Wymyślcie własne powitanie i przedstawcie je klasie.
7. Jak wyglądałby świat, gdyby ludzie się nie witali?
8. Zdecydujcie wspólnie, jak chcecie się witać w tym roku szkolnym na początku lekcji.

2. Co to znaczy „pielegnować wakacyjne przyjaźnie”?

W lipcu Lena pojechała po raz pierwszy na kolonie. Mimo jej obaw kolonie to był świetny pomysł. Lena poznała tam wiele osób. Najchętniej spędzała czas ze swoją rówieśniczką – Marysią. Może ta wakacyjna znajomość przerodzi się w przyjaźń?

Alfabet to zbiór liter ułożonych w określonej kolejności. Polski alfabet składa się z 32 liter.

a ą b c ć d e ę f g h i j k l ł m n ń o ó p r s ś t u w y z ż ź

1. Przeczytaj tekst i powiedz, na jaki wyjazd Lena wybrała się w czasie wakacji.
2. Czego chciałabyś / chciałbyś się dowiedzieć od Leny o jej nowej koleżance?
3. Co to jest **alfabet**? Przeczytajcie alfabet razem. Podczas odczytywania liter służących do zapisywania samogłosek podnoście ręce do góry. Nauczcie się alfabetu na pamięć.
4. Ułóżcie imiona dziewczynek, które Lena poznała na koloniach, w kolejności alfabetycznej. Zapiszcie imiona na tablicy. Pamiętajcie, że piszemy je wielką literą.
5. Czy byłeś / byłaś w wakacje na koloniach lub na innym wyjeździe? Jak ci się podobało?
6. Jak sądzisz, co to znaczy **pielegnować wakacyjną przyjaźń** i jak można to robić? Wymieńcie się w klasie pomysłami.

Leonardo da Vinci (czytaj: winczi)
„Dama z gronostajem”

Leno, w muzeum
w Krakowie obejrzałem
słynny portret „Dama
z gronostajem”.

A ja namalowałam
portret koleżanki
z wakacji – Marysi.

Portret to artystyczne przedstawienie osoby
lub grupy osób. Może być to dzieło malarskie,
graficzne, rysunkowe lub rzeźba czy fotografia.

1. Wyjaśnij własnymi słowami, co to jest **portret**. Dlaczego ludzie tworzą portrety? Czyje portrety znajdują się w twoim domu na ścianach lub w rodzinnych albumach?
2. Porozmawiajcie o obrazie „Dama z gronostajem” i o rysunku wykonanym przez Lenę. Co można powiedzieć o przedstawionych osobach na podstawie ich portretów?
3. Zastanówcie się, czy na portrecie da się pokazać cechy charakteru danej osoby. W jaki sposób można to zrobić? Czy jest to łatwe, czy – trudne do wykonania?
4. Z pewnością w czasie wakacji spotkaliście nowe osoby. Na kartce z bloku narysujcie pastelami lub kredkami portret osoby poznanej na wakacjach.

3. Od kogo zależy bezpieczeństwo na drodze?

Franek cieszył się bardzo na ten dzień. Od drugiej klasy miał już samodzielnie chodzić do szkoły. Przed blokiem spotkał Tomka. Chłopcy zaczęli od razu opowiadać o swoich wakacyjnych przygodach. W czasie drogi pokazywali sobie najciekawsze zdjęcia w smartfonach.

Znaki drogowe

zakazu

Zakaz ruchu
pieszych

nakazu

Droga
dla rowerów

ostrzegawcze

Przejazd kolejowy
bez zapór

informacyjne

Przejście
podziemne
dla pieszych

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Co wydarzyło się w drodze chłopców do szkoły? Dlaczego doszło do tej sytuacji? W jaki sposób można było jej zapobiec?
3. Przypomnij, jak należy przechodzić przez jezdnię, tory kolejowe oraz ścieżkę rowerową. Jakich innych zasad zachowania trzeba przestrzegać, żeby być bezpiecznym na drodze?

Franek z Tomkiem tak się zagadali, że nie zwracali uwagi na żadne znaki drogowe.

Nie zauważyli czerwonego światła na przejściu dla pieszych. Nagle usłyszeli za sobą krzyk. To jakiś pan, stojący obok, powstrzymał chłopców przed wejściem na jezdnię. Na ulicy z piskiem opon zahamował samochód.

Koledzy byli przerażeni, ale na szczęście nikomu nic złego się nie stało. To była dla nich ważna lekcja bezpieczeństwa na drodze.

Coś ciekawego

W Polsce obowiązuje **ruch prawostronny** . To oznacza, że pojazdy poruszają się przy prawej krawędzi jezdni. Dlatego przed wejściem na przejście dla pieszych należy w pierwszej kolejności patrzeć w lewą stronę.

Jednak w niektórych krajach, jak Wielka Brytania, Japonia czy Australia, ruch jest **lewostronny** . Żeby się nie pomylić, w Wielkiej Brytanii na jezdni umieszcza się napisy i strzałki informujące pieszych, w którą stronę mają najpierw patrzeć.

4. Jakie są rodzaje znaków drogowych? Czego one dotyczą? Co mają ze sobą wspólnego znaki zakazu i ostrzegawcze? Czemu służy ustawianie tych i innych znaków drogowych?
5. Gdyby do waszej klasy przyszedł ekspert od bezpieczeństwa na drodze, to jakie pytania chcielibyście mu zadać? Zapiszcie je i spróbujcie wspólnie na nie odpowiedzieć.
6. Zastanów się i powiedz, od kogo zależy twoje bezpieczeństwo na drodze. Co ty możesz zrobić, żeby uniknąć groźnych sytuacji?

Jak uniknąć niebezpieczeństwa poza domem

Nie rozmawiam z nieznajomą osobą i niczego od niej nie biorę!

Chodź, to coś ci pokażę.

Nie!!!

Nigdzie nie idę z nieznajomą osobą.

Nie wierzę mu.

Rodzice prosili, żebym cię odebrał ze szkoły.

Lepiej przejdę na drugą stronę.

Ej, ty!

Nie dotykaj mnie!

Głośno krzyczę, gdy nieznajoma osoba chce mnie dotknąć, a ja nie czuję się z tym dobrze!

Nie ruszaj!

Co to?

Nie podnoszę niebezpiecznych ani nieznanych przedmiotów.

1. Na podstawie podanych informacji powiedz, jak należy się zachowywać w kontaktach z nieznajomymi, żeby nie narazić się na niebezpieczeństwo.
2. Dlaczego nie wolno dotykać nieznanymi przedmiotów leżących na ulicy? Dlaczego trzeba unikać bezpańskich psów?
3. Jakie inne nieprzewidziane sytuacje mogą się wydarzyć w drodze do szkoły? Jak powinno się wtedy zachować?
4. Podzielcie się na grupy i odegrajcie scenki, w których przećwiczycie zachowanie w różnych niebezpiecznych sytuacjach.
5. Jakie znasz numery alarmowe? W jakich sytuacjach należy z nich korzystać?

Unikam
niebezpiecznych
zwierząt,
zwłaszcza
bezpańskich
psów.

Gdy wydarzy się coś
niepokojącego, to wejdę
do komisariatu policji
lub do remizy strażackiej,
przedstawię się i powiem,
co i gdzie się stało:

Dzień dobry.
Nazywam się Kuba Wiślicki.
Mieszkam tu, w Radzyminie,
przy ulicy Strzelców Kresowych.
Byliśmy na lodach i moja siostra się
zgubiła. Ma 6 lat, jest ubrana w niebieską
sukienkę i ma warkoczyki.

Czas na poradę!

- W każdej sytuacji zagrożenia, gdy czujesz się niepewnie lub się boisz, głośno krzycz i wzywaj pomocy.
- Naucz się na pamięć numerów telefonów do rodziców lub opiekunów, żeby zawsze móc się z nimi szybko skontaktować.
- Gdy zdarzy się wypadek lub pojawi jakieś niebezpieczeństwo, wezwij odpowiednie służby ratownicze. Pamiętaj o numerze alarmowym:

6. Wyobraź sobie, że musisz wezwać pogotowie. Jakie informacje trzeba przekazać osobie przyjmującej zgłoszenie?
7. Wykonaj przyrodniczą książeczkę harmonijkę o nazwie „Ekokącik klasa 2”. Weź kartkę z bloku technicznego i zegnij ją w harmonijkę tak, żeby miała cztery zagięcia. Na pierwszym pasku napisz tytuł i ozdób go elementami związanymi z naturą. Tak przygotowaną książeczkę będziesz uzupełniać różnymi informacjami przyrodniczymi przez cały rok szkolny. Harmonijka może ci posłużyć jako zakładka do podręcznika.

Natalia Usenko

Powrót z wakacji

Klara siedziała przy stole i ponuro dłubała łyżką w talerzu. Kotka Fisia przyglądała jej się z parapetu ze zdziwieniem w zielonych oczach.

– Hej, już jestem! – Na progu stał tata, objuczony jak wielbłąd. W rękach miał cztery torby, a pod pachą trzymał plik listów. Klara podbiegła, żeby mu pomóc.

– Dzięki, słonko. No jak, już po obiedzie? Gotowa na spacer?

– Rosół jest niedobry... – westchnęła dziewczynka. – Wszystko jest dziś paskudne.

– Rozumiem – powiedział tata. – A to nie dlatego, że jutro idziesz do szkoły?

Przecież lubisz szkołę. I rosół też lubisz.

– No, wiem. Ale wakacje są fajniejsze! I ja wcale nie chciałam wracać!

– Mnie też się nie chce wracać do pracy – przyznał tata. – Ale zrobimy tak: jutro ty pójdziesz do szkoły, ja – do biura, a potem idziemy na lody. I zabierzemy twoją przyjaciółkę Magdę. Ja opowiem, co było u mnie w biurze, a wy – co nowego w szkole.

– Zgoda... – przytaknęła Klara. Poglaskała Fiśkę i poszli z tatą na spacer.

A nazajutrz rano...

Szkoła brzęczała jak ul pełen pszczół. Pierwszaki i ich rodzice stali przy wejściu zbici w grupkę i rozglądali się niepewnie. Klara uśmiechnęła się do nich. W zeszłym roku sama stała tak z mamą. A teraz znała tu wszystko i biegła do szatni z napisem „KL. 2B”.

– Klarcia!!! – wrzasnął ktoś od progu i rzucił jej się na szyję.

– Magda, bo mnie udusisz! – zachichotała Klara. – O rany, jaka ty jesteś opalona!

– Byłam nad morzem. Nauczyłam się pływać na plecach, wiesz? Przywiozłam ci ekstraniespodziankę. Przyjdiesz do mnie, to ci pokażę, dobrze?

Dzieciaki przepychały się i gadały na wyścigi. W kącie siedział nieśmiało nowy chłopak w okularach, całkiem miły, i Klara pomachała mu na przywitanie. Jasiek i Bruno znów okładali się workami na kapcie, a Daria zaplatała Natalce włosy w jakąś superfryzurę. Wszystko było tak samo, ale wszyscy byli trochę inni – zmienili się przez wakacje.

1. Posłuchaj opowiadania i powiedz, jaka historia została w nim opisana.
2. Jak minął dziewczynce pierwszy dzień w szkole? Jakie zmiany zaszły w szkole po wakacjach? Jakie nowości czekały na uczniów?
3. Dlaczego Klara nie chciała wracać do szkoły? Czemu potem zmieniła zdanie?
4. Porozmawiajcie w grupach o tym, jaki może być powrót do szkoły. Uzasadnijcie swoje opinie. Dlaczego można tęsknić za szkołą?

Klasa też była trochę inna: ścianę pomalowano na żółto, ławki ustawiono w trzech rzędach, a w rogu stało wielkie terrarium. Siedział tam śmieszny stworek, który kręcił oczami we wszystkie strony. Jakby były na zawiasach! Dzieci stłoczyły się wokół niego.

– Widzę, że już poznaliście nowego kolegę?

W drzwiach stała pani Agnieszka. Taka sama, a jednak inna: miała grzywkę i loki. Dzieciaki otoczyły ją wianuszkiem i zaczęły się przekrzykiwać.

– Proszę pani, a dlaczego pani obcięła włosy?

– Tęskniliśmy za panią!

– Czemu ławki stoją inaczej?

– A co to za jaszczur w akwarium? Czy on jest nasz?

– Po pierwsze... – powiedziała pani Agnieszka – witam was po wakacjach, kochani! Też się za wami stęskniłam. Po drugie: ławki stoją inaczej, bo jest nas więcej, mamy kilku nowych kolegów i zaraz wam ich przedstawię. Po trzecie: włosy obciąłam, bo zawsze chciałam mieć loki. A w rogu stoi terrarium. Mieszka w nim gekon Euzebiusz. Jest wasz i będziecie się nim opiekować na zmianę.

– Ale suuuper! – rzuciła Magda i ścisnęła Klarę za rękę.

Cała rodzina siedziała już przy obiedzie, gdy tata z Klarą weszli do domu.

– Hej! Jak było? – zawołała mama. – Co nowego?

– Mamy nową salę gimnastyczną! – pochwaliła się Klara. – I czterech nowych uczniów. Jeden ma na imię Tomek, jest bardzo fajny i lubi koty jak ja.

– U nas w przedszkolu są nowe zabawki! – powiedziała siostra Klary, Jagódka.

– A u mnie nowy szef – westchnął tata. – Ponury jak troll i ma krawat w dinozaury.

– Nie martw się, może okaże się, że jest fajny – pocieszyła go Klara. – Jak ktoś nosi krawat w dinozaury, to nie może być całkiem zły, prawda? Mamo, jest jeszcze rosół?

Kotka Fisia uśmiechnęła się pod wąsem i wywróciła oczami.

– Ach, ci ludzie... – mruknęła. Ale nikt jej nie zrozumiał.

5. Jaki dla ciebie był powrót do szkoły?

6. Wykonaj kartkę na powitanie dla koleżanki lub kolegi. Umieść na kartce ilustracje lub zdjęcia wycięte z gazet, przedstawiające to, czego życzysz wybranej osobie w nowym roku szkolnym. Dorysuj dowolne ozdoby. Na środku kartki napisz imię tej osoby.

Nasza klasa to my!

1.

Jacy jesteście?

Wspólna praca
się opłaca!

2.

Po co nam
wzajemna pomoc
i współpraca?

Razem
jest łatwiej!

1. Pomyśl przez chwilę o tym, jak czujesz swoje ciało. Usiądź wygodnie na krześle, oprzyj plecy, ręce połóż na kolanach, a stopami dotykaj podłogi. Spróbuj rozluźnić mięśnie.
2. Komu ostatnio pomogliście? Co czułaś / czułeś, kiedy udało ci się komuś pomóc?
3. Czy zdarzyło ci się zmienić szkołę lub klasę? Jak sobie wtedy poradziłaś / poradziłeś?

3.

Jak to jest być nowym?

4.

Co to znaczy „zachowywać się kulturalnie”?

Czy w muzeum można rozmawiać?

4. Czy jeździsz autobusem, tramwajem, metrem lub pociągiem? Jak należy kulturalnie zachowywać się w tych pojazdach, żeby wszyscy czuli się dobrze?
5. Powiedzcie, kto w waszej klasie ma talent związany z muzyką, tańcem lub plastyką. Zastanówcie się, jak można wykorzystać te zdolności w szkole.

Urszula Kamińska

Przyjaciółki

Ma **oczy** piwne,
czarny warkoczek,
ja – rude kitki,
błękitne **oczy**.
Gra na pianinie,
lubi czytanie,
ja wolę piłkę,
biegi, skakanie.
Mówi niedużo
i po namyśle.
Ja ciągle gadam,
zanim pomyślę.
Choć pewnie wiele
różni nas jeszcze –
łączy nas przyjaźń.
To najważniejsze!

Wyrazy przeciwstawne

to wyrazy o znaczeniu przeciwnym.

wysoki ↔ niski

wesoła ↔ smutna

czyste ↔ brudne

Gramatyka

1. Przeczytaj wiersz i opowiedz krótko, o czym jest w nim mowa. Opisz jedną z dziewczynek z wiersza.
2. Czy różnice w wyglądzie i sposobie bycia mają wpływ na nasze przyjaźnie? Dlaczego?
3. Wyjaśnij, co to są **wyrazy przeciwstawne**. Podaj kilka przykładów.
4. Podaj wyrazy o znaczeniu przeciwnym do wyrazów: zły, szybka, duże, drogie, jasny, ładna.

Wszyscy WŚCIBSCY, bardzo zgodnie, odwiedzili dziś przychodnię. Dziadek, babcia, nawet niania na kontrolnych są badaniach.

Woła lekarz:

– Coś takiego! Przerost uszu u każdego!

Centymetrem uszy mierzy, wzdycha:

– Jak u nietoperzy!

– Proszę pana – pyta niania – czy to od podsłuchiwania?

Mówi lekarz:

– Trąbka w uchu? Czy to przyrząd do podsłuchu?

– W uchu?... Trąbka?... – dziadek stęka. – Skąd się wzięła?! Nie pamiętam...

A, już sobie przypomniałem! Wpadła mi, gdy na niej grałem!

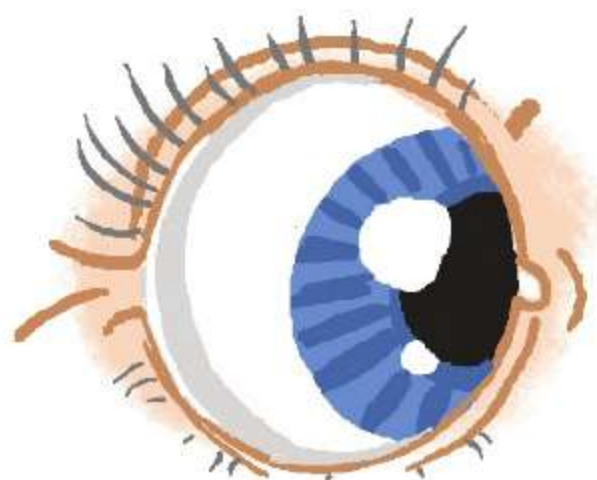
Lekarz rudym wąsem rusza.

– Dość gadania mam o uszach! Czas się zająć waszym wzrokiem. Więc na oczy rzucę okiem. Tak na oko... Coś strasznego! Przerost oczu u każdego! Oczy zbyt wybałuszone! Każde łypie w inną stronę. Wytrzeszcz oczu wyjątkowy! Oczy wam wyłażą z głowy!

– Proszę pana! – woła niania. – Może to od podglądania? My od dzisiaj z tym kończymy!

Lekarz na to:

– ZOBACZYMY!

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- w co była uzbrojona wścibska niania,
 - kto wetknął nos w sprawy dwóch pasiastych os,
- to przeczytaj całą książkę.

5. Posłuchaj fragmentu książki „Wścibscy” i odpowiedz na pytania:

- a. Jakie miejsce i w jakim celu odwiedzili Wścibscy?
- b. Jaką diagnozę postawił lekarz? Co było przyczyną kłopotów zdrowotnych Wścibskich?
- c. Czy lekarz uwierzył w postanowienie Wścibskich na koniec wizyty? Dlaczego?

6. Jakie pytanie chciałabyś / chciałbyś zadać rodzinie Wścibskich?

7. Jakie uszy można porównać do uszu nietoperza? Co to znaczy **mieć wybałuszone oczy**?

8. Jak zachowuje się człowiek wścibski i co może z tego wyniknąć? Jakie pytania mogą innym sprawić przykrość? A kiedy trzeba się zainteresować sprawami innych?

A to pech! Już w drugim tygodniu nauki Jaś złamał nogę. Nie będzie go w szkole przez cały miesiąc. Pani zapytała, co możemy zrobić w tej sytuacji. Jaś nie powinien mieć zaległości w lekcjach. Jakie mamy pomysły na pomoc naszemu koledze?

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Czy zdarzyła ci się dłuższa nieobecność w szkole? Jak sobie wtedy radziłaś / radziłeś?
3. Na podstawie tekstu wyjaśnij, jak możecie sobie nawzajem pomagać w szkole i poza nią.

Najpierw chcieliśmy odwiedzać Jasia codziennie po lekcjach. Jednak większość z nas ma różne dodatkowe zajęcia po szkole. Postanowiliśmy się podzielić i rozpisać tygodniowy plan odwiedzin.

Kamil zaproponował, że za zgodą pani będzie robił telefonem zdjęcia z zajęć i przysyłał je Jasiowi. A koleżanki i koledzy opowiedzą mu przez telefon, co się działo w szkole.

Julka wymyśliła, że Jaś może uczestniczyć w lekcjach zdalnie! Wszyscy zgodnie uznali, że to świetny pomysł. Chłopiec będzie łączył się z klasą przez internet – skorzysta ze specjalnego programu na swoim komputerze.

Czas na poradę!

Współpraca to ważna umiejętność pracy w grupie.

Wasza wspólna praca będzie przyjemna i przyniesie efekty, jeśli będziecie:

- sobie ufać,
- wzajemnie się słuchać,
- pomagać sobie i wzajemnie się wspierać,
- szanować się nawzajem,
- wszyscy dążyć do tego samego celu.

4. Jak jeszcze inaczej koleżanki i koledzy z klasy mogli pomóc Jasiowi, żeby nie miał zaległości w nauce? Porozmawiajcie o tym w klasie.
5. Na czym polega dobra współpraca? Podaj przykłady dobrej współpracy w twojej klasie.
6. Powiedz, jak rozumiesz przysłowie: **Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie.**

Z pewnością w wielu codziennych sytuacjach możesz powiedzieć, że jesteś już samodzielna / samodzielny. To oznacza, że dajesz sobie radę sama / sam i nie potrzebujesz już niczyjej pomocy.

Czasami jednak się zdarza, że pomoc drugiej osoby jest potrzebna. Kiedy z czymś sobie nie radzimy, powinniśmy poprosić o pomoc innych i nie jest to żaden wstyd.

Na pewno każdy z was jest w czymś dobry i może w tym zakresie zaoferować swoją pomoc drugiej osobie. Zastanówcie się i spiszcie, w czym możecie sobie nawzajem pomagać. Stwórzcie w waszej klasie...

★ DRUŻYNY ★ do zadań specjalnych

Jeśli widzisz, że ktoś sobie z czymś nie radzi, to nie czekaj, aż ta osoba poprosi cię o pomoc, lecz sama / sam ją zaproponuj.

1. Jak myślisz, w czym jesteś już samodzielna / samodzielny i potrafisz dać sobie radę bez pomocy drugiej osoby?
2. Porozmawiajcie o tym, dlaczego nawet samodzielne osoby mogą, a nawet powinny w niektórych sytuacjach prosić innych o pomoc.
3. Odegrajcie w parach scenki, w których najpierw jedna osoba prosi drugą o pomoc, a potem druga osoba sama oferuje pomoc pierwszej.
4. Zastanówcie się, kiedy prośenie o pomoc może się stać wykorzystywaniem innych.
5. Dobierzcie się w grupy i narysujcie wspólnie komiks na temat wzajemnej pomocy lub współpracy na co dzień. Powiedzcie, w jakich sytuacjach pomoc i współpraca są potrzebne i dlaczego. Omówcie swoje prace lub przygotujcie wystawę.

Gra muzyka!

sł. i muz. Malina Sarnowska

Nasza klasa

1. W naszej klasie
są trzy Basie,
każda inne hobby ma.
Jedna gra na kontrabasie,
druga w piłkę nożną gra.
A ta trzecia lubi konie
i się troszczy o nie
jak o własnego psa.

Ref.: Nasza klasa
to jest zuch-drużyna.
O każdego tu się dba.
Młodszy, starszy,
chłopak czy dziewczyna
jakiś talent w sobie ma.

2. W naszej klasie
uczyć da się
i przyjemnie spędzać czas.
Kto na liczbach dobrze zna się,
w matmie wesprze cię nie raz.
A gdy problem ortografii
komuś się przytrafi,
pomoże inny as.

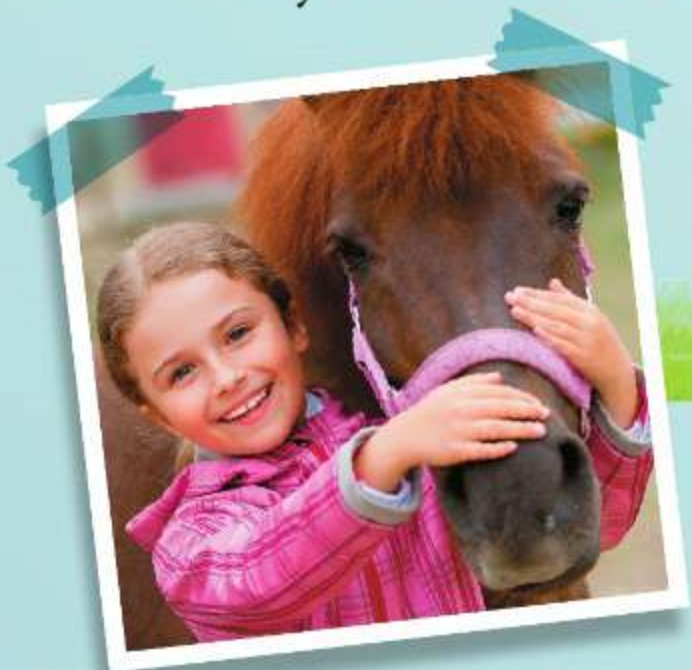
Ref.: Nasza klasa...

ch ó
ż rz

15-5=?
12+3=?

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Powiedz, jaka atmosfera panuje w opisanej klasie. Czy muzyka pasuje do słów piosenki?
2. Sprawdź, czy w twojej klasie są dzieci o tym samym imieniu. Czy wiesz, kto jest najstarszy, a kto – najmłodszy? Porozmawiajcie o tym, jakie są wasze mocne strony.
3. Zauważ, że po każdym refrenie następuje dłuższy fragment muzyczny. To czas dla ciebie – zagraj wtedy na dowolnym przedmiocie lub instrumencie perkusyjnym.
4. Opowiedz o swoich zainteresowaniach. Jeśli twoja koleżanka lub twój kolega mają podobne hobby, stwórzcie razem grupę i wykonajcie akompaniament na tych samych instrumentach podczas fragmentów muzycznych po refrenie piosenki.

Melania Kapelusz

Papierowa kulka

Wiktor siedział w ławce sam. Jako jedyny. Wszyscy inni mieli kogoś do pary. Zastanawiał się, jak wytrzyma do końca lekcji, jak w ogóle wytrzyma w klasie, w której nikogo nie zna.

– Witam was po wakacjach – powiedziała pani. – Szczególnie chcę powitać waszego nowego kolegę.

Wiktor poczuł, że robi mu się gorąco. A pani jeszcze kazała mu wyjść na środek. Na miękkich nogach podszedł do tablicy. Mijał ławki, w których były same obce twarze.

– To jest Wiktor – powiedziała pani. – Mam nadzieję, że miło go przyjmiecie.

Wiktor stał sztywno. Błądził wzrokiem po suficie i błagał o koniec tej mordęgi. Marzył, by być już w domu i poczytać książkę. A może wyjść na podwórko i pograć w piłkę. Ale z kim, skoro nikogo nie znał?

Kiedy wrócił na miejsce, ktoś rzucił w niego papierową kulą. Wiktor odwrócił się. Był zły. Jakiś chłopak szczyrzył do niego zębami. Wiktor wystraszył się, że pani pomyśli, że to on śmieci, więc szybko schował kulę do kieszeni.

Potem pani poleciła przesiąść się Michałowi do ławki Wiktora, więc Wiktorowi zrobiło się trochę rażniej. Ale tylko trochę. Bo gdy skończyła się lekcja, Michał od razu zniknął. „Może złości się, że pani kazała mu ze mną siedzieć” – pomyślał Wiktor.

Podczas przerwy większość chłopców i dziewczynek stała razem i coś omawiała. Wiktor widział, że od czasu do czasu zerkali w jego stronę. Pewnie go obgadywali.

Na szczęście podeszła do niego koleżanka.

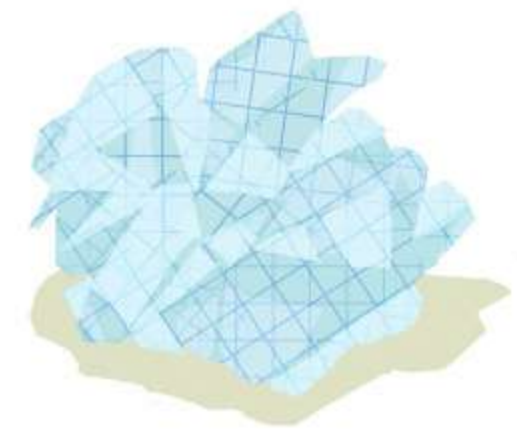
– Jestem Tosia – powiedziała.

– A ja... – zaczął Wiktor.

– Ty jesteś Wiktor – przerwała mu Tosia. – Wiem.

Dlaczego zmieniłeś szkołę?

– Przeprowadziliśmy się z innego miasta.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i powiedz, jak czuł się Wiktor pierwszego dnia w szkole. Dlaczego? Co spotkało Wiktora?
2. Zastanów się, z czego mogły wynikać różne zachowania dzieci w klasie. Dlaczego ktoś rzucił w Wiktora papierową kulą? Dlaczego Tosia nie podeszła do chłopca na kolejnej przerwie? Dlaczego Michał zniknął, gdy tylko rozpoczęła się przerwa?
3. Posłuchaj zakończenia tej historii, które znajduje się na stronie 114. Czy coś cię zaskoczyło? Dlaczego?

- I co, cieszysz się?
- Wcale nie – westchnął Wiktor.
- Ojej, dlaczego?

Wiktor nie zdążył odpowiedzieć, bo skończyła się przerwa.

- Pogadamy potem – ucięła Tosia.

Ale na kolejnej przerwie Tosia do niego nie podeszła. Poczuł się rozczarowany.

Zobaczył chłopca, który siedział samotnie pod ścianą i czytał komiks. Wiktor też lubił komiksy. Wyciągnął swój z plecaka i usiadł niedaleko.

- Mogę obejrzeć twój komiks? – zapytał.
- Poczekaj, tylko dokończę – odparł tamten.
- A chcesz zobaczyć mój? – spytał Wiktor.
- Nie, mam taki w domu.

Zadzwonił dzwonek, więc Wiktor wrócił do swojej ławki. Czuł się nieswojo w nowej klasie. Na szczęście miał komiks i mógł go czytać na przerwach. Po lekcjach szybko wybiegł ze szkoły. Stał przed bramą i z niecierpliwością czekał na tatę. Kawalek dalej zebrała się grupa dzieci z jego klasy.

4. W jaki sposób Wiktor widział różne zdarzenia pierwszego dnia w szkole, a jakie były ich prawdziwe przyczyny? Jakie wnioski można z tego wyciągnąć?
5. Porozmawiajcie w klasie o tym, jak w różny sposób można odbierać zachowania innych. Czy przydarzyła wam się kiedyś podobna sytuacja?
6. Przygotuj wizytówkę, na której zaprezentujesz innym coś o sobie. Złóż kartkę z bloku technicznego na pół. Narysuj na niej, co lubisz, czym się interesujesz, i postaw ją na swojej ławce. Porozmawiajcie o swoich pracach. Czego się dowiedzieliście o sobie nawzajem?

4. Co to znaczy „zachowywać się kulturalnie”?

Zasady kulturalnego zachowania pozwalają w sposób przyjemny i bezkonfliktowy funkcjonować wśród innych ludzi, czyli żyć w społeczeństwie. Ważne, żeby stosować się do nich w codziennych sytuacjach, w miejscach publicznych, takich jak: szkoła, sklep, przychodnia, apteka, dworzec, kino, teatr, muzeum czy restauracja.

Czas na poradę!

Pamiętaj, żeby w miejscach publicznych przestrzegać poniższych zasad.

- Mów: **dzień dobry, proszę, dziękuję, przepraszam** i patrz rozmówcy w oczy.
- Rozmawiaj spokojnym tonem, bez podnoszenia głosu.
- Czekaj na swoją kolej, nie przepychaj się.
- Staraj się nie przeszkadzać innym.
- Zachowuj czystość wokół siebie i sprzątaj po sobie.

1. Jak powinna się zachowywać osoba kulturalna? Jak należy się zachowywać w szkole i w innych miejscach publicznych? O czym należy pamiętać?
2. Dlaczego przestrzeganie zasad kulturalnego zachowania jest tak ważne? Co to nam daje?

Kultura zachowania w środkach transportu publicznego

Zasady kulturalnego zachowania obowiązują także w środkach transportu publicznego, czyli w autobusie, tramwaju, pociągu czy metrze.

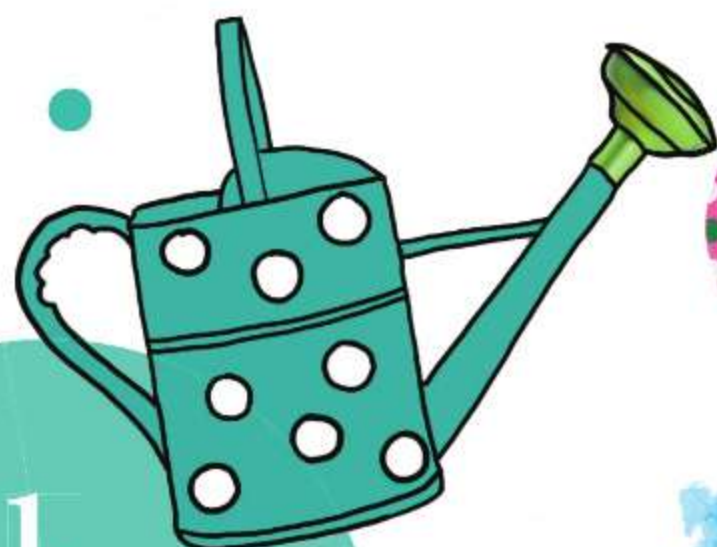

1. Co możesz powiedzieć na temat zasad właściwego zachowania w pojazdach transportu publicznego? Kto na ilustracji zachowuje się niewłaściwie?
2. Zamiast jeździć samochodem staraj się razem z rodzicami poruszać pieszo, rowerem, na hulajnodze lub korzystać z transportu publicznego. Jak myślisz, jakie to ma znaczenie?
3. Czy uważasz, że możesz coś zmienić w swoim zachowaniu w stosunku do innych ludzi? Spróbuj zastosować zasady dobrego wychowania i obserwuj, jakie są tego efekty. Podziel się swoimi spostrzeżeniami w klasie.

Jesteśmy zdolni i kreatywni

1.

Co to jest „Dzień Kropki”?

Podobno mam talent do gry na instrumentach.

2.

Jak można odkryć swój talent?

A moją mocną stroną jest kreatywność.

1. Czy talent, mocne strony i zainteresowania to jest to samo? Porozmawiajcie o tym, jakie można mieć mocne strony, talenty, a jakie – zainteresowania.
2. Jaki sukces był dla ciebie ostatnio powodem do dumy lub zadowolenia?
3. Czy zdarzyło ci się pomagać komuś w nauce? Podziel się swoimi doświadczeniami.

3.
Jak uczyć się od
siebie nawzajem?

Techniki myślenia twórczego

Jakie atrakcje zaplanować
na nowy rok szkolny?

lot
w kosmos

bal
przebierańców

wycieczka
do parku
dinozaurów

4.
Jakie mamy
pomysły na ten
rok szkolny?

BURZA MÓZGÓW

(jak najwięcej pomysłów bez ich oceniania)

4. Czy znasz wyrażenie **burza mózgów**? Co według ciebie ono oznacza?
5. Wymieńcie się pomysłami, jak powinniśmy razem działać dla dobra przyrody.
6. Wybierz dowolny przedmiot codziennego użytku i spróbuj wydobyć z niego jak najdziwniejszy dźwięk. Wykorzystaj ten przedmiot jako instrument.

1. Co to jest „Dzień Kropki”?

coś ciekawego

15 września obchodzimy **Międzynarodowy Dzień Kropki**. Skąd wzięło się to święto?

Amerykański pisarz i ilustrator Peter Reynolds (czytaj: piter reynolds) wydał książkę pod tytułem „Kropka”. Opowiada ona o dziewczynce o imieniu Vashti (czytaj: waszti), która nie umiała rysować i nie wierzyła w siebie. Vashti przełamała się jednak i narysowała pierwszą kropkę. Potem zaczęła tworzyć piękne prace.

Międzynarodowy Dzień Kropki stał się symbolem rozwijania kreatywności i talentu oraz odwagi w pokonywaniu trudności.

1. Powiedz, kiedy obchodzimy Międzynarodowy Dzień Kropki. Jak powstało to święto?
2. Co można narysować, gdy zaczniemy od kropki? Narysuj kilka propozycji.
3. Z czym ty masz największe trudności? Co możesz zrobić, żeby je pokonać?
4. Porozmawiajcie w grupach o tym, co to znaczy **być kreatywnym**. Do czego jest nam potrzebna kreatywność? Czy można się jej nauczyć?

Julka

Wojtek

Lena

Ben

Julka **maluje** obraz.

Ben świetnie **gra** w koszykówkę.

Dzieci **rozwijają** swoje talenty.

Czasowniki to nazwy czynności i stanów.

Odpowiadają na pytania:

co robi? – tańczy, biega, czyta,

co się z nim dzieje? – śpi, choruje, rośnie.

Czasowniki występują w **liczbie pojedynczej** i w **liczbie mnogiej**.

liczba pojedyncza:

rysuje
śpiewa
marzy

liczba mnoga:

rysują
śpiewają
marzą

5. Przeczytaj zdania. Przepisz do zeszytu te, w których czasowniki są w liczbie pojedynczej. Ułóż dwa zdania do zdjęć pozostałej dwójki dzieci.

6. Podaj przykłady kilku czasowników w liczbie pojedynczej i w liczbie mnogiej.

7. Wymyśl zabawną historyjkę o różnych talentach dzieci, w której wykorzystasz jak najwięcej czasowników w liczbie pojedynczej i w liczbie mnogiej.

1. Przeczytaj komiks i opowiedz, jaka historia została w nim pokazana.
2. Czy ktoś z was przeżył sytuację podobną do sytuacji Maćka? Opowiedzcie o tym.
3. Wymieńcie się w parach pomysłami, w jaki sposób można odkryć swój talent.
4. Wyobraź sobie, że jesteś reporterką lub reporterem i przeprowadzasz do szkolnej gazetki wywiad ze zwycięzcami turnieju. Jakie pytania zadasz drużynie, która wygrała?

5. Na kartce z bloku technicznego wykonaj kontur tarczy rycerskiej i go wytnij. Na tarczy narysuj symbole swoich mocnych stron, czyli tego, w czym czujesz się dobra / dobry i czym chcesz się podzielić z innymi. Omówcie w klasie powstałe tarcze. Niech wasze mocne strony będą dla was motywacją do działania przez cały rok szkolny.
6. Napiszcie listę zdolności, które ma każdy z was, czyli tak naprawdę cała wasza klasa.

Ola lubi ortografię. Chętnie wyjaśnia innym zasady pisowni. Wie, że są wyrazy z **rz**, których nie musimy zapamiętywać. Wystarczy znaleźć inny podobny wyraz, w którym **rz** wymieni się na **r**.

Zagadki ortograficzne Oli

Gdy przy**ch**odzi po lu**t**ym drz**wi** ot**w**orzyć wio**ś**nie,
nied**ź**wie**d**ź bu**d**zi się w gaw**r**ze i prze**b**iśnie**g** ro**ś**nie!

Fal**ą** słone**j** wod**y** u**d**erza w brzeg pla**ży**.
Jest do**m**em dla del**f**inów, śle**d**zi, mary**n**arzy!

Do**s**to**j**ny ptak w bia**ł**ym ko**l**orze,
co strze**że** Pol**s**ki od gó**r** aż po mor**ze**.

rz ↔ **r**

Dwuznak **rz** piszemy wtedy, gdy wymienia się na **r**.

chor**z**y – chory
dwo**r**zec – dwor**c**a
mier**z**yc – miar**a**

któ**r**zy – który
par**z**ystry – par**a**
skó**r**zana – skó**r**a

1. Przeczytaj zagadki Oli. Podaj ich rozwiązania.
2. Zapiszcie na tablicy wyrazy będące rozwiązaniami zagadek. Czy są to wyrazy z **rz** wymiennym? Dlaczego?
3. Znajdź w tekstach zagadek inne wyrazy z **rz**. W których z nich jest **rz** wymienne?

Damy radę się nauczyć!

Ciekawą i skuteczną formą uczenia się jest **tutoring rówieśniczy**, czyli wzajemna pomoc w nauce. Polega on na tym, że dzieci w tym samym wieku uczą się od siebie nawzajem poprzez współpracę. Dziecko, które ma większe umiejętności i wiedzę w jakiejś dziedzinie, staje się **tutorem** i pomaga dziecku, które potrzebuje pomocy.

Takim tutorem może być każdy, kto ma jakieś mocne strony. Jedne dzieci świetnie czytają, inne – doskonale liczą, jeszcze inne – mają zdolności plastyczne lub muzyczne. **Korzyści z takiej nauki czerpią obie strony.**

Nauka
z Tymkiem jest
przyjemniejsza
i łatwiejsza!

Wytłumacz mi, o co
chodzi z tym rz. A ja
ci potem powiem,
co to są **czasowniki**.

Gdy tłumaczymy
sobie coś nawzajem,
to lepiej utrwalamy
zdobytą wiedzę.

4. Wyjaśnij własnymi słowami, co to jest **tutoring rówieśniczy**. Kim jest **tutor**?
5. Co sądzisz o tutoringach rówieśniczym? Czy podoba ci się taki sposób nauki? Uzasadnij swoje zdanie.
6. Czy chciałabyś / chciałbyś zostać tutorem? Jaką wiedzę lub jakimi umiejętnościami możesz się podzielić z innymi?

Dzisiaj naszym zadaniem było zaplanowanie imprez i wydarzeń klasowych na cały rok szkolny. Zrobiliśmy prawdziwą burzę mózgów. Każdy zgłaszał swoje pomysły! Niektóre były całkiem szalone. Nie ocenialiśmy ich, tylko wszystkie zapisywaliśmy na dużym arkuszu papieru. Potem wspólnie wybraliśmy te najlepsze.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Powiedz, co dzieci zaplanowały na kolejne miesiące roku szkolnego.
3. Czy twoja klasa także ma jakieś pomysły na uroczystości i atrakcje na najbliższy rok szkolny? Porozmawiajcie, co chcielibyście zorganizować w tym roku szkolnym.

We wrześniu zaplanowaliśmy spacer do pobliskiego parku. W październiku zorganizujemy zbiórkę karmy dla zwierząt ze schroniska. Na 11 listopada z okazji Narodowego Święta Niepodległości przygotujemy występy dla pierwszaków. W grudniu wybierzemy się na lodowisko, a w styczniu lub w lutym urządzimy bal karnawałowy. W marcu weźmiemy udział w zajęciach z robotyki, a w kwietniu – w warsztatach ekologicznych. W maju wyjedziemy na wycieczkę. A na koniec roku szkolnego, w czerwcu, odbędą się klasowe Dni Rodziny.

Hurra! Zapowiada się wspaniały rok szkolny!

Damy radę się nauczyć!

W burzy mózgów stosuje się **zasadę fantazjowania**. Warto podawać nawet najbardziej nieprawdopodobne czy zaskakujące pomysły. Choć wydają się one niemożliwe do zrealizowania, to mogą kogoś natchnąć do wymyślenia czegoś jeszcze lepszego.

4. Powiedz, na czym polega **burza mózgów**. Czy stosowaliście już tę metodę pracy w waszej klasie? Jeśli tak, to przy jakich tematach? Jak wam się wtedy pracowało? O jakich zasadach należy pamiętać podczas pracy tą techniką?
5. Zaprojektujcie wspólnie gazetkę klasową. Omówcie w grupach, w jakim celu chcecie ją stworzyć i co powinno się w niej znaleźć, żeby jak najlepiej wam służyła.

Akcje przyrodnicze

Ekologiczne życie oraz działania na rzecz środowiska mają wpływ nie tylko na nasze zdrowie, lecz także na los następnych pokoleń. Dlatego przyłączamy się do różnych ogólnoswiatowych akcji, które budują wśród ludzi świadomość znaczenia ochrony przyrody na co dzień.

Sprzątanie

trzeci
weekend*
września

świata

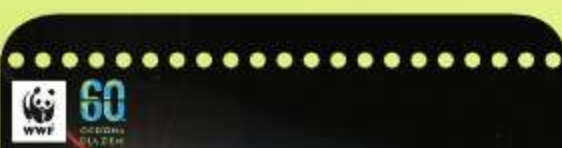
Światowy Dzień bez Samochodu

22
września

Światowy Dzień Drzewa

10
października

Dołącz do Godziny dla Ziemi WWF

ostatnia
sobota
marca

Dziś o 20:30

Światowy Dzień Ziemi

22
kwietnia

Dzień Kasztanowca

druga
środa
maja

* weekend – czytaj: łikend

1. Po co są organizowane akcje na rzecz ochrony środowiska?
2. Wymień kilka ogólnoswiatowych akcji na rzecz przyrody. Czy brałeś / brałaś udział w którejś z nich? Jeśli tak, to opowiedz, co robiłeś / robiłaś.
3. Czy w waszej szkole odbywają się takie akcje jak zbieranie nakrętek czy baterii? A może są konkursy wiedzy przyrodniczej? Opowiedzcie o tych akcjach.
4. Podzielcie się na grupy i zastanówcie się, co możecie zrobić w tym roku dla przyrody. Zorganizujcie burzę mózgów i wybierzcie najlepsze propozycje. Pomysły i terminy ich realizacji zapiszcie na dużym arkuszu papieru i umieśćcie go w widocznym miejscu w klasie.

Gra muzyka!

Lena oraz jej koleżanki i koledzy mają dużo propozycji, co dodatkowo można robić w klasie. O jednym z ich pomysłów opowiada następujący wierszyk.

Pomysł nam nowy przyszedł do głowy:
stwórzmy dziś własny sygnał dźwiękowy.
Użyć możemy do tej zabawy
rzeczy, co mają odgłos ciekawy.
Zeszyt, konewka, szafka, tablica,
parapet, ławka, duża donica...
Co jeszcze znajdzie się w naszej sali,
abyśmy sygnał na tym zagrali?

Wymyślony sygnał dźwiękowy warto zapisać.
W ten sposób będzie łatwiej go zapamiętać.
Do zapisania sygnału można użyć kropek.

- jeden dźwięk cichy
- jeden dźwięk głośny
- wiele dźwięków

Zapis sygnału
dźwiękowego może
wyglądać następująco:

sygnał 1.

sygnał 2.

sygnał 3.

Można też dodać kolory, które będą oznaczać przedmioty wybrane do grania:

● zeszyt ● ławka ● tablica

Wtedy zapis sygnału stanie się kolorowy: ●●●●● ●●●●● ●●●●●

1. Przeczytaj wierszyk. Na których przedmiotach znajdujących się w sali można zagrać ręką lub ołówkiem? Niech trzy osoby kolejno zagrają na trzech wybranych przedmiotach.
2. Wybierzcie inne dwie osoby, które na używanych wcześniej przedmiotach zagrają kolejno sygnały pierwszy i drugi. Niech każda z nich postara się odpowiednio zaznaczyć dźwięki ciche i głośne. Zastanówcie się wspólnie, jak można wykonać trzeci sygnał.
3. Rozpoznaj, który z czarnych kropkowych sygnałów został później przedstawiony za pomocą kolorów. Wykonaj go zgodnie z opisem.
4. Pomyśl, w jakich sytuacjach można używać klasowego sygnału dźwiękowego. O czym on może informować?

Posprzątajmy świat

1.

Jakie może być
drugie życie
wyrzuconych
śmieci?

Kiedys wymyślę
maszynę, która sama
będzie sprzątała świat!

A może po prostu
starajmy się go
nie zaśmiecać?

2.

Na czym polega
akcja sprzątania
świata?

1. Zamknij oczy. Wyobraź sobie, że wokół ciebie jest dużo śmieci. Jak się czujesz? A teraz weź głęboki oddech i zdmuchnij te wszystkie śmieci. Otwórz oczy i powiedz, czy twoje samopoczucie się poprawiło.

2. Pomyśl przez chwilę, czy wokół ciebie panuje porządek. Jak wygląda twoje miejsce w klasie, a jak – twój pokój? Czy warto w tych miejscach coś zmienić?

3. Czy brałaś / brałeś kiedyś udział w akcji sprzątania świata?

3.

Jak dbać
o czystość wokół
nas?

4.

Jak będziemy
sprzątać świat
za 100 lat?

4. Jak myślisz, co możemy zrobić, żeby na naszej planecie było mniej śmieci?

5. Z czym kojarzy ci się słowo **eksperyment**? W jaki sposób eksperymentujesz?
Jakie mogą być eksperymenty?

6. Zastanów się, z jakiego materiału są wykonane takie instrumenty muzyczne jak trójkąt, trąbka lub dzwonki.

Patrycja Wojtkowiak-Skóra, Justyna Jednoróg

Co się dzieje ze śmieciami, kiedy...

(fragment książki „Elementarz ekologiczny”) **tekst popularnonaukowy**

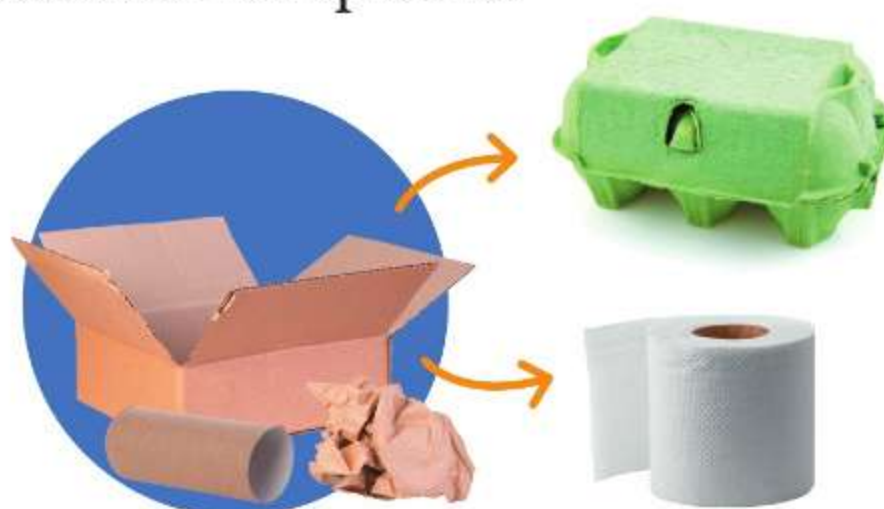
Kiedy odpady z twojego domu trafią do odpowiednich pojemników na zewnątrz, są one odbierane przez firmę, która została wybrana do odbioru śmieci w twojej okolicy. To, gdzie pojadą śmieci, zostało dokładnie ustalone między firmą a gminą, w której mieszkasz.

Odpady, które są posegregowane, jadą do sortowni odpadów, gdzie sortuje się je maszynowo i ręcznie – według materiału, koloru, rodzaju. Usuwa się też zanieczyszczenia, które powstały w pojemniku.

 Odpady zmieszane zostaną wstępnie posegregowane. Tu niewiele odzyska się do recyklingu. Odpady są często zanieczyszczone, dlatego trudno z nich odzyskać na przykład papier. Te odpady zostaną zeskładowane lub spalone.

 Odpady papierowe trafiają do sortowni. Tam zostają posegregowane ręcznie oraz mechanicznie. Kartony są oddzielane od innych odpadów. Zużyty papier zostanie przetworzony na nowy.

Odpady z plastiku i metali także trafiają do sortowni.

Plastiki zostaną wykorzystane do produkcji różnych przedmiotów, na przykład doniczek, mebli ogrodowych, pojemników na odpady.

Metale zostaną przetopione i posłużą do produkcji nowych wyrobów metalowych.

1. Posłuchaj tekstu i powiedz, co jest jego tematem.
2. Przypomnij, co znaczy pojęcie **recykling**.
3. Jak należy segregować śmieci, żeby można je było poddać recyklingowi?
Pojemniki w jakich kolorach są przeznaczone na poszczególne rodzaje odpadów?
4. Jak u ciebie w domu segreguje się śmieci?

Odpady szklane trafiają do hut szkła, gdzie myje się je i przetapia, a z otrzymanego materiału produkuje się nowe opakowania szklane.

Bioodpady trafiają do kompostowni lub biogazowni – w niej powstający biogaz posłuży do wytworzenia energii. (...) są cennymi nawozami naturalnymi, które wzbogacają i chronią glebę przed degradacją oraz dostarczają roślinom niezbędnych składników odżywczych.

Czas na poradę!

Wszystkie zmiany najlepiej zaczynać od siebie. Dlatego zastanów się, co możesz robić w swoim najbliższym otoczeniu.

1. Nie śmieć! Wyrzucaj śmieci do kosza, a tym, którzy tego nie robią, spróbuj zwrócić uwagę.
2. Segreguj odpady do odpowiednich pojemników.
3. Kupuj tylko to, co jest ci naprawdę potrzebne.
4. Im mniej opakowań, tym lepiej. Rezygnuj więc z folii i plastiku.
5. Wraz z rodzicami bierz udział w różnych akcjach sprzątania twojej okolicy.
6. Korzystaj z roweru, hulajnogi, komunikacji publicznej.
7. Jeśli to możliwe, to wraz z rodzicami sadź drzewa i krzewy, siej kwiaty w miejscach do tego przeznaczonych.

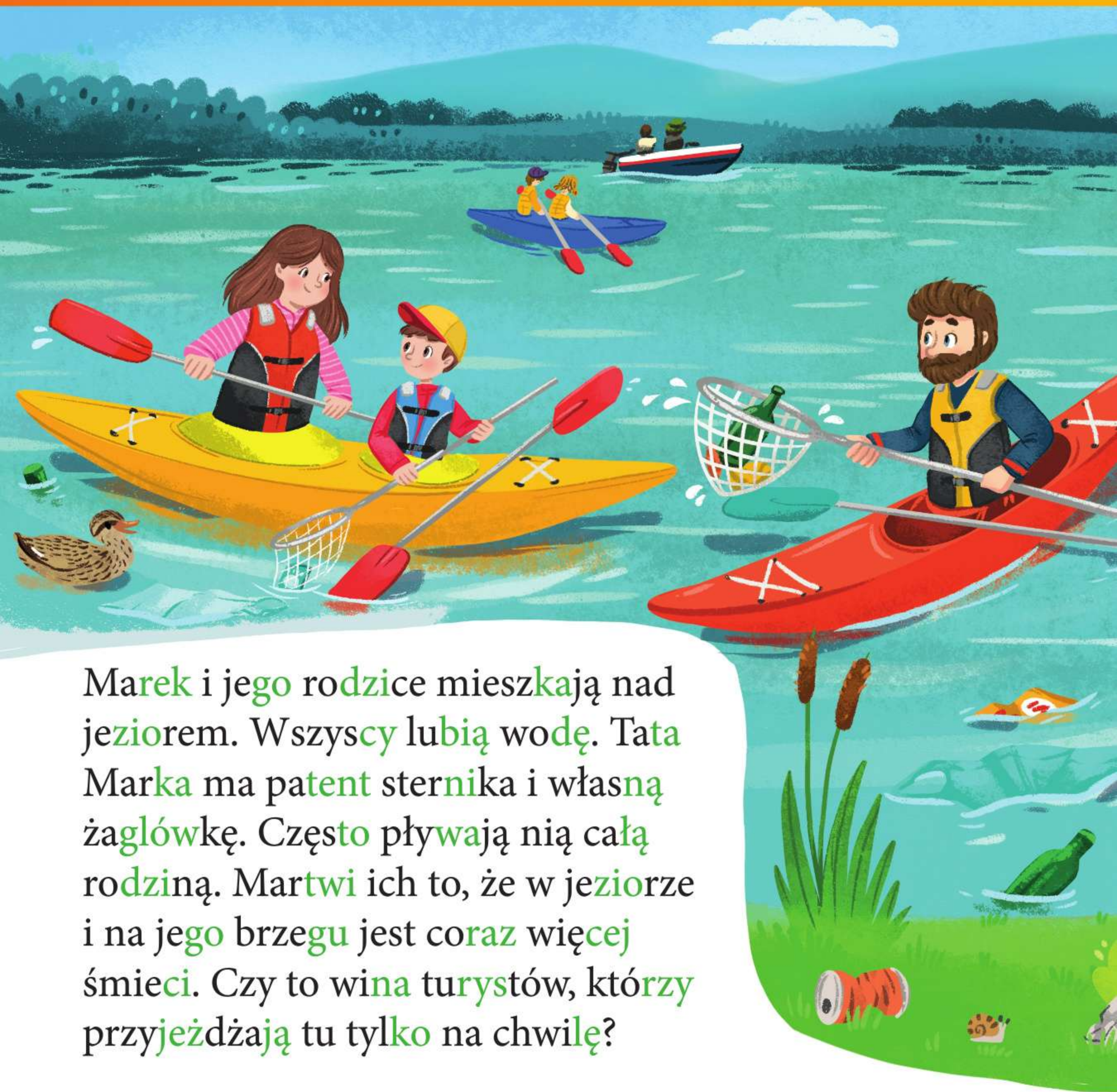
5. Wymieńcie się pomysłami, co może powstać z przetworzonych odpadów.

6. Jakie przedmioty pochodzące z recyklingu są lub mogłyby się pojawić w waszych domach?

7. Czy w twoim domu robi się coś jeszcze, żeby żyć bardziej ekologicznie? Jaką poradę możesz dodać od siebie?

2. Na czym polega akcja sprzątania świata?

Marek i jego rodzice mieszkają nad jeziorem. Wszyscy lubią wodę. Tata Marka ma patent sternika i własną żaglówkę. Często pływają nią całą rodziną. Martwi ich to, że w jeziorze i na jego brzegu jest coraz więcej śmieci. Czy to wina turystów, którzy przyjeżdżają tu tylko na chwilę?

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Opowiedz o akcji zorganizowanej nad jeziorem. Na czym ona polegała? Jak ją oceniasz?
3. Powiedz, w jaki sposób ty możesz sprzątać świat.

Pewnego dnia Marek przeczytał ogłoszenie „Kajak za śmieci”. Okazało się, że można wypożyczyć kajak, a zamiast za niego zapłacić, trzeba wyłowić z jeziora napotkane śmieci.

Marek powiedział o tym rodzicom i jeszcze tego samego dnia poszli do wypożyczalni. Oprócz wiosel dostali podbieraki do wyławiania śmieci. Tym razem ich spływ kajakowy był nie tylko przyjemny, lecz także pożyteczny.

W akcji wzięło udział również wielu turystów. Oni też chcą wypoczywać w czystym środowisku.

Ś ciekawego

Zużytych **baterii** czy **żarówek** nie można wyrzucać do kosza. Należy je zostawić w specjalnie oznaczonych pojemnikach, znajdujących się na przykład w szkole, urzędzie miejskim lub sklepie. Jedna zepsuta bateria może skazić tyle wody, ile znajduje się w dużym basenie.

Przeterminowane **leki** lub **opakowania po lekach** najlepiej odnieść do apteki.

4. Co powinniśmy zrobić ze znalezionymi odpadami?
5. Gdzie należy wyrzucać takie śmieci jak zużyte baterie, żarówki lub przeterminowane leki? Dlaczego?
- 6. Zastanów się, jak może wyglądać Ekoludek. Narysuj swojego wymyślnego Ekoludka. Zróbcie wystawę powstałych prac.

Sprzątanie świata

Akcja „Sprzątanie świata” odbywa się w trzeci weekend września. Jej celem jest zwrócenie uwagi na problem zaśmiecania naszej planety. W czasie akcji sprzątamy śmieci w lasach, na łąkach, w zbiornikach wodnych.

Sprzątanie

świata

Co zrobić, żeby było mniej śmieci?

Biorę jedno większe opakowanie mleka!

Kupujemy tylko to, co jest nam potrzebne!

Korzystamy z toreb wielokrotnego użytku.

Wybieram warzywa i owoce bez opakowań!

1. Opowiedz o akcji „Sprzątanie świata”. Jak myślisz, jak powinna ona przebiegać, żeby pomogła naszej planecie?
2. Podzielcie się na grupy i przygotujcie argumenty, żeby przekonać wasze rodziny do wycieczki przyrodniczej, w czasie której posprzątaacie odwiedzane miejsce. Zaplanujcie potem taką wycieczkę.
3. Przeczytaj wypowiedzi członków rodziny pokazanej na zdjęciu i uzasadnij ich słowa według schematu: **Wybieram warzywa i owoce bez opakowań, dlatego że...**

Czy doświadczenie i eksperyment to to samo?

Gdy robimy doświadczenie, to chcemy coś sprawdzić lub dowiedzieć się czegoś nowego. Doświadczenie jest częścią eksperymentu.

Eksperyment to zaplanowane i opisane działanie, które składa się z siedmiu etapów. Wiążą się z nimi określenia (podane niżej na żółtym tle), które warto znać. Jednak nie musisz ich używać.

1. Zadajesz pytanie, na które chcesz uzyskać odpowiedź, czyli **określasz problem badawczy.**

Który śmieć rozłoży się szybciej w ziemi: serwetka papierowa czy ogryzek jabłka?

2. Zapisujesz przewidywaną odpowiedź na pytanie badawcze, którą chcesz sprawdzić, czyli **formułujesz hipotezę.**

Szybciej rozłoży się serwetka.

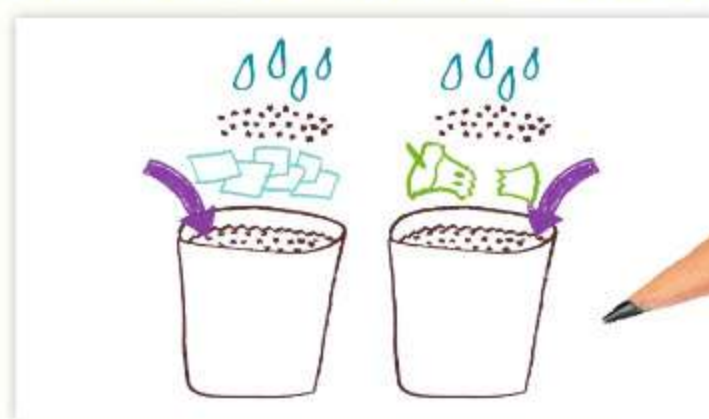
3. Decydujesz, czego potrzebujesz do doświadczenia i co będziesz po kolei robić, czyli **wybierasz metodę badawczą i opisujesz badanie.**

Potrzebne będą:

Co będę robić?: Do jednej doniczki włożę pociętą serwetkę, a do drugiej – pokrojony ogryzek. Przysypię śmieci ziemią. Będę je podlewać raz na dwa dni przez miesiąc.

4. Robisz prosty rysunek przedstawiający składniki i sprzęt, czyli **tworzysz schemat doświadczenia.**

5. Teraz **wykonujesz doświadczenie.**

Doświadczenie

6. Opisujesz to, co widzisz, czyli **zapisujesz wynik eksperymentu.**

Po miesiącu serwetki nie ma, widoczne są kawałki ogryzka.

7. Zapisujesz, czy twoja hipoteza się sprawdziła, czy nie, czyli **podajesz rozwiązanie.**

Hipoteza jest prawdziwa: serwetka rozłożyła się szybciej.

Radosław Ragan

Porządni

Nad rzeką, o zmierzchu, wierzba rzewnie płacze,
Oburzony jerzyk po gałęziach skacze:

– Kto tak bałagani, wyrzuca tu wszystko?

Barbarzyńca* jakiś! To nie wysypisko!

Noc dość długo trwała, nastał rześki ranek.

Nagle wśród jarzębin twarze roześmiane,

Idzie towarzystwo w lasu korytarzach,

Choć to rzadkość spora, taka rzecz się zdarza!

Zbierają rzetelnie śmieci i rupiecie,

Dbają o porządek i czystość na świecie!

* barbarzyńca – człowiek, który nie zna zasad zachowania, dzikus

Jest wiele wyrazów z **rz**, których pisownię trzeba zapamiętać. Są to wyrazy z **rz niewymiennym**.

por**rz**eczki

war**rz**ywa

jar**rz**ębina

1. Przeczytaj wiersz. Jaka sytuacja została w nim opisana?
2. Przypomnij sobie alfabet i przepisuj w kolejności alfabetycznej do zeszytu wyrazy z **rz niewymiennym** podane w wierszu.
3. Naucz się wiersza na pamięć. Postaraj się zapamiętać pisownię wyrazów z **rz**.

Gra muzyka!

Kiedy segregujemy śmieci, to plastik, papier i szkło wrzucamy do osobnych pojemników na odpady. Zazwyczaj rozpoznanie, z jakiego materiału jest zrobione opakowanie, nie stanowi trudności. A czy łatwo będzie rozróżnić plastik, szkło i papier po dźwięku?

Plastik, papier albo szkło – czy rozpoznasz, co jest co?

Podobnie jak plastik, papier i szkło wydają odmienne dźwięki, tak i instrumenty perkusyjne zbudowane z różnych materiałów różnią się brzmieniem.

Inaczej będą
brzmiały
instrumenty
z drewna:

klawesy

guiro (czytaj: głiro),
inaczej: tarka

pudełko
akustyczne

a inaczej –
instrumenty
z metalu:

trójkąt

tamburyn

janczary

Jeszcze inaczej
– bębny, które
mają skózaną
powłokę,
czyli membranę:

bębenek

djembe
(czytaj: dżembe)

werbel

1. Powiedz rytmicznie wierszyk razem z nagraniem odtwarzanym przez nauczyciela.
2. Posłuchaj rytmu wierszyka wykonanego na przedmiotach zrobionych z różnych materiałów: szklanym słoiku, kartonowym pudełku i dwóch plastikowych butelkach. Czy łatwo jest rozróżnić rodzaj materiału po dźwięku?
3. Posłuchaj trzech przykładów muzycznych, granych kolejno na instrumentach perkusyjnych z drewna, z metalu i na bębnach. Wykonaj do muzyki akompaniament na dowolnym przedmiocie, który wydaje dźwięk pasujący do brzmienia z nagrania. Przy każdym przykładzie możesz użyć innego przedmiotu.

Spójrz! Co to za dziwna maszyna?
Może takie maszyny za sto lat będą sprzątały
świat. Ale ta maszyna jest potężna!

Rodzaje zdań

Zdanie zakończone kropką to **zdanie oznajmujące**. ●

Zdanie zakończone znakiem zapytania to **zdanie pytające**. ?

Zdanie zakończone wykrzyknikiem to **zdanie rozkazujące**. !

! Każde z podanych rodzajów zdań może dodatkowo wyrażać emocje – wtedy kończy się wykrzyknikiem. Jest to **zdanie wykrzyknikowe**.

1. Przeczytaj zdania znajdujące się pod ilustracją. Zastanów się, dlaczego na końcu zdań umieszczono różne znaki.
2. Powiedz, jaki znak stawiamy na końcu zdania: oznajmującego, pytającego, rozkazującego i wykrzyknikowego.
3. Wymyśl zdanie oznajmujące, pytające i rozkazujące. Powiedz je z odpowiednią intonacją. Spróbuj teraz każde z tych zdań wypowiedzieć tak, żeby wyrazić emocje. Jakie to wtedy będzie zdanie?

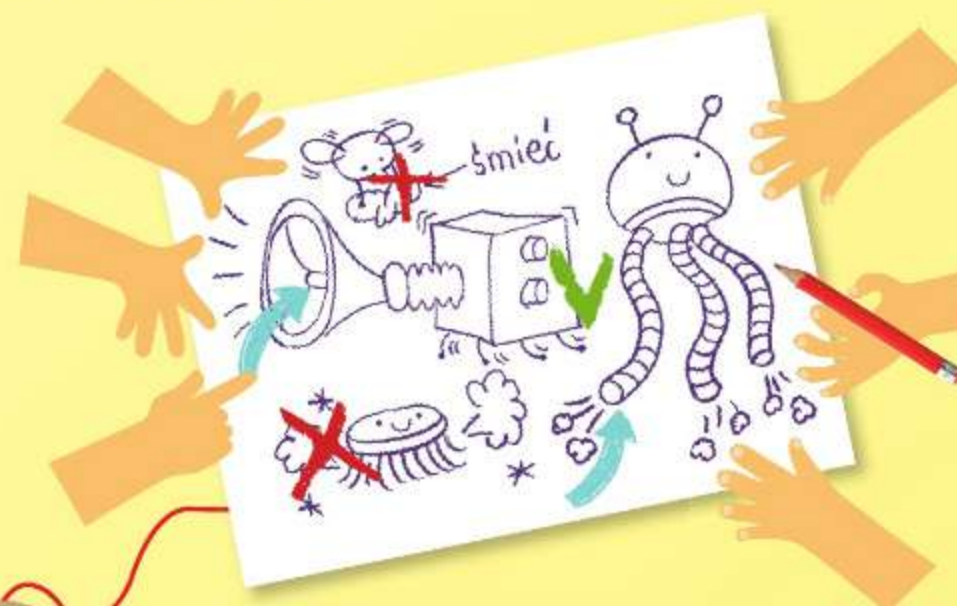

Jak wykonać przyrząd do sprzątania świata?

1.

Podzielcie się na grupy. Zawsze co dwie głowy, to nie jedna.

2.

Wymieńcie się w grupie swoimi pomysłami, jak mógłby wyglądać przyrząd do sprzątania świata. Narysujcie wspólny projekt.

3.

Zgromadźcie potrzebne materiały, na przykład: klej, nożyczki, pudełka różnej wielkości, plastikowe kubki, folie, tektury.

4.

Teraz zbudujcie z wybranych materiałów przyrząd według waszego projektu.

przyrząd
sięgający
do trudno
dostępnych
śmieci

przyrząd
do zgarniania
śmieci
z wody

przyrząd
do zgarniania
śmieci
z plaży

5.

Na koniec zorganizujcie w klasie wystawę powstałych przyrządów i omówcie ich działanie.

Barwy jesieni

1.

Jaka może być
jesień?

2.

Dlaczego jesienne
liście są kolorowe?

Nie lubię
jesieni, bo jest
szara i zimna.

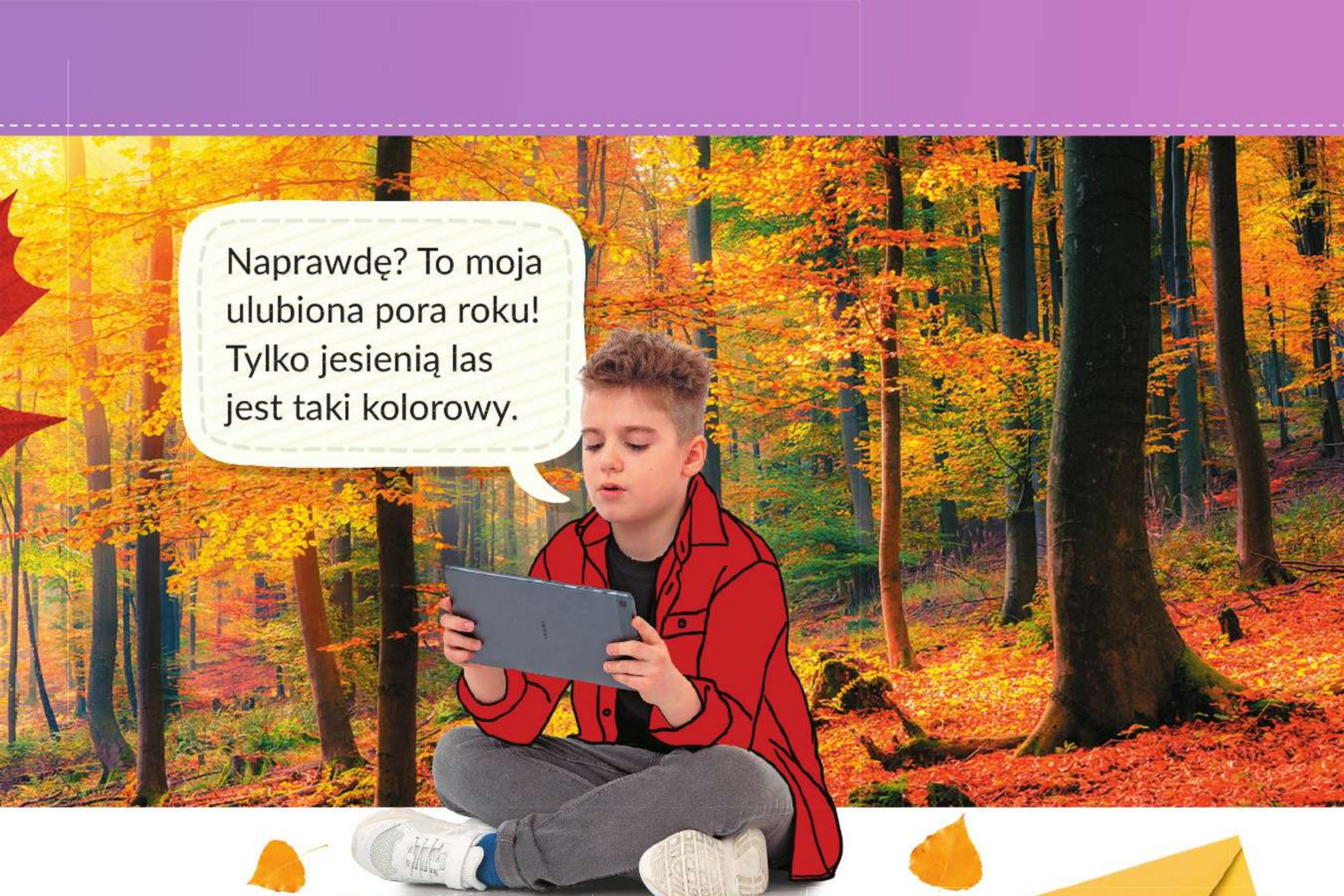

1. Podczas jesiennego spaceru po parku zamknij na chwilę oczy. Czy spośród dźwięków, które do ciebie docierają, możesz wyodrębnić odgłosy jesieni? Nazwij je.

2. Popatrz przez okno w klasie i powiedz, co na zewnątrz wydaje ci się piękne, a co – brzydkie. Wymieńcie się swoimi spostrzeżeniami.

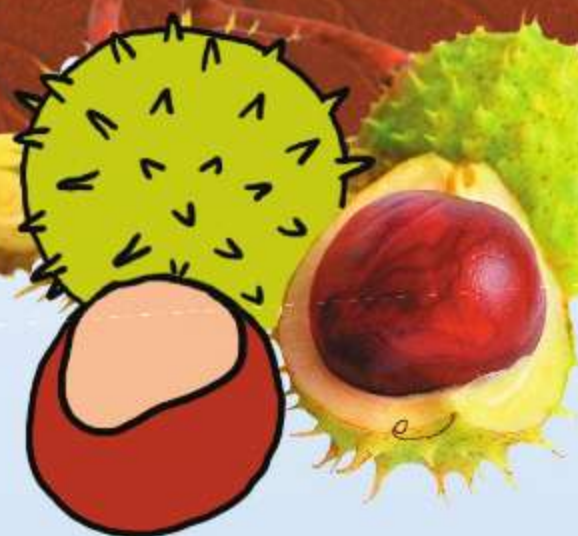
3. Czy byłaś / byłeś jesienią w lesie? Opowiedz osobom z klasy, co widziałaś / widziałeś.

Naprawdę? To moja ulubiona pora roku! Tylko jesienią las jest taki kolorowy.

3.

Jakie zmiany zachodzą w przyrodzie jesienią?

4.

Czy warto jeszcze pisać listy?

4. Wymyśl historyjkę, którą zakończysz zdaniem: **I dlatego liście są kolorowe.** Może być ona nieprawdziwa. Opowiedz ją klasie.

5. Czy dostałaś / dostałeś kiedykolwiek list napisany odręcznie? A może sama napisałaś / sam napisałeś do kogoś list lub kartkę z wakacji? Co było w tym liście?

6. Z czym ci się kojarzy wyrażenie **martwa natura**?

Melania Kapelusz

Uratowany rysunek

Na plastyce pani poleciła dzieciom namalować jesień.

– Chciałabym, abyście namalowali to, co w jesieni uważacie za najpiękniejsze.

Mogą wam się podobać różne rzeczy. Na następnej lekcji wspólnie obejrzymy wszystkie ilustracje i każdy będzie mógł opowiedzieć o swojej pracy.

Dzieci wyciągnęły bloki oraz farby i zabrały się do roboty. Większość osób malowała z zapałem. Tylko Wojtek siedział z naburmuszoną miną i nic nie robił.

– Nie masz pomysłu? – zwróciła się do niego pani.

– Nie. – Chłopiec wzruszył ramionami. – Nie lubię jesieni.

– Naprawdę nie ma w niej nic ładnego? Ani trochę?

– Nic – upierał się Wojtek.

– Czy to znaczy, że całą jesień masz popsuty humor?

– Wcale nie. Ale nie cierpię deszczu.

– Przecież deszcz nie pada bez przerwy.

– Jak nie pada, to też nie lubię wychodzić na dwór.

Jest zimno i szybko robi się ciemno. Wolę siedzieć w domu.

– Czyli jesień w domu już nie jest taka zła? – spytała z uśmiechem pani.

– Nie – ucieszył się Wojtek. – To chyba już mam pomysł.

Wojtek zaczął malować. W pewnym momencie zabrakło mu czerwonego koloru. Odwrócił się do Ani i Gabrysi, które siedziały za nim.

– Pożyczycie mi czerwoną farbę?

– Weź sobie – powiedziała Ania. – Nawet całą.

– Dziękuję! – odparł Wojtek. – O rety! A ty co malujesz? To ma być piękne?

– No... – Ania się zawahała. – Tak myślałam.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i odpowiedz na pytania: Co pani poleciła namalować dzieciom na plastyce? Dlaczego Wojtek nic nie robił? Dlaczego Ania zaczęła malować nową pracę?

2. Wymieńcie się pomysłami, co mogła namalować Ania na swojej pierwszej pracy.

3. Posłuchaj zakończenia tej historii, które znajduje się na stronie 115. Czy coś cię zaskoczyło? Dlaczego?

– Coś ty? Lepiej to wyrzucić i namaluj coś ładnego. Zanim pani zobaczy.
Ania posmutniała.

– Pośpiesz się – dodał Wojtek. – I dzięki za czerwoną farbę.

Ania rozejrzała się po sąsiednich ławkach. Dużo dzieci malowało zbieranie liści. Niektórzy przedstawiali siebie na wycieczkach w górach, inni – na wyprawach rowerowych. Pełno też było kasztanów, grzybów, wrzosów, szyszek i żołądzi. Obrazki były bardzo kolorowe, a na każdym z nich świeciło jasne słońce. Ania pomyślała, że Wojtek miał rację. Jej obrazek był do niczego. Lepiej namalować nowy. Wyciągnęła z bloku czystą kartkę i zaczęła od nowa. Bardzo się śpieszyła i ledwo skończyła przed przerwą.

4. Co przedstawiały prace dzieci? Co ty byś namalowała / namalował?
5. Dlaczego Ania wstydziła się powiedzieć, co najbardziej lubi w jesieni? Co zrobiła Gabrysia? Co było na pierwszym rysunku Ani? W jaki sposób dzieci oceniły pierwszy rysunek Ani?
6. Zastanówcie się, co dla każdego z was jest piękne. Zapiszcie to i zobaczcie, co wspólnie uważacie za ładne, a co was różni. Jaki wniosek można wyciągnąć?

Dziś byliśmy na wycieczce w pobliskim parku. Nazbieraliśmy żołądzi, kasztanów i kolorowych liści. W klasie ułożyliśmy jesienną kompozycję i zrobiliśmy jej zdjęcia. Umieściliśmy je na szkolnej stronie internetowej. Postanowiliśmy też namalować to dzieło. Pani powiedziała, że nasze prace to **martwa natura**.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Na podstawie tekstów odpowiedz na pytania:
 - a. Z czego dzieci zrobiły jesienną kompozycję?
 - b. Jak pani nazwała prace dzieci?
 - c. Jak nazywa się barwnik, który nadaje liściom zielony kolor?

Najpiękniejszym elementem naszej kompozycji były różnokolorowe liście. Jesienią, kiedy dni są coraz krótsze i chłodniejsze, liście drzew i krzewów tracą chlorofil. To taki barwnik, który nadaje im zielony kolor. Gdy jest go coraz mniej, kolor liści zmienia się na żółty, pomarańczowy i czerwony.

Niestety, niedługo te różnobarwne liście opadną na ziemię. Drzewa będą się przygotowywały do zimowego odpoczynku. Cieszymy się więc kolorami jesieni, póki jeszcze są.

coś ciekawego

Liście roślin potrafią się poruszać. Ten ruch jest bardzo powolny, więc trudno go zauważyć. Liście ustawiają się tak, żeby padało na nie jak najwięcej promieni słonecznych. Jeśli doniczkę z rośliną postawimy na parapecie, to po kilku dniach jej liście obrócą się w stronę okna.

3. Wyjaśnij, dlaczego jesienią liście są kolorowe.
4. Ułóżcie w parach takie pytania, żeby odpowiedzią zawsze było słowo **liść**.
5. Wyobraź sobie, jak może się czuć drzewo, które wie, że za chwilę opadną jego wszystkie liście. Co to drzewo mogłoby im powiedzieć na pożegnanie?
6. Jeśli znasz jakieś ciekawostki o roślinach, to podziel się nimi w klasie.

Rzeczowniki to nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy. Odpowiadają na pytania: **kto?** lub **co?** Rzeczowniki występują w **liczbie pojedynczej** i w **liczbie mnogiej**.

liczba pojedyncza:

liczba mnoga:

Damy radę się nauczyć!

Żeby zapamiętać informacje dotyczące rzeczownika, możesz wykorzystać **myślenie wizualne**, czyli samodzielnie wykonać rysunek, na którym graficznie przedstawisz temat. Umieść rysunek w widocznym miejscu, na przykład na tablicy nad biurkiem, i często na niego spoglądaj.

1. Podaj po jednym przykładzie rzeczownika w liczbie pojedynczej i w liczbie mnogiej z każdej grupy: nazwy ludzi, nazwy zwierząt, nazwy roślin i nazwy rzeczy.
2. Wykonaj rysunek związany z jesienią, który ułatwi ci zapamiętanie, co to są rzeczowniki. Zapisz na nim kilka dowolnych rzeczowników.

Ferdinand Küss (czytaj: kis) „Martwa natura z koszem owoców i pszczołą”

Martwa natura

to malarska lub rysunkowa kompozycja przedstawiająca owoce, warzywa, kwiaty lub przedmioty codziennego użytku.

Martwą naturę?

Namalowałam dzisiaj martwą naturę.

Interesujące zestawienia martwej natury malował **Giuseppe Arcimboldo** (czytaj: dżjuzeppe arczimboldo). Z kwiatów, owoców, zbóż i warzyw tworzył niezwykle kompozycje, będące portretami na przykład czterech pór roku.

Giuseppe Arcimboldo „Lato”

1. Jakie dzieło nazwiemy **martwą naturą**? Jak podoba ci się ten rodzaj malarstwa?
2. Co malarze przedstawili na pokazanych obrazach? Jakich kolorów do tego użyli?
3. Co jeszcze – oprócz owoców, warzyw, kwiatów – może być martwą naturą?
4. Stwórzcie w klasie kompozycję z jesiennych liści, owoców oraz warzyw i ją namalujcie. Przygotujcie klasową galerię obrazów.

Maciejka Mazan

Bal jesieni

NARRATOR

W całym lesie o tym wie się!
O czym wie się? Że już jesień!

DRZEWO 1 (*bardzo zaskoczone*)

To już jesień?...

DRZEWO 2

Oczywiście!
Tylko spójrz na nasze liście!

DRZEWO 3 (*z rękami pełnymi liści*)

Rety, rety, co się dzieje?
Patrzcie tylko! Ja łysieję!

NARRATOR

Wszyscy tacy zasmuceni...
Zróbmy bal na cześć jesieni!

*Zwierzęta wnoszą krzesła, dzbanki,
talerze i inne podobne rzeczy.*

Teraz pyszne dania wnoście!
Szybko, szybko! Idą goście!

*Słowik w ciemnych okularach,
Bocian i Kukułka wchodzą
z walizkami.*

KUKUŁKA

Kuku! Wpadam przed odlotem!

BOCIAN

W kwietniu będę już z powrotem!

SŁOWIK (*gwiazdorzy*)

No, a ja, jak to słowiki,
lecę śpiewać do Afryki.

NARRATOR

Coś skubnijcie przed podróżą,
bo wszystkiego mamy dużo!

WIEWIÓRKA (*zajada przysmaki i pakuje je do torebki*)

Mniam! Orzeszki! Mniam! Żołędzie!
Zjem, bo później ich nie będzie.
Ale zrobię też zapasy,
bo nadchodzą zimne czasy!

NIEDŹWIEDŹ i BORSUK (*zajadając*)

Miś i borsuk aż do wiosny
będą spać zimowym snem.

JEŹ

Żeby w brzuszku nie burczało,
teraz sobie dobrze zjem!

1. Posłuchajcie tekstu inscenizacji, a jeśli potraficie, to przeczytajcie go z podziałem na role.
2. O czym jest inscenizacja? Kto w niej występuje?
3. Przypomnij, co oznacza wyraz **hibernacja**.

*Niedźwiedź i Borsuk przytakują Jeżowi.
Wchodzi oddział Mrówek.*

NARRATOR

Patrzcie! Idzie oddział mrówek.
(*do oddziału*) Odlicz!

MRÓWKA 1

Raz!

MRÓWKA 2

Dwa!

MRÓWKA 3 (ostatnia)

Tysiąc sześć!

MRÓWKI

Zaraz akcja hibernacja!

MRÓWKA 1

Oddział – spocznij! Można jeść!

WIEWIÓRKA, ZAJĄC i LIS

My przyszliśmy w nowych futrach.

JARZĘBINA i GŁÓG

My – w korale przystrojeni.

DRZEWA

My w czerwono-złoty liściach.

WSZYSCY

Czas rozpocząć bal jesieni!

Rozlega się muzyka i wszyscy tańczą.

4. O jakich zmianach zachodzących w przyrodzie jesienią można dowiedzieć się z tego tekstu? Jak rośliny i zwierzęta szykują się do nadchodzącej zimy?
5. Przygotujcie do inscenizacji odpowiednie rekwizyty i stroje. Nauczcie się tekstu na pamięć i zorganizujcie przedstawienie. Zastanówcie się wspólnie, kogo zaprosić.

Jesienny las

Jesienią robi się chłodniej, a dzień staje się coraz krótszy. Las mieni się różnymi kolorami. Rośliny wydają nasiona, a zwierzęta przygotowują się do zimy.

Las jest domem wielu zwierząt. Ten dom ma kilka pięter, czyli **warstw lasu**. Zwierzęta żyją w różnych jego miejscach. Często gniazdo mają w jednej warstwie, a w innej szukają pożywienia. Przykładami są kos, sówka czy wiewiórka. Dlatego przypisanie zwierząt do pięter lasu jest na ilustracji orientacyjne.

1. Posłuchaj opowiadania „Co mówi las?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 116–117. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Jakie zmiany zachodzą jesienią? Co dzieje się w lesie?
3. Obejrzyj ilustrację przedstawiającą las. Przeczytaj, jakie rośliny i zwierzęta w nim żyją. Czy widziałaś / widziałeś je kiedyś w lesie?
4. Wymyślcie w parach sposób na zapamiętanie nazw warstw lasu.
5. Dlaczego nie można powiedzieć, że jakieś zwierzę żyje w jednej warstwie lasu? Porozmawiaj o tym z osobą z ławki i podajcie przykłady takich zwierząt.

Warstwy lasu

- **Korony drzew** to najwyższe piętro lasu. Tu dociera najwięcej światła słonecznego, wiatr jest najsilniejszy, latem jest bardzo gorąco, a zimą – bardzo zimno.
- **Podszyt** to młode drzewa i krzewy. Tu dociera mniej światła, ale wiatr jest słabszy i wahania temperatury są mniejsze.
- **Runo leśne** tworzą trawy, mchy, paprocie, wrzosi, borówki i grzyby. Tu światła dociera bardzo mało, a latem jest chłodno i wilgotno.
- **Ściółka** to opadłe liście, połamane gałęzie, szczątki i odchody zwierząt, pióra.
- **Gleba** to piasek, muł lub glina, woda i sole mineralne oraz składniki pochodzące od roślin, grzybów i bakterii.

6. W czerwonych ramkach zapisano nazwy zwierząt i roślin objętych ochroną gatunkową. Zastanów się, dlaczego takich gatunków jest coraz więcej. Co można zrobić, żeby uchronić te zwierzęta i rośliny przed wyginięciem?

7. Wybierz jedno zwierzę lub jedną roślinę spośród objętych ochroną i zdobądź informacje na jego lub jej temat. Wykonaj na kartce rysunek tego zwierzęcia lub tej rośliny i napisz o nim lub o niej kilka zdań. Z jakiego źródła informacji korzystałaś / korzystałeś?

8. **Las gospodarczy** to taki rodzaj lasu, w którym pozyskuje się różne surowce i produkty. Jak myślisz, co konkretnie można pozyskiwać z lasu?

4. Czy warto jeszcze pisać listy?

O, listonosz przyniósł mi list od Leny! Ale dlaczego nie napisała do mnie maila lub SMS-a (czytaj: mejla lub esemesa)?

Warszawa, 12 października 2024 r.

Drogi Tymku!

Byłam z klasą na wycieczce w fabryce papieru. Najpierw oglądaliśmy, jak powstaje papier. Potem dostaliśmy papier listowy i sami go ozdabialiśmy. Postanowiłam zrobić Ci niespodziankę i napisać do Ciebie prawdziwy list.

To była ciekawa wycieczka. Dowiedziałam się, że papier wynaleziono w Chinach. Teraz istnieje ponad sześćdziesiąt rodzajów papieru. A stare książki lub gazety to makulatura. Można ją znowu przerobić na papier.

Przy okazji przesyłam Ci kilka zasuszonych jesiennych liści, które razem zbieraliśmy w parku.

Pozdrawiam Cię

Lena

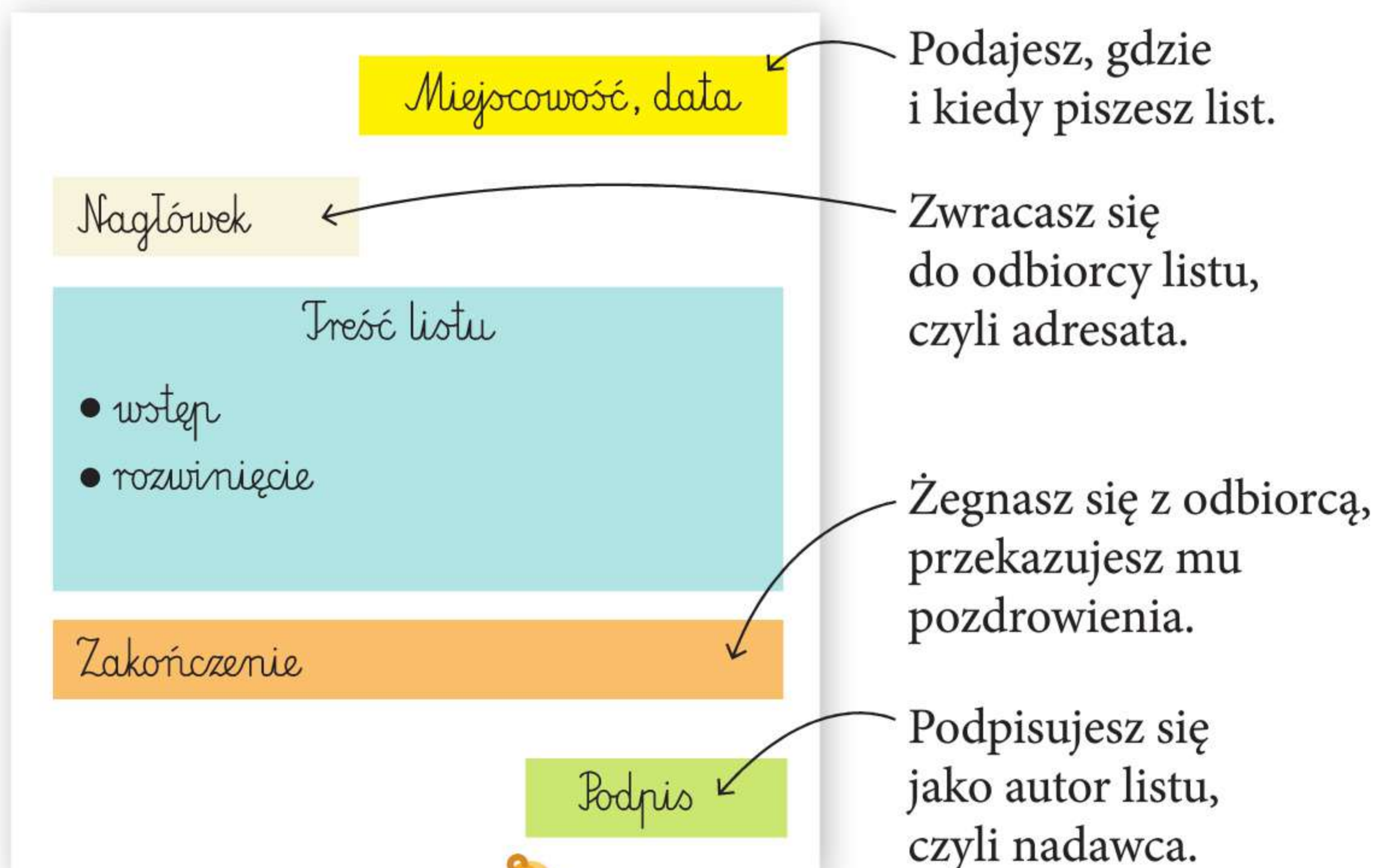
1. Posłuchaj listu lub przeczytaj go samodzielnie i odpowiedz na pytania:
 - a. Do kogo jest skierowany list?
 - b. Kto ten list napisał?
 - c. Gdzie i kiedy list został napisany?
 - d. O czym Lena napisała do Tymka?
2. Powiedz, w jaki sposób ty komunikujesz się ze swoimi koleżankami i kolegami.
3. Czy w twojej rodzinie pisze się listy? Kto do kogo pisze?
4. Czy warto w dzisiejszych czasach pisać listy? Dlaczego? W jakich sytuacjach tradycyjny list, wysłany pocztą, może być lepszym rozwiązaniem niż e-mail (czytaj: imejl)?

List to jedna z pisemnych form wypowiedzi, w której nadawca zwraca się bezpośrednio do odbiorcy. List powinien mieć właściwą budowę.

BUDOWA LISTU

Czas na poradę!

Gdy pisziesz list, pamiętaj o stosowaniu **zwrotów grzecznościowych**. Wyrazy: **Ci, Cię, Ciebie, Tobie, Tobą, Was, Wam, Wami** pisz zawsze wielką literą. Okazujesz w ten sposób szacunek odbiorcy lub odbiorcom listu.

- Wymień elementy budowy listu. Wyjaśnij pojęcia **nadawca** i **odbiorca**.
- Powiedz, co to są **zwroty grzecznościowe**. Podaj kilka przykładów.
- Spróbujcie wspólnie napisać list do wybranej osoby. Nie musi to być prawdziwa postać. Pamiętajcie o zachowaniu odpowiedniej budowy listu.
- Weź dwie kartki: jedną z bloku technicznego, a drugą z bloku rysunkowego. Na kartce z bloku technicznego naklej jesienne liście tak, żeby zakrywały całą powierzchnię. Na środku kartki z bloku rysunkowego wytnij duży kształt dowolnego liścia. Sklej obie kartki ze sobą.

Tajemnice drzew

1.

Czy drzewo może
sięgać do samego
nieba?

2.

Czy istnieje lekarstwo
na samotność?

1. Czy w miejscu, w którym mieszkasz, rośnie dużo drzew? Opisz, jak wyglądają te drzewa. Podaj ich nazwy, jeśli je znasz.
2. Wyobraź sobie, że wchodzisz na najwyższe drzewo w twojej okolicy. Co stamtąd widzisz?
3. Rozejrzyj się wokoło i znajdź pięć przedmiotów, które są wykonane z drewna.

Czy masz
swoje ulubione
drzewo?

Tak! To stary
kasztanowiec,
który rośnie
w parku.

4.
Co nam dają
drzewa?

4. Jeśli wiesz, to wytłumacz innym, do czego drzewom są potrzebne liście.
5. Naśladuj głosem dowolne dźwięki, które kojarzą ci się z jesiennymi drzewami.
6. Podczas powrotu ze szkoły obejmij pień wybranego drzewa, przytul się do niego. Co czujesz pod palcami i na policzku? Czy twoje odczucia są przyjemne?

1. Czy drzewo może sięgać do samego nieba?

Maria Terlikowska

Drzewo

(fragment książki „Drzewo do samego nieba”)

Na środku naszego podwórka rośnie drzewo. Nigdy nie słyszeliśmy, żeby ktoś powiedział o nim – kasztan albo topola, albo lipa. Mówimy po prostu – drzewo. Bo nie ma innych drzew na podwórku. Nawet by się nie zmieściły.

Podwórko jest małe, z trzech stron otoczone przez trzypiętrowe kamienice, stare i brzydkie. Z czwartej jest niski budynek, w którym kiedyś była kuźnia. Dziadek Frączak pamięta, jak woźnice przyprowadzali tu konie do podkucia. To było bardzo dawno. Ale drzewo już wtedy rosło, prawie tak samo wysokie jak teraz.

Bo drzewo jest wysokie. O wiele wyższe od starej kuźni, która jest dzisiaj garażem. Wyższe od otaczających je trzypiętrowych domów. Na całej naszej ulicy nie ma takiego drzewa, więc wszyscy nam zazdroszczą. Słyszeliśmy, jak raz pani Kulikowa spod ósmego mówiła do naszej mamy:

– U was to chociaż widać, że jest wiosna! Bo u nas – ani krzaczka nie ma!

Bardzo kochamy nasze drzewo. Bo co byśmy bez niego robili? Na nowych osiedlach dzieci mają huśtawki, karuzele i mnóstwo miejsca do biegania. A my mamy ciasne podwórko, przez które ciągle przejeżdża jakaś ciężarówka. Tylko drzewo jest nasze. To jest dżungla pełna dzikich zwierząt. To jest Szklana Góra. To jest cudowne miejsce, z którego widać wszystko.

Na drzewo wdrapujemy się po ławce. Trzeba stanąć na poręczy, oprzeć się brzuchem o pień i chwycić rękami za najniższy konar. Każde dziecko z naszego podwórka pamięta dzień, kiedy po raz pierwszy udało mu się ta sztuka. Może dlatego staramy się bardzo szybko rosnąć. Właśnie żeby dosięgnąć rękami najniższej gałęzi. Potem trzeba podciągnąć się na rękach tak, żeby stopami zahaczyć o gałąź. Potem przekręcić się – i usiąść na gałęzi, z nogami w powietrzu, z głową wśród zielonych liści.

A tam zaczyna się przygoda.

1. Posłuchaj fragmentu książki „Drzewo do samego nieba” i odpowiedz na pytania:
 - a. Drzewo jakiego gatunku rośnie na podwórku?
 - b. Dlaczego ludzie z innych kamienic zazdroszczą mieszkańcom ich drzewa?
 - c. Dlaczego dzieci kochają to drzewo?
2. W jaki sposób dzieci wdrapują się na drzewo? Przeczytaj odpowiedni fragment tekstu.
3. Wyobraź sobie, że siedzisz wśród gałęzi drzewa do samego nieba. Opowiedz o przygodzie, jaka cię tam spotkała.

sł. i muz. Malina Sarnowska

Jesienny koncert

1. Szepcze jarzębina,
że koncert czas zaczynać.
Niech zaszumią klony,
modrzewie, jesiony i cis.

Ref.: Przyłóż ucho do drzewa,
posłuchaj, o czym śpiewa.
Oprzyj rękę na korze,
gdy pauzę w utworze ma wiatr.

2. Sosny ze świerkami
już dźwięczą igiełkami.
Dąb szeleści solo,
w duecie z topolą gra buk.

Ref.: Przyłóż ucho do drzewa...

3. Nim ucichło wszystko,
wiatr brawo bił artystom.
Klaskał tak siarczyście*,
że spadły z drzew liście raz-dwa.

Ref.: Przyłóż ucho do drzewa...

* siarczyście – mocno

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. O jakim koncercie jest w niej mowa?
2. Zastanów się, co sprawia, że drzewa szeleszczą. Jaka wtedy jest pogoda?
3. Policz, ile różnych nazw drzew jest wymienionych w piosence. Które z nich odnoszą się do drzew iglastych?
4. Wykonaj akompaniament do piosenki za pomocą darów jesieni, na przykład liści, kasztanów, żołędzi. Wymyśl kilka sposobów, jak można to zrobić.
5. Uruchom wyobraźnię i wymyśl, o czym mogłyby śpiewać drzewa.

Maria Terlikowska

Pierwszy konar

(fragment książki „Drzewo do samego nieba”)

Z pierwszej gałęzi, a właściwie pierwszego konara – bo taka gruba gałąź nazywa się konar – widać tylko kuchnię starej pani Rachlińskiej. Niby nic nadzwyczajnego – kuchnia. Byliśmy niejeden raz w tej kuchni i pani Rachlińska przemywała nam rozbite kolana. Ale z gałęzi przez zielone liście kuchnia pani Rachlińskiej wygląda zupełnie inaczej. Może dlatego, że nie ma tam nas ani naszych rozbitych kolan, tylko sama pani Rachlińska.

Ona jest bardzo sama. Z gałęzi, przez okno widać to wyraźnie. A najbardziej sama jest tuż przed wieczorem, kiedy nie ma żadnych kolan do przemycia. Ale przeważnie są.

Pani Rachlińska wcale nie ma wnuków, bo jej dzieci zostały zabite w czasie wojny, kiedy były zupełnie młode. Mamusia powiedziała, żebyśmy nie dokuczali pani Rachlińskiej. Ale my jej nie dokuczamy. Bo to przecież ona ujęła się za nami, kiedy pierwszy raz wdrapaliśmy się na drzewo.

To był piękny dzień. Liście drzewa były wiosenne, jasnozielone, a kora brązowa jak piernik. Staszek wdrapał się pierwszy, siadł okrakiem na konarze i podał mi rękę. Teraz to już nikt nie musi mi pomagać, ale wtedy brakowało mi do konara tych dwóch ważnych centymetrów.

Co za szczęście! Oto jesteśmy na drzewie – Staszek i ja.

I właśnie wtedy usłyszeliśmy głos mamy Doroty:

– Pani Lichocka! Pani Lichocka! Pani dzieciaki łażą po drzewie! Zaraz spadną i się zabiją!

Przez jasnozielone liście zobaczyliśmy mamusię wychodzącą z ciemnej bramy. Wracała ze swojej fabryki obładowana siatką i torbą z zakupami. Mamusia prędko uniosła głowę i krzyknęła jakimś cienkim, przestraszonym głosem:

– Dzieci, nie ruszajcie się! Zaraz wam pomogę zejść!

Ale zanim mamusia przebiegła tych parę kroków od bramy do drzewa, Staszek i ja zeskoczyliśmy jak jakieś małpy.

1. Posłuchaj kolejnego rozdziału z książki „Drzewo do samego nieba” i odpowiedz na pytania:

- Kim była pani Rachlińska? Czego się o niej dowiadujemy?
- Czy pani Rachlińska czuła się samotna? Dlaczego?
- Co chłopcy zawdzięczają pani Rachlińskiej?

Kiedy mamusia zobaczyła,
że nic nam się nie stało,
zaczęła krzyczeć, że pewnie
chcemy połamać sobie nogi,
że mamy podrapane kolana,
a Staszek rozdarł kieszeń od kurtki.
Nawet zaczęliśmy już trochę popłakiwać,
kiedy stara pani Rachlińska wychyliła się
przez okno swojej kuchni i powiedziała:

– Zaraz przemyję chłopcom kolana wodą utlenioną.
A kieszeń zreperuję z prawdziwą przyjemnością. Niech się
pani nie denerwuje, pani Basiu, bo naprawdę nic się nie stało.

Pani Basia to nasza mama.

– Dziękuję pani! – zawołała mamusia. – Sama to zrobię.

– I bez tego pani ma dość roboty – powiedziała pani
Rachlińska. – A dla mnie to radość zająć się dziećmi,
choć na krótko...

Wtedy po raz pierwszy byliśmy u pani Rachlińskiej
i dowiedzieliśmy się, dlaczego pani Rachlińska nie ma
wnuków.

– To pani chyba jest smutno? – spytał Staszek.

– Nie – powiedziała pani Rachlińska. – Przecież mogę
na was patrzeć, prawda?

Czas na poradę!

Osoby starsze – babcie, dziadkowie – mogą czasami czuć się samotne. Zwłaszcza gdy mieszkają same lub z powodów zdrowotnych nie mogą już wychodzić z domu. Są jednak sposoby, żeby chociaż trochę zmniejszyć to poczucie samotności.

- Często dzwoń i rozmawiaj z babcią i dziadkiem.
- Odwiedzaj babcię i dziadka najczęściej, jak to możliwe.
Zagrajcie wspólnie w ulubioną grę, pójdźcie na spacer, ugotujcie coś.

2. Zadać własne pytanie do tekstu i wskazać w klasie osobę, która na nie odpowie.

3. Jak wyglądało drzewo, gdy chłopcy wdrapali się na pierwszy konar? Odczytaj odpowiedni fragment z tekstu.

 4. Porozmawiajcie o tym, co możecie zrobić, żeby osoby starsze nie czuły się samotne. Wykonajcie w dowolnej formie poradnik „Sposoby na samotność”.

Rzeczownik i powiązany z nim **czasownik** występują w tej samej liczbie.

liczba pojedyncza:

sąsiadka rozmawia
chłopiec pomaga
drzewo rośnie

liczba mnoga:

sąsiadki rozmawiają
chłopcy pomagają
drzewa rosną

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- dlaczego drzewo jest Szklaną Górą i dżunglą pełną dzikich zwierząt,
 - co widać z najwyższej gałęzi drzewa,
 - jakie były losy drzewa, gdy wszyscy mieszkańcy kamienic się wyprowadzili,
- to przeczytaj pozostałe rozdziały książki.

1. Przyjrzyj się ilustracji. Których bohaterów książki „Drzewo do samego nieba” już rozpoznajesz? Powiedz, co wiesz o każdym z nich.
2. Ułóż dwa zdania na temat lektury. W pierwszym niech rzeczownik i czasownik występują w liczbie pojedynczej, a w drugim – w liczbie mnogiej.
3. Jak wyglądałoby twoje drzewo do samego nieba? Narysuj je. Z powstałych prac stwórzcie w klasie park drzew do samego nieba.

Wojciech Mikołuszko

Kolczasty sekret

Wreszcie mogę wam wyjawić mój wielki sekret. A nawet wiele sekretów. Wcześniej musiałem je troskliwie chronić. Otoczyłem je więc zieloną, kolczastą osłonką. Odstraszała ona tych, którzy zamierzali się do nich dobrać. Teraz jednak, jesienią, sam zrzucam je na ziemię. Siła uderzenia sprawia, że kolczaste osłonki pękają. Każda skrywa od jednej do trzech błyszczących, ciemnobrązowych kulek. To moje nasiona, zwane przez was kasztanami. Zawierają mnóstwo materiałów odżywczych. Wam radzę jednak nie jeść kasztanów, bo zaopatrzyłem je w substancje, od których akurat was rozboli brzuch. Natomiast dziki, sarny i jelenie bez przeszkód się nimi pożywiają. Część zjedzą, a część przypadkiem przeniosą dalej lub zakopią w ziemi. Te nasiona przetrwają zimę. Na wiosnę wykiełkują z nich nowe kasztanowce. Nieźle to wymyśliłem, prawda?

Ciekawego

Kasztan jadalny i kasztanowiec zwyczajny to dwa różne gatunki drzew. Owoce kasztana jadalnego, zwane maronami, można jeść po ugotowaniu lub upieczeniu.

1. Posłuchaj tekstu lub przeczytaj go samodzielnie. O czym opowiada kasztanowiec?
2. Na podstawie podanych informacji powiedz, jakie są jesienne sekrety kasztanowca.
3. Sprawdź, czy w twojej okolicy są organizowane akcje zbierania kasztanów lub żołądki dla zwierzyny leśnej albo zwierząt przebywających w zoo.
4. Usiądź na podłodze. Pod gołe stopy połóż kilka kasztanów. Zamknij oczy. Zrób masaż stóp kasztanami. Co czułaś / czułeś?

Drzewa liściaste

Drzewa liściaste mają szerokie, płaskie liście, które najczęściej zrzucają na zimę. Wytwarzają kwiaty, z których po zapyleniu powstają owoce, a w nich – nasiona.

Jestem **kasztanowiec zwyczajny**. Moje owoce to **kasztany** w kolczastych torebkach. Mają właściwości lecznicze i są wykorzystywane do wyrobu kosmetyków. Lubię rosnąć w parkach. A to moi znajomi: drzewa liściaste.

Nazywają mnie królem drzew. Jestem **dąb szypułkowy**. Mogę mieć nawet pięćset lat. Moje owoce to **żołędzie**. Często rosnę na skraju lasu.

To ja, **topola szara**. Rosnę bardzo szybko. Często można mnie spotkać przy drogach. Moje owoce to podłużny **biały puch**.

Łatwo mnie poznacie po pniu przypominającym szarą słoniową nogę. To ja, **buk pospolity**. Rosnę w lasach. Lubię góry. Moje owoce to brązowe orzeszki zwane **bukwią**.

1. Posłuchaj opowiadania „Jak mogę mu pomóc?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 117–118. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Podaj nazwy przedstawionych drzew liściastych i opowiedz, jakie mają one owoce.
3. Gdybyś mogła / mógł się zamienić w dowolne drzewo, to które by to było? Dlaczego właśnie to? Co zdecydowało o twoim wyborze?

Drzewa same wytwarzają sobie pokarm w zielonych częściach rośliny. Potrzebują do tego promieni słonecznych, wody i gazu zwanego dwutlenkiem węgla, który znajduje się w powietrzu.

Wszyscy znacie **noski**. To moje owoce, czyli **skrzydlaki**. Jestem **klon pospolity**. Lubię rosnąć w parkach i ogrodach.

Jestem **wierzba płacząca**. Rosnę koło rzeki lub jeziora. Nazywają mnie płaczącą, bo nadmiar wody wypompowuję przez młode liście, z których spływają kropelki wody. Moje owoce przypominają **kawałki waty**.

Ja to **jarzab pospolity**. Mówią na mnie **jarzębina**. Moje owoce to **czerwone korale**. Rosnę w zaroślach.

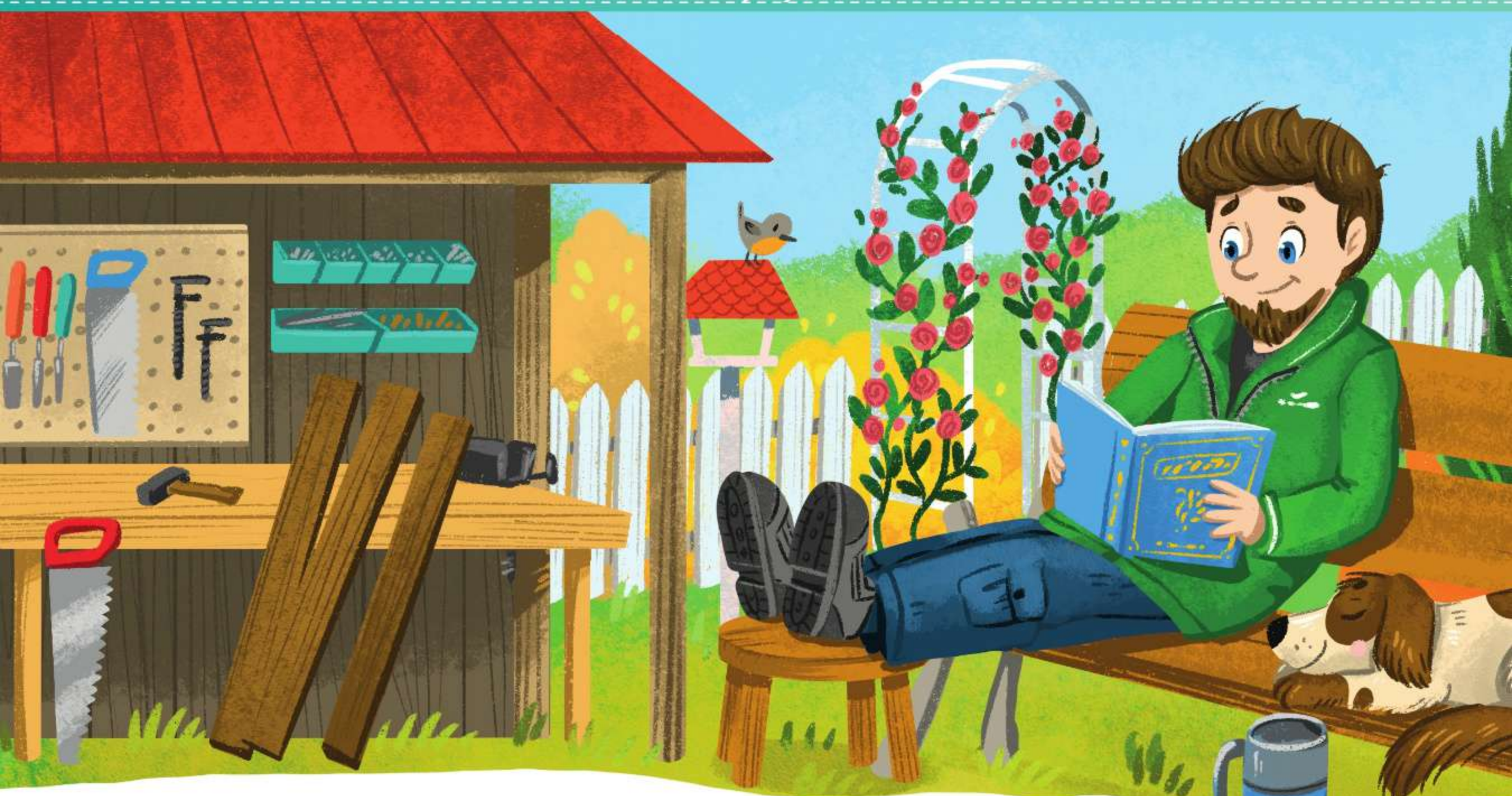

Kiedyś używano mojej czarnej kory do farbowania tkanin, dlatego ludzie nazwali mnie **olsza czarna**. Lubię tereny podmokłe. Mały **brunatny orzeszek** w szyszeczce to mój owoc.

4. Czego potrzebuje drzewo, żeby wyprodukować sobie pokarm?
5. Sprawdź, jakie drzewa rosną w okolicy twojego domu, i napisz o tym trzy zdania w zeszycie.
6. Po drodze ze szkoły włóż nasiono kasztanowca w ziemię. Pamiętaj, żeby wokół było dużo miejsca. Podlewaj nasiono, a zobaczysz, że wkrótce wyrośnie z niego roślina.

Tata Janka, pan Marian, jest stolarzem. W swoim ogrodzie ma warsztat stolarski, a w nim – różne narzędzia do obróbki drewna. Z desek przywiezionych z tartaku zrobił piękne meble ogrodowe. Po pracy pan Marian chętnie odpoczywa na drewnianej ławce. Lubi czytać książki. Ze smakiem zjada jabłka i inne owoce.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Ułóż trzy pytania do tekstu o panu Marianie.
3. Wypisz z tekstów pięć rzeczowników w liczbie mnogiej. Obok każdego z nich napisz ten sam rzeczownik, ale w liczbie pojedynczej.
4. Porozmawiajcie w grupach o tym, co nam dają drzewa i jak zmieniłoby się nasze życie, gdyby ich nie było.

Okazuje się, że gdyby nie było drzew, nie byłoby ani drewnianej ławki, ani papieru do wydrukowania książek, ani wielu pysznych owoców. Nie byłoby też świeżego powietrza. Nasze życie wyglądałoby zupełnie inaczej.

Dlatego trzeba chronić drzewa i zapobiegać ich nadmiernemu wycinaniu, a w miejsce wyciętych – sadzić nowe.

Ś ciekawego

10 października obchodzimy Światowy Dzień Drzewa.

Drzewa są bardzo ważnym elementem naszego środowiska. Produkują tlen, potrzebny do oddychania. W upalne dni dają nam możliwość odpoczynku w cieniu. Chronią także przed hałasem. Ich owoce są pożywieniem dla zwierząt i ludzi.

Drewno, uzyskiwane ze ściętych drzew, służy jako opał, materiał budowlany, surowiec na meble i różne przedmioty codziennego użytku oraz do produkcji papieru.

5. Zastanówcie się wspólnie, co możemy zrobić, żeby nie trzeba było wycinać tylu drzew.
6. Dowiedz się, czy do produkcji papieru wykorzystuje się współcześnie tylko drzewa.
7. Stwórz jesienną mandalę, czyli symetryczny wzór na kole. Z kartki z bloku wytnij koło i naklej na nim zgromadzone jesienne skarby: liście, korale jarzębiny, małe szyszki, kapelusze od żołądzi. Rozmieszczaj je symetrycznie, żeby powstał regularny wzór.

Skąd bierzemy to, co jemy?

1.
Co można
kupić
na straganie?

Oj, narobiłeś
mi ochoty
na placki
ziemniaczane!

2.
Kto pozamykał
witaminy
w słoikach?

1. Połóż ręce na brzuchu powyżej pępka i lekko naciśnij to miejsce. Tu znajduje się żołądek. To do niego trafia wszystko, co zjesz. Pomyśl, czy byłaś kiedyś głodna / byłeś kiedyś głodny lub za dużo zjadłaś / zjadłeś. Jak się wtedy czułaś / czułeś?
2. Powiedz, co wspólnego mają wykopki z plackami ziemniaczanymi.
3. Porozmawiajcie o tym, skąd się biorą różne produkty na sklepowych półkach.

Mamy dużo ziemniaków,
bo skończyły się wykopki.

3.
Jakie rośliny
można uprawiać
na polu?

4.

Z czego robi się
kaszę?

4. Przypomnij sobie, co ostatnio kupiłeś / kupiłaś w sklepie samodzielnie lub z rodzicami. Zastanów się, czy były to potrzebne rzeczy, czy z czegoś można było zrezygnować.
5. Jakie znasz rośliny, które można jeść?
6. Jakie instrumenty można stworzyć z nasion, owoców albo z innych części roślin? Czy widziałaś / widziałeś takie instrumenty? Jak one wyglądały i jak na nich grano?

Jan Brzechwa

Na straganie (fragment)

Na straganie w dzień targowy
Takie słyszy się rozmowy:

- Może pan się o mnie oprze,
Pan tak wędnie, panie Koprze.
- Cóż się dziwić, mój Szczypiorku,
Leżę tutaj już od wtorku!

Rzecz na to Kalarepka:

- Spójrz na Rzepę – ta jest krzepka!
Groch po brzuszku Rzepę klepie:

- Jak tam, Rzepo? Coraz lepiej?

- Dzięki, dzięki, panie Grochu,
Jakoś żyje się po trochu,

Lecz Pietruszka – z tą jest gorzej:
Błada, chuda, spać nie może.

- A to feler –
Westchnął Seler.

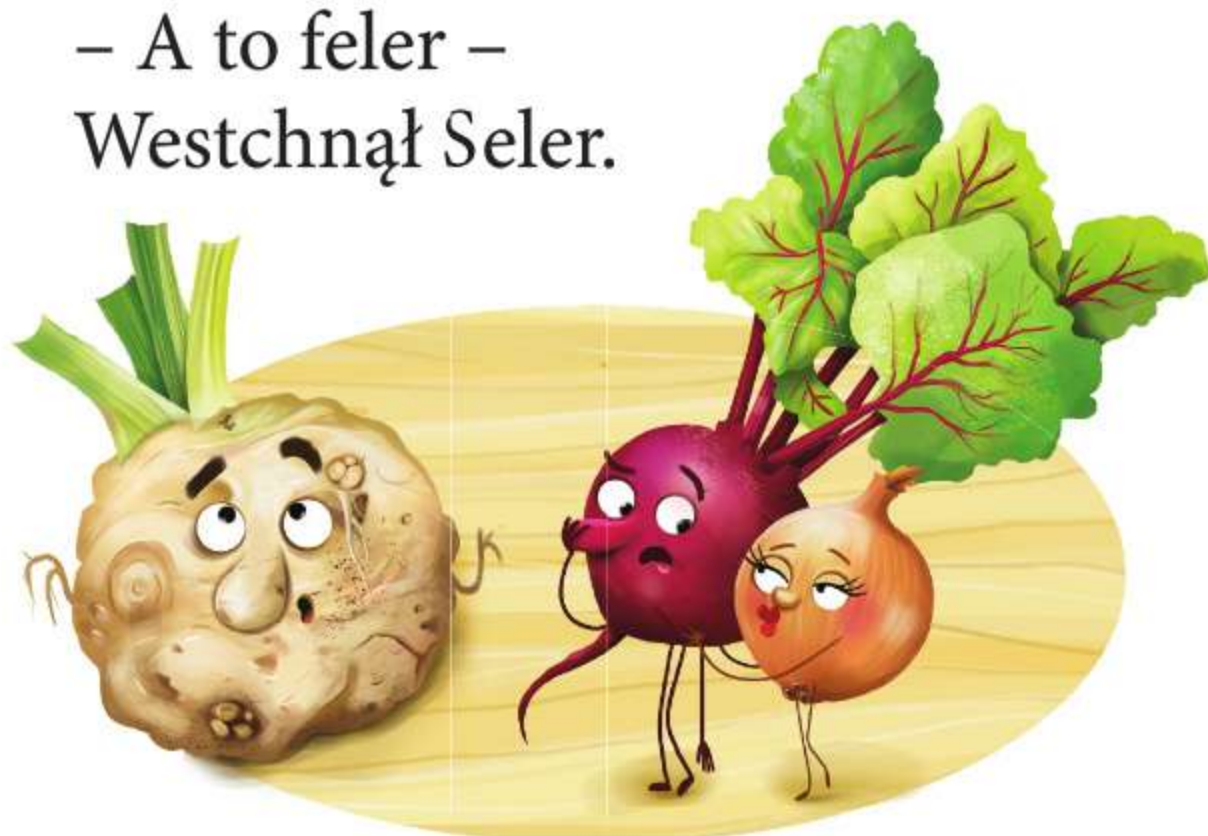
Burak stroni od Cebuli,
a Cebula doń się czuli:

- Mój Buraku, mój czerwony,
Czybyś nie chciał takiej żony?

Burak tylko nos zatyka:

- Niech no pani prędzej zmyka,
Ja chcę żonę mieć buraczą,
Bo przy pani wszyscy płaczą.

- A to feler –
Westchnął Seler. (...)

1. Przeczytajcie wiersz z podziałem na role.
2. Wymień warzywa, które spierają się w wierszu. Podaj ich nazwy w liczbie mnogiej.
3. Wymyślcie w parach rozmowy innych warzyw, na przykład sałaty z pomidorem, ziemniaka z kalafiolem lub jeszcze innych, które przyjdą wam do głowy.
4. Dowiedz się, co można kupić na bazarze. Jaki bazar nazwiemy **bio-** lub **ekobazarem**?

Zapewne nieraz byliście z rodziną na zakupach. Wydaje się to proste – idziemy do sklepu i kupujemy. Jednak żeby kupować mądrze, trzeba pamiętać o kilku zasadach, dzięki którym nie będziemy marnować żywności.

lista zakupów

- 1 kg mąki
- 4 pomidory
- masło
- 10 jajek
- papier toaletowy

1. Przygotuj listę zakupów. Najpierw zastanówcie się całą rodziną, jakie produkty są potrzebne i czego brakuje w domu. Jakie potrawy planujecie na nadchodzące dni i co wykorzystacie do ich przygotowania?

2. Nie ulegaj reklamie.

-50%

trzeci produkt

gratis!

specjalna oferta!

3. Patrz na cenę i datę ważności tego, co kupujesz.

4. Zwracaj uwagę na skład kupowanych produktów. Ważne, żeby zawierały one jak najmniej sztucznych barwników, aromatów i konserwantów. Im krótszy i bardziej naturalny skład, tym lepiej!

5. Nie rób zakupów, kiedy jesteś głodna / głodny. Badania dowodzą, że wtedy kupujemy więcej, niż jest to konieczne.

5. Wyjaśnij, na czym polegają **mądre zakupy**.

6. Co by było, gdyby każdy kupował w sklepie wszystko, na co tylko ma ochotę? Do czego mogłoby to doprowadzić?

7. Porozmawiaj ze swoją rodziną i wspólnie zaplanujcie zakupy. Pamiętajcie o podanych zasadach. Powodzenia!

Rodzina Wysockich ma duży sad i mały ogród warzywny. Jesienią jest tu sporo pracy. Owoce i warzywa nie mogą się zmarnować. Trzeba je wszystkie zebrać. Z wiśni pani Wysocka robi pyszne dżemy i soki. Gruszki, dynie i papryki marynuje w occie. Ogórki kisi w słojach. Zimą to będą prawdziwe przysmaki.

Coś ciekawego

Co roku w trzeci piątek października jest obchodzony **Światowy Dzień Owoców i Warzyw**. Jest to okazja do przypomnienia, że powinniśmy regularnie spożywać owoce i warzywa, ponieważ są one bardzo zdrowe.

W Ameryce Środkowej rośnie drzewo o nazwie **sapota czarna**. Ma ono owoce o smaku budyniu czekoladowego.

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Jakiego rodzaju przetwory można robić? Jakie przetwory przygotowuje się w twoim domu? Dlaczego?
3. Wytłumacz, jak twoim zdaniem można pozamykać witaminy w słoiku.

W sadzie zakończył się zbiór jabłek. Większość z nich trafia do zakładu przetwórstwa owocowego. Tam część jabłek jest suszona. Inne są duszone i zamykane w słoikach. Przydadzą się jako dodatek do naleśników, racuchów lub szarlotki. Z pozostałych jabłek są robione soki.

Wszystkie te przetwory można potem kupić w sklepie spożywczym. Niektórzy rolnicy sami sprzedają swoje owoce i warzywa na bazarach ekologicznych.

Jak zrobić mus z jabłek?

1 godzina 15 minut

łatwe

wege

składniki: 2 kg jabłek, cukier wanilinowy, pół szklanki wody

1. Jabłka umyj, obierz, usuń gniazda nasienne i pokrój miąższ w kostkę.
2. Do garnka wlej wodę, włóż jabłka i je gotuj, aż zaczną się rozpadać.
3. Dodaj cukier wanilinowy i gotuj owoce jeszcze przez 10 minut, ciągle mieszając masę drewnianą łyżką.

Jeśli chcesz mieć mus na zimę, to poproś osobę dorosłą o pomoc w zawekowaniu słoików, czyli zakonserwowaniu musu, dzięki czemu dłużej się on nie zepsuje.

4. Podzielcie się na grupy i wybierzcie wasze ulubione owoce i warzywa. Przedstawcie je na plakacie i dopiszcie hasła zachęcające do ich jedzenia. Zorganizujcie w szkole kampanię promującą jedzenie warzyw i owoców.
5. Z pomocą osoby dorosłej przygotuj mus z jabłek. Zaproś koleżanki i kolegów lub swoją rodzinę na wspólny podwieczorek, podczas którego zjecie deser z tym musem.

Gra muzyka!

Instrumenty pokazane na zdjęciach pochodzą z Afryki. Są zrobione z tykwy – rośliny, która jest krewną naszej dyni. Owoce tykwy mogą mieć różny kształt i różną wielkość – bywają okrągłe, gruszkowate, podłużne, małe lub duże. Po wydrążeniu i wysuszeniu stają się bardzo twarde, dlatego świetnie nadają się do robienia z nich instrumentów.

Ten bęben, zwany **gita**, może służyć również jako miska na wodę.

Afrykańska **kora** to rodzaj harfy, wykonanej z dużej tykwy, drewnianego kija i strun.

W **balafonie** tykwy są podwieszone pod drewnianymi deseczkami. W ten sposób wzmacniają dźwięk instrumentu. W deseczki grający uderza pałkami.

W Afryce rytmiczna muzyka towarzyszy ludziom w codziennym życiu. Prawie każdy tam śpiewa i tańczy oraz gra na instrumentach perkusyjnych. Dzieci znają wiele zabaw muzycznych.

Cze cze kule

(zabawa z Afryki Zachodniej)

Cze cze **kule**

2 razy

Cze cze **kofisa**

2 razy

Kofisa langa

2 razy

Langa czy **langa**

2 razy

Ups! **Adende**

1. Do czego są wykorzystywane owoce tykwy? Spróbuj znaleźć jeszcze inne ich zastosowanie.
2. Powtarzaj za nauczycielem kolejne linijki tekstu afrykańskiej zabawy. Przy każdej z nich poruszaj rytmicznie dwa razy tą częścią ciała, którą pokazano na zdjęciu. Podczas mówienia słowa **Ups!** wyrzuć ramiona do góry i podskocz.
3. Chwyć się za kostki i poruszaj się rytmicznie do nagrania afrykańskiej zabawy odtworzonego przez nauczyciela. Wymyśl inne sposoby rytmicznego poruszania się.

Potrawy z ziemniaków

Z ziemniaków obranych i pokrojonych w słupki smaży się **frytki**.

Placki ziemniaczane robi się z ziemniaków obranych i startych na tarce, a następnie usmażonych.

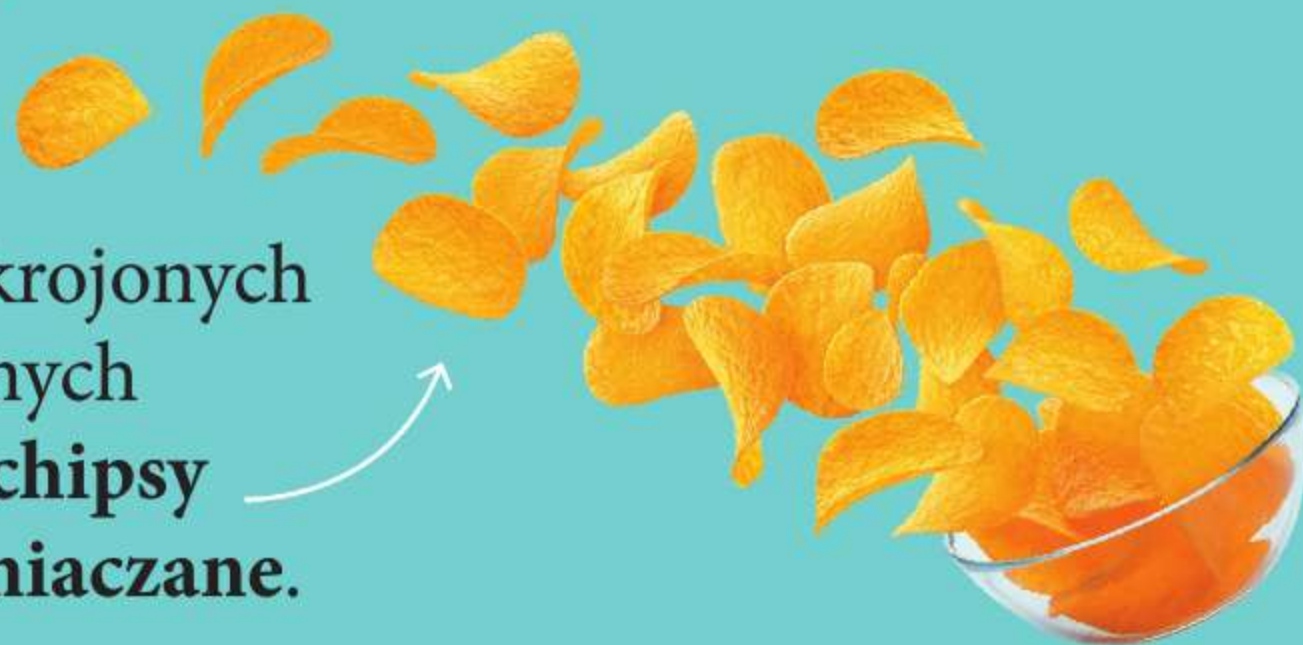
Ziemniaki ugotowane i pokrojone w kostkę smakują wspaniale w **sałatce ziemniaczanej** z kiszonym ogórkiem i cebulą.

Szare kluski to potrawa ze startych i ugotowanych ziemniaków.

Z ziemniaków pokrojonych w plasterki i upieczonych w piekarniku mamy **chipsy** (czytaj: czipsy) **ziemniaczane**.

1. Posłuchaj tekstów lub przeczytaj je samodzielnie. Powiedz, jakie potrawy można przyrządzić z ziemniaków. Jakie znasz jeszcze inne dania z ziemniaków?
2. Przepisz do zeszytu tekst znajdujący się przy zdjęciu potrawy, którą najbardziej lubisz.
3. Jakie potrawy z ziemniaków przygotowuje się w twoim domu?
4. Gdybyś była / był szefem kuchni specjalizującej się w daniach z ziemniaków, to co pojawiłoby się w twojej karcie dań?
5. Dowiedz się, skąd pochodzą ziemniaki.

Pole uprawne

Pole uprawne to obszar ziemi przeznaczony pod uprawę roślin. Tu człowiek sieje lub sadzi rośliny, które wykorzystuje jako pożywienie dla siebie i zwierząt albo przerabia na kasze, olej, cukier czy ubrania.

Pola orze się, czyli spulchnia, i po zbiorach nawozi. Między polami znajdują się pasy ziemi – miedze, na których występuje roślinność łąkowa.

pasikonik

skowronek

kuropatwa

Na polach zwierzęta poszukują pożywienia. Są to: skowronki, bociany, myszy, kuropatwy, zające, owady, a nawet zwierzęta leśne, jak dziki i sarny.

Ciekawego

Polska należy do czołówki światowej w zbiorach żyta i owsa.

1. Posłuchaj opowiadania „Jakie skarby wykopujemy z ziemi?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 118–119. Odpowiedz na zawarte w nim pytania.
2. Wyjaśnij, co to jest **pole uprawne**.
3. Po co człowiek sieje i sadzi rośliny? Co by się stało, gdyby tego nie robił?
4. Czego zwierzęta poszukują na polach? Jakie to zwierzęta?

Rośliny uprawiane w Polsce

ZBOŻA

Z ich ziaren uzyskujemy wiele produktów, na przykład mąki, kasze czy płatki.

pszenica

owies

kukurydza

żyto

jęczmień

gryka

ROŚLINY OKOPOWE

Okopuje się je, czyli spulchnia się ziemię wokół nich, żeby lepiej rosły.

ziemniak

burak

marchew

rzepa

pietruszka

cykoria

ROŚLINY OLEISTE

Z ich nasion otrzymujemy olej.

rzepak

słonecznik

len

ROŚLINY WŁÓKNISTE

Z ich łodyg, w których są włókna, wytwarza się nici, sznury, tkaniny.

len

konopie

5. Jakie rodzaje roślin uprawia się w Polsce? Co się z nich otrzymuje?
6. Która z roślin powtórzyła się w dwóch kategoriach? Jak myślisz dlaczego?
7. Czy masz rodzinę, która mieszka na wsi i zajmuje się uprawą roślin? A może podczas pobytu na wsi widziałaś / widziałeś pole uprawne? Co na nim rośło? Opowiedz o tym w klasie.

Produkty zbożowe

Ryż także jest zbożem.
Rośnie głównie w Azji.

Na początku i na końcu wyrazu zawsze piszemy **u**.

u na początku wyrazu:

uprawa
urodzaj
urośnie

u na końcu wyrazu:

pol**u**
zboż**u**
pęczak**u**

Wyjątki to: **ósemka**, **ósmy**. Zapamiętaj pisownię tych wyrazów!

1. Jakie znasz produkty wytwarzane z ziaren zbóż? Wymień kilka przykładów.
2. Jakie rodzaje kasz jadłaś / jadłeś? Które ci najbardziej smakowały?
3. Co wiesz na temat ryżu? Czy lubisz jeść ryż?
4. Ułóż i zapisz w zeszycie po dwa zdania z wyrazami, które mają **u** na początku i na końcu.

Jak przygotować pomoc naukową o rodzajach kasz?

kasza gryczana

gotować w lekko osolonej wodzie 20 minut

obniża ciśnienie i poprawia krążenie krwi

jest bezglutenowa

poprawia humor

działa przeciwzapalnie

smacznego!

rozgrzewa

1.

Podzielcie się na grupy i wylosujcie nazwę jednej z kasz (nazwy do losowania: gryczana, jaglana, kukurydziana, jęczmienna, pęczak, manna, owsiana, bulgur, kuskus).

2.

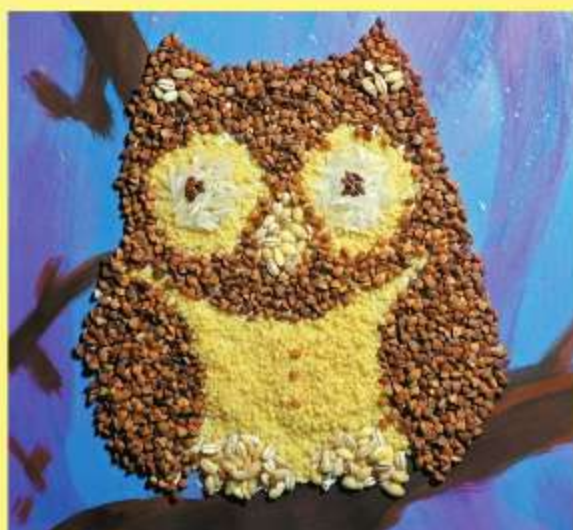
Poszukajcie informacji na temat wylosowanej kaszy. Wybierzcie te, które uważacie za najważniejsze.

3.

Rozmieście i zapiszcie wybrane informacje o wylosowanej kaszy na dużym kartonie. Doklejcie fotografię lub próbkę opisanej kaszy.

4.

Zaprezentujcie powstałe pomoce naukowe i podzielcie się zdobytą wiedzą z resztą klasy.

Z różnego rodzaju kasz możesz też stworzyć obraz „malowany” kaszą. Każda kasza ma inną wielkość i inny kolor ziaren. Kartkę podziel na nieregularne pola, a następnie kolejno każde pole smaruj klejem i posypuj wybraną kaszą. Możesz też wypełnić kaszami kontur rysunku.

Powiewy wiatru

1.

Jak powstaje wiatr?

Turbina wiatrowa to urządzenie z wieżą i trzema łopatom, służące do wytwarzania energii elektrycznej.

Dawny wiatrak to drewniana budowla ze skrzydłami poruszonymi przez wiatr, służąca do mielenia zboża, a także – do napędzania różnych maszyn.

Ścigamy się z wiatrem?

Będę pierwsza!

2.

Kto dogoni wiatr?

1. Czy wiatr da się zobaczyć? W jaki sposób można rozpoznać wiejący wiatr?

2. Jak myślisz, co to może być **wiatroda**? Jakie inne wyrazy można połączyć ze słowem **wiatr**? Podajcie w burzy mózgów jak najwięcej pomysłów.

3. Wyobraź sobie, że jesteś latawcem. Dokąd chciałabyś / chciałbyś teraz polecieć i jakie miejsca odwiedzić?

3.
Komu jest
potrzebny
wiatr?

Techniki myślenia twórczego

GWIAZDA PYTAŃ
(stawianie pytań problemowych)

4.
Co to jest
„babie lato”?

4. Do czego kiedyś służyły wiatraki? Do czego wykorzystuje się turbiny wiatrowe?
- 5. Podzielcie się na grupy i wymyślcie pytania dotyczące wiatru, które będą się rozpoczynały od wyrazów: **kto, co, kiedy, gdzie, jak / w jaki sposób**.
6. Wymień instrument muzyczny, w który się dmucha, żeby wydobyć z niego dźwięk.
- 7. Dlaczego obrazy nie zawsze przedstawiają to, co istnieje naprawdę?

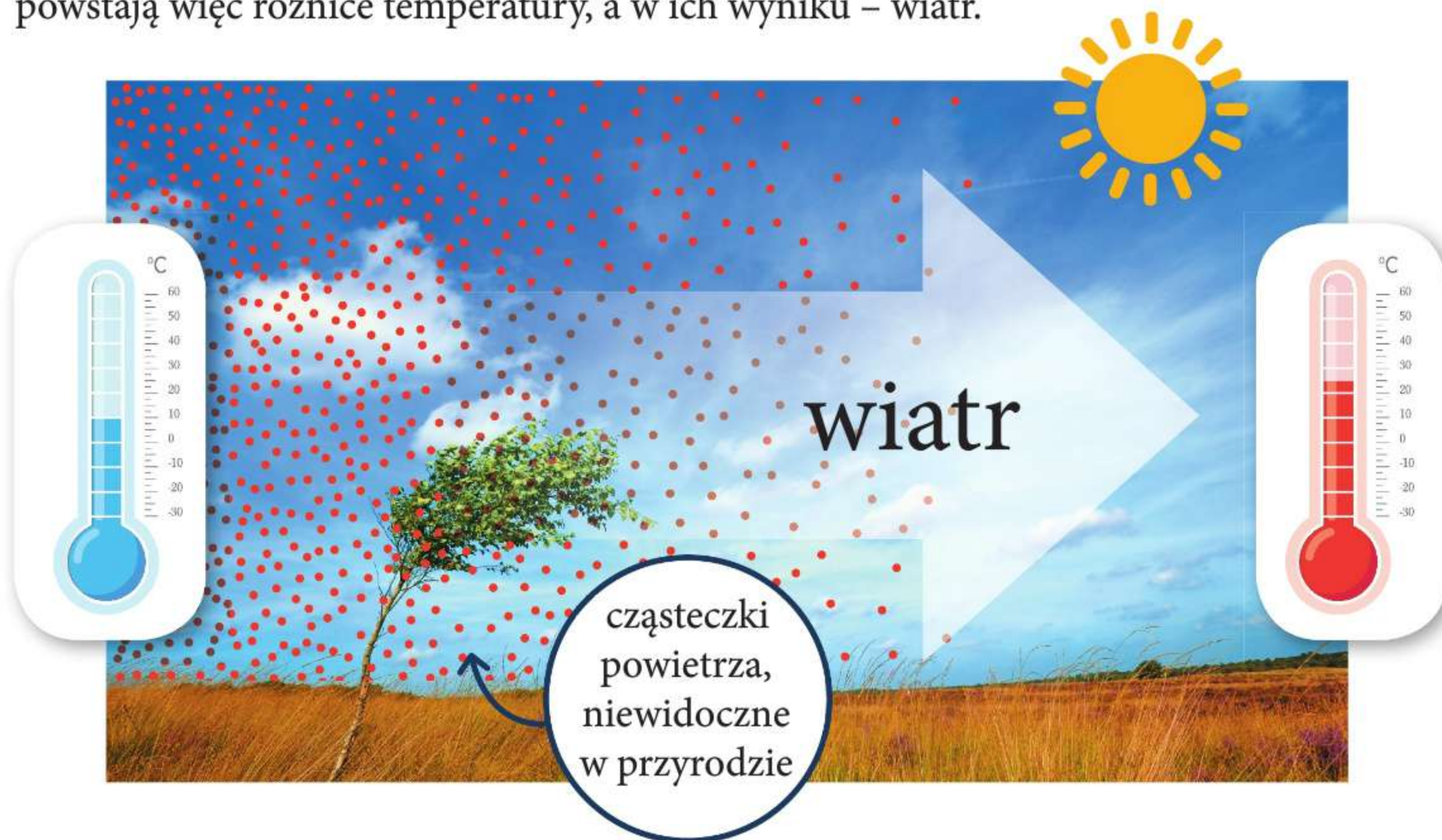
Anna Skowrońska

Wiatr

(fragment) **tekst popularnonaukowy**

Jak powstaje wiatr? Powietrze składa się z milionów niewidocznych cząsteczek, które stale pędzą w różnych kierunkach. Kiedy powietrze jest gęstsze, jego cząsteczki są bardziej stłoczone, a kiedy rozrzedzone – bardziej rozproszone. Jeśli obok siebie znajdują się dwa takie obszary, cząsteczki, jak ludzie w autobusie, przesuwają się tam, gdzie jest luźniej, i ten ruch nazywamy wiatrem.

A dlaczego powietrze jest w jednych miejscach gęstsze niż w innych? To zależy od jego temperatury. Im jest cieplejsze, tym szybciej poruszają się jego cząsteczki, a co za tym idzie, zajmują więcej przestrzeni. Takie powietrze się rozszerza, rozrzedza. Słońce codziennie ogrzewa Ziemię, ale w jednych miejscach świeci mocniej niż w innych, powstają więc różnice temperatury, a w ich wyniku – wiatr.

1. Posłuchaj tekstu i wyjaśnij własnymi słowami, jak powstaje wiatr.
2. Jaki wpływ na wiatr ma Słońce? Postaraj się wytłumaczyć to osobie z ławki.
3. Z czym kojarzy ci się wiatr? Zapisz swoje odpowiedzi na karteczkach. W zespołach przeczytajcie swoje propozycje. Opowiedzcie, czym różnią się wasze skojarzenia.
4. Czego chciałabyś / chciałbyś się jeszcze dowiedzieć o wietrze? Czy według ciebie wiatr to ciekawe zjawisko? Dlaczego?

Wassily Kandinsky (czytaj: wasili kandinski) „Kompozycja 10”

Sztuka abstrakcyjna nie przedstawia rozpoznawalnych obiektów, które występują w realnym świecie. Wykorzystuje różne kształty, plamy, linie i kolory do przekazania emocji.

Abstrakcja to chyba coś, co nie istnieje w rzeczywistości.

1. Wyjaśnij własnymi słowami, co oznacza **abstrakcja** w sztuce.
2. Porozmawiajcie o obrazie „Kompozycja 10” i ilustracji wokół Tymka. Jak wam się one podobają? Co waszym zdaniem jest na nich pokazane?
3. Zastanówcie się wspólnie, co jeszcze, oprócz dzieł malarskich, może być abstrakcyjne.
4. Spróbuj na chwilę stać się malarzem abstrakcjonistą i namaluj farbami, jak wyobrażasz sobie wiatr. Niech twoja praca będzie jak najbardziej oryginalna i niepowtarzalna. Porozmawiajcie w klasie o waszych pomysłach.

Wang, kolega Stefana, pochodzi z Chin. Chłopcy lubią razem spędzać czas. Dziś jest ciepło, ale wietrznie. To idealna pogoda na puszczanie latawców. Latawce wzbiły się szybko w powietrze. Pięknie szybowwały po niebie. Nagle latawiec Stefana zerwał się i poleciał w dal. Może dogoni wiatr...

1. Przeczytaj tekst podzielony kolorami na sylaby, a jeśli potrafisz, to także tekst napisany kolorem czarnym.
2. Kiedy w Chinach obchodzi się Święto Latawców?
3. Czy puszczałeś / puszczałaś kiedyś latawiec? Gdzie i z kim to było? Czy to było łatwe, czy – trudne? Jak wyglądał twój latawiec?

Stefan spędza popołudnie w domu Wanga. Chłopcy opowiadają rodzicom o przygodzie z latawcem. Mama Wanga ma dla Stefana niespodziankę – to nowy chiński latawiec.

Stefan dowiedział się, że Chińczycy kochają latawce. Konstruuje już od ponad dwóch tysięcy lat. Puszczanie latawców to jedna z ich ulubionych form wypoczynku. W Chinach obchodzi się nawet Święto Latawców dziewiątego dnia dziewiątego miesiąca roku.

Według legend chińskie latawce były kiedyś tak duże, że można było na nich podróżować. Latawce mogą mieć różne kształty – to nie tylko latające skrzydła, ale nawet smoki.

Czas na poradę!

- Do puszczenia latawca wybierz duży i możliwie płaski teren bez żadnych zabudowań ani linii telekomunikacyjnych lub wysokiego napięcia.
- Pamiętaj, że podmuchy wiatru muszą być wystarczająco silne, aby poderwać latawiec do lotu.
- Stój plecami do kierunku wiatru, żeby wygodnie sterować latawcem.

4. Przygotujcie kilka zdjęć różnych chińskich latawców i pobawcie się w zgadywanki. Jedna osoba opisuje wybrany latawiec, a pozostałe odgadują, który to latawiec na zdjęciu.
5. Zastanówcie się w grupach, jakie elementy byłyby potrzebne do wykonania latawca. Jak można by rozdzielić i zaplanować etapy pracy? Narysujcie projekt waszego latawca i wyklejcie go różnymi materiałami.

Gra muzyka!

Jesienna pogoda potrafi nas zaskoczyć.
Czasem zmienia się w ciągu tego samego dnia.
Tak dzisiaj wyglądała droga Tymka do szkoły:

Wiatr od rana lekko dmucha
i mi szepcze coś do ucha.
Jak mam odpowiedzieć mu?
Może cichym szuuu...

A tak – droga powrotna do domu:

Teraz gwiżdże, trąbi, świszczę,
swym oddechem strąca liście.
Więc odwdzięczę mu się tu
głośnym trututu!

Do wykonania cichego szuuu i głośnego trututu można użyć głosu, przedmiotów lub instrumentów dętych, w które grający wdmuchuje powietrze.

flet prosty

harmonijka
ustna

flażolet

trąbka

flet
poprzeczny

1. Przeczytaj wierszyki: pierwszy przeczytaj cicho, drugi – głośno. Zastanów się, który sposób był dla ciebie łatwiejszy.
2. Posłuchaj nagrania wierszyków odtworzonego przez nauczyciela. Po każdej ze zwrotek wykonaj odpowiednie dźwięki – ciche albo głośne. Użyj do tego swojego głosu, wybranych przedmiotów albo instrumentów dętych.
3. Znajdź w tekście wierszyków słowa, które opisują, co robił wiatr. Dobierz do nich dźwięki zagrane na przedmiotach lub instrumentach dętych.
4. Które z pokazanych instrumentów dętych znasz? Czy na którymś z nich potrafisz grać?

3. Komu jest potrzebny wiatr?

Julian Tuwim

Dwa wiatry

Jeden wiatr – w polu wiał,
Drugi wiatr – w sadzie grał:
Cichuteńko, leciuteńko,
Liście pieścił i szeleścił,
Mdlał...

Jeden wiatr – pędziwiatr!
Fiknął kozła, plackiem spadł,
Skoczył, zawiał, zaszybował,
Świdrem w górę zakołował
I przewrócił się, i wpadł
Na szumiący senny sad,
Gdzie cichutko i leciutko
Liście pieścił i szeleścił
drugi wiatr...

Sfrunął śniegiem z wiśni kwiat,
Parsknął śmiechem cały sad,
Wziął wiatr brata za kamrata*,
Teraz z nim po polu lata,
Gonią obaj chmury, ptaki,

* kamrat – kolega, towarzysz

Mkną, wplątują się w wiatraki,
Głupkowate mylą śmigi,
W prawo, w lewo, świst, podrygi,
Dmą płucami ile sił,
Łobuzują, pal je lichy!...

A w sadzie cicho, cicho...

1. Posłuchaj wiersza lub przeczytaj go samodzielnie. Czy podoba ci się ten utwór?
2. Spróbujcie pokazać ruchem, czym różnią się dwa wiatry z wiersza. Następnie porozmawiajcie o tym, za pomocą jakich słów został opisany w utworze każdy z tych wiatrów.
3. Przeczytaj dowolny fragment wiersza z odpowiednią intonacją.
4. Gdybyś mogła / mógł spędzić dzień z wiatrami opisanymi w wierszu, to jak wyglądałaby wasza zabawa?

Wiatr

Wiatr to poruszające się powietrze. Może być stały (kiedy wieje w jednym kierunku) lub zmienny, silny lub słaby. Wiatru nie da się zatrzymać. Rodzaje wiatru zależą od jego siły.

powiew

silny wiatr

wicher

huragan

tornado –
trąba powietrzna

Wiatr przenosi chmury, z których pada deszcz. Jest też ochłodą w czasie upałów.

Wiatr bywa niebezpieczny. Bardzo silne wiatry powodują wiele szkód, na przykład mogą łamać drzewa, zrywać dachy domów czy linie energetyczne.

Damy radę się nauczyć!

Wiatromierz to przyrząd służący do **mierzenia** kierunku i prędkości **wiatru**.

1. Weź torebkę foliową i poruszaj nią tak, żeby się nadeła. W ten sposób złapałeś / złapałaś powietrze. Czy w czasie tej czynności poczułeś / poczułaś wiatr?
2. Powiedz, co to jest **wiatr** i jakie mogą być jego rodzaje.
3. Dlaczego wiatr może być niebezpieczny? Czy byłeś / byłaś kiedyś świadkiem wicherury, huraganu lub innego groźnego zjawiska związanego z wiatrem? Opowiedz o tym.

Do czego jest potrzebny wiatr?

Porusza żaglowce.

Rozsiewa nasiona drzew.

Umożliwia lot balonem.

Wytwarza prąd.

coś ciekawego

Pewien konstruktor z Chin zbudował samochód, który jest napędzany śmigłem. W przedniej części auta umieścił wielki wiatrak, wspomagany energią elektryczną. Pojazd może osiągnąć prędkość samochodu jadącego po autostradzie.

- 4. Do czego jest potrzebny wiatr? Wymyśl inne sposoby jego wykorzystania.
- 5. Razem z osobą z ławki zabaw się w konstruktora. Wymyślcie jakąś ciekawą maszynę napędzaną wiatrem. Opowiedzcie koleżankom i kolegom, jak mogłaby ona wyglądać.
- 6. Komu może być potrzebny wiatr? Wymień nazwy zawodów, w których ludzie w swojej pracy wykorzystują wiatr. Komu wiatr może przeszkadzać?

1. Przeczytaj komiks i opowiedz przygodę pajęczków.
2. Wyjaśnij, czym jest **babie lato**. Jak zostało pokazane w komiksie?
3. Czy widziałaś / widziałeś kiedyś babie lato? Jakie były twoje wrażenia?

coś ciekawego

Babie lato to unoszące się w powietrzu cienkie, połyskujące nitki, które są wytwarzane przez młode pająki. Na tych nitkach pająki, niesione przez powiewy wiatru, mogą się przemieszczać na duże odległości, nawet kilkuset kilometrów.

Babie lato można zwykle zobaczyć na łąkach, polach i w lasach w pogodne jesienne dni na przełomie września i października.

4. Przeczytaj wyrazy zapisane na sieci pajęczej. Przepisz do zeszytu tylko czasowniki. Ułóż z nimi zdania.

 5. Wyobraź sobie, że jesteś małym pajęczkiem niesionym przez wiatr na pajęczynie. Powiedz, co widzisz dookoła i co czujesz.

Marcin Przewoźniak

Fatalne kafelki

Odcinek 1. Co się stało na plaży?

Ada z tatą wybrali się na wycieczkę rowerową. Zaprosili kolegę Ady – Jaśka. W soboty i niedziele często jeździli razem: Ada, Jasiek i tata.

Na skraju miasteczka, gdzie las dochodzi do plaży nad jeziorem, natknęli się na strażnika miejskiego i kilkoro sąsiadów. Był z nimi jeszcze ktoś: tajemniczy mężczyzna w płaszczu, z wielkim notesem w dłoni. Towarzyszył mu zabawny kudłaty piesek. Tata, Ada i Jasiek widzieli tę parę po raz pierwszy w życiu.

– Co tu się stało? – spytał tata.

– O, proszę! Ktoś wyrzucił odpady budowlane na skraju plaży! Co za ludzie! Żadnego szacunku dla przyrody! – odpowiedział strażnik, który właśnie skończył otaczać teren białą-czerwoną taśmą z napisem „Nie wchodzić”.

Na piasku ogrodzonym taśmą leżało pięć rozerwanych worków, pełnych potłuczonych białych i niebieskich kafelków, kawałków cegieł i cementowych bryłek.

– Kto mógł zrobić coś tak głupiego? – zastanawiała się głośno Ada.

– Ktoś, kogo zaraz odnajdę – odpowiedział nieznajomy, po czym wyciągnął z kieszeni pęsetę i zaczął nią grzebać w zawartości worków.

– Jest pan tajnym agentem? – domyślił się Jasiek.

– Nie agentem, po prostu detektywem! – wyjaśnił z uśmiechem mężczyzna. – Nazywam się Chaps, a to mój śledczy partner Caps!

Kudłaty piesek, który usłyszał swoje imię, zamerdał ogonem i zaszczekał. Chaps, zaglądający do worków, zawołał triumfalnie:

1. Posłuchaj uważnie opowiadania. Wymień występujących w nim bohaterów.
2. Powiedz, gdzie toczy się akcja opowiadania i co w tym miejscu się wydarzyło.
3. Co należy zrobić z odpadami po remoncie? Gdzie nie można ich wyrzucać?
4. Co znalazł w workach detektyw i co na tej podstawie ustalił?
5. Jakiego koloru były kafelki „Oddech zimy”, a jakiego – „Letnie niebo”?

– Oto paragon ze sklepu Cegiełka! Ktoś kupił pięć paczek kafelków o nazwie „Oddech zimy”. Zrobił to dwudziestego kwietnia, czyli w środę, o godzinie dwunastej!

Z innego worka Caps wyciągnął zębami identyczny kawałek papieru i podał Chapsowi.

– To także paragon z Cegiełki – zauważył tata Ady.

– Właśnie tak! Dziewiętnastego kwietnia, czyli we wtorek, ktoś kupił trzy paczki kafelków o nazwie „Letnie niebo”.

– We wtorek o piętnastej! – dodała Ada, zajrzawszy detektywowi przez ramię.

Teraz do rozmowy przyłączyli się przechodnie. Ktoś opowiedział, że pani Stasia, emerytka, zamierzała zrobić remoncik kuchni i wymienić stare niebieskie kafelki na inne. Ktoś dodał, że pan Czesio marzył o czerwonej łazience.

– Pani Ania mówiła mi, że jest promocja na białe kafelki – wtrąciła pani z kijkami nordic walking (czytaj: nordik łoking).

– A pan Jan pytał mnie wczoraj, czy na niebieskiej podłodze bardzo widać brud i kurz – przypomniał sobie strażnik.

– My też coś wiemy! – wrzasnęli Ada i Jasiek. – Nasza pani od polskiego opowiadała pani od biologii, że widziała wspaniałe niebieskie kafelki w Cegiełce!

– W kiosku z gazetami wisi ogłoszenie: „Potłuczone kafelki, dzbanki, szkiełka i porcelanę chętnie wezmę za darmo. Jowita Luna, artystka” – dodał tata Ady. – No, panie Chaps, ma pan mnóstwo podejrzanych!

Detektyw zapisał aż dwie strony w swoim notesie.

– Tymczasem trzeba wyrzucić to do śmietnika! Tylko kto ma to zrobić? – Pani z kijkami pokręciła głową.

– Nie, proszę pani! To nie są zwykłe śmieci, tylko odpady budowlane – odpowiedział surowo strażnik. – Takie coś przyjmują tylko w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Można też zamówić specjalny kontener na odpady remontowe. Ale nie można ich po prostu wrzucić do śmietnika!

– Na razie niech poleżą tutaj. Dopóki nie zakończę śledztwa! – zaprotestował Chaps.

6. Pomóż detektywowi Chapsowi w śledztwie. Zastanów się i odpowiedz na pytania:

a. Kto na pewno nie kupił niebieskich ani białych kafelków?

b. Kto mógł kupić białe kafelki, a kto – niebieskie?

c. Ile osób jest podejrzanych o wyrzucenie odpadów?

7. Jak myślisz, co może się wydarzyć dalej? Gdzie powinien się udać detektyw?

Damy radę się nauczyć!

Żeby nauczyć się sprawnie czytać i dobrze zrozumieć czytany tekst, trzeba potrenować wzrok i mózg. Zanim zaczniesz czytać, pogimnastykuj swój wzrok i poćwicz koncentrację, wtedy czytanie będzie łatwiejsze. Pomogą ci w tym poniższe ćwiczenia. Powodzenia!

1. Usiądź prosto i popatrz przed siebie, jak najdalej to możliwe. Następnie zatocz oczami kilka kółek w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara. Nie poruszaj przy tym głową. Na zakończenie zamknij oczy, a potem kilka razy zamrugaj.

2. Powiedz, których liter jest najmniej. Ile ich jest?

tttTttttttTttttttttTttttttttTttttttttTttttttttTttTtttt

3. Odczytaj z każdego wyrazu tylko środkowe litery i utwórz z nich hasło.

oko • era • ból • ule • bez • osa • oto • dwa • sok

4. W tekście na stronie 107 wskazuj ołówkiem kolejne wyrazy i je odczytuj. Przeczytaj w ten sposób cały tekst baśni.

5. Na podstawie baśni odpowiedz na pytania:
 - a. Kto jest głównym bohaterem?
 - b. Jacy jeszcze inni bohaterowie występują w tekście?
 - c. Gdzie dzieje się akcja?
6. Wskaż zdania, które są zgodne z tekstem baśni.
 - a. Rycerz był mężny i pomagał potrzebującym.
 - b. W lesie Rycerz pobawił się z dwoma zającami.
 - c. Rycerz nie pomógł rannej łani.
7. Jaki tak naprawdę był Rycerz opisany w baśni? Wymień jego cechy.

Baśń o dzielnym Rycerzu (fragment)

Dawno, dawno temu żył w dalekiej krainie dzielny i odważny Rycerz. Dokonywał czynów tak niezwykłych, że wkrótce wieść o jego męstwie obiegła cały świat. I nie było takiego miejsca na ziemi, z którego nie dochodziłoby go wołanie o pomoc. A Rycerz, gdy tylko je usłyszał, natychmiast przybywał. (...)

Pewnego razu jechał przez gęsty (...) las. W wysokiej trawie bawiły się wesoło dwa zające. Na widok Rycerza przystanęły i zawołały:

– Pobaw się z nami!

Ale Rycerz ich nie słyszał, zajęty swoimi myślami. (...) Na krzaku leszczyny siedziała ruda wiewiórka, podziwiając złocisto-zielony świat. Na widok Rycerza zawołała:

– Popatrz, jak tu pięknie!

Ale Rycerz nie słyszał jej głosu, zajęty swoimi myślami. Jechał wciąż dalej i dalej (...).

W zaroślach obok drogi leżała ranna łania. Na widok Rycerza podniosła głowę i szepnęła:

– Pomóż mi...

Ale Rycerz nie słyszał jej prośby, zajęty rozmyślaniami o niezwykłym i niebezpiecznym zadaniu, czekającym na niego w dalekim królestwie...

1. Pobudź pracę swojego mózgu. Prawym łokciem dotykaj do lewego kolana, a następnie – lewym łokciem do prawego kolana. W czasie ćwiczenia recytuj wyliczankę.

Ene due rike fake
torba borba ósme smake.
Eus deus kosmateus
i morele baks.

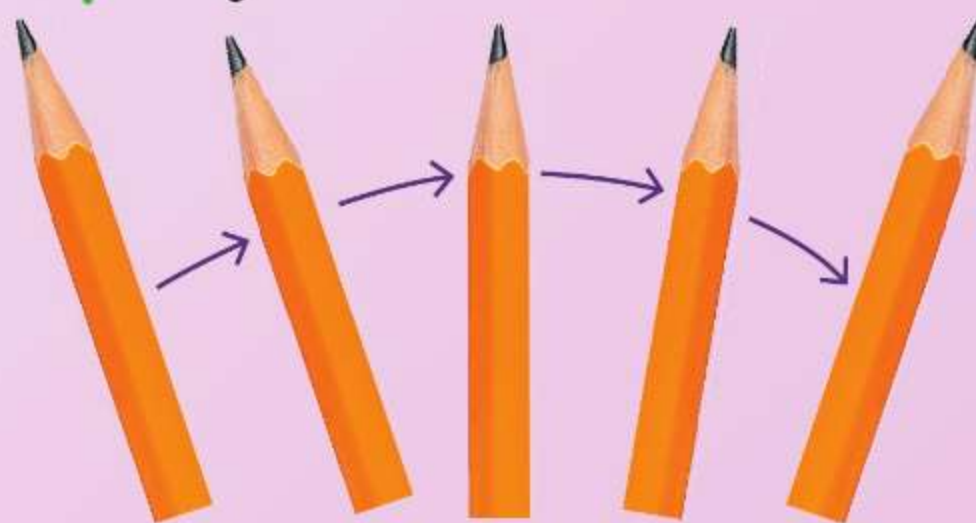

2. Odgadnij, jakie to mogą być wyrazy. Jedna plama oznacza jedną literę.

wor●k drz●●o p●●ier ręk●●●●e
śm●●●nik poj●m●ik tr●w●●k
st●aż●●y ●chotn●● ●●●●ątanie

3. W wierszu na stronie 109 w każdej linijce wskazuj ołówkiem kolejne wyrazy i je odczytuj. Postaraj się nie zaczynać wskazywania od samego początku linijki i nie docierać ołówkiem do jej końca. Zrób to tak, jak pokazano na ilustracji.

Toczy się w szkole ważna debata,

4. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowo **debata**.
5. Na podstawie wiersza odpowiedz na pytania:
 - a. Gdzie toczyła się debata i czego dotyczyła?
 - b. W czym pomógł wiatr foliowej siatce?
 - c. Do czego potrzebna była drabina strażacka?
 - d. Kto miał worki i rękawice?
 - e. Co musimy obiecać naszej Ziemi?

Ważna debata

(fragment)

Toczy się w szkole ważna debata,
jak ma wyglądać sprzątanie świata.

Ile potrzeba rąk i rękawic,
by świat od sterły śmieci wybawić?

Foliowa siatka wisi na drzewie.

Wiatr jej w tym pomógł.

Jak wrócić? Nie wie!

Ile strażackich drabin potrzeba,
żeby posprzątać śmieci na drzewach? (...)

Nauczyciele, dzieci, rodzice
mają już worki i rękawice.

Teraz wkładają do pojemników
stosy papierów, butli, słoików.

A kto ma siłę, na ochotnika
grabi grabiami liście z trawnika.

Trzeba sortować śmieci dokładnie:
plastik, szkło, papier – nie jak popadnie.

A gdy śmiecenie normą się staje,
musimy zmienić swoje zwyczaje
i jeszcze naszej Ziemi obiecać,
że nie będziemy jej już zaśmiecać.

1. Popatrz przez chwilę na jakiś przedmiot, który znajduje się blisko ciebie. Następnie oderwij od niego wzrok i spójrz na coś, co leży dość daleko od ciebie. Potem znowu spójrz na przedmiot leżący blisko. Powtórz to ćwiczenie dziesięć razy.
2. Wykonaj kilka prostych czynności z zamkniętymi oczami: rozwiąż, a potem zawiąż sznurówki w butach, zapnij guziki, a potem je rozepnij, zasuń i odsuń suwak.
3. Przeczytaj jak najszybciej pary wyrazów, które różnią się tylko jedną literą.

słowa

pleśń

ząb

dąb

głowa

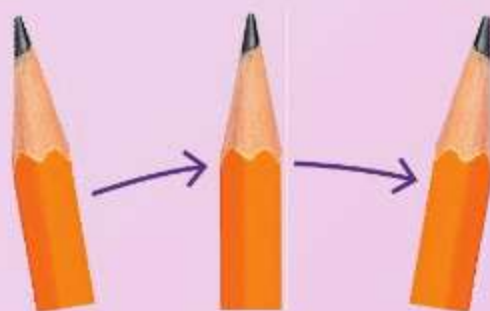
pleść

4. W podanych wyrazach kolejność niektórych liter została zmieniona. Wskaż te litery w każdym wyrazie. Odczytaj, jak powinny brzmieć te wyrazy.

wszytsko • zerbanie • najpiewr • sonsa

5. Przeczytaj wiersz na stronie 111. Tym razem wskazuj tylko trzy miejsca w każdej linijce, tak jak pokazano na ilustracji.

W głę**bi** lasu, na pol**anie**,

6. Dokończ każde zdanie zgodnie z treścią wiersza.
 - a. Król Dąb zwołał zebranie drzew na...
 - b. Grusza chciała mieć...
 - c. Topola jęczała, że ją wszystko...
 - d. Na brak wody narzekała...
 - e. Orzech schował słowa pod...
7. Na podstawie wiersza powiedz, symbolem jakich cech mogą być brzoza, sosna i orzech. Możesz skorzystać z podanego przykładu.

dąb – siła, odwaga, królewskość

O czym szumią drzewa

W głębi lasu, na polanie,
Król Dąb zwołał raz zebranie,
Żeby drzewa w zwartym tłumie
Mogły razem się wyszumieć.
Najpierw Grusza rzekła: – Muszę
Mieć w tym roku dużo gruszek.
Brzoza, śmiejąc się radośnie,
Coś zaczęła pleść o wiosnie,
Lecz jej przerwał jęk Topoli:
– Ojej, znów mnie wszystko boli!
Sosna rzekła na te słowa:
– Przy mnie zawsze będziesz zdrowa.
Na to Wierzba: – Mam powody,
By narzekać na brak wody.
– To, jak zwykle, święta racja! –
Odezwała się Akacja.
Za to Orzech, z mądrą miną,
Schował słowa pod łupiną,
Choć Leszczyna, wciąż od nowa,
Próbowała go czarować.
Wreszcie Dąb rzekł z wielką mocą:
– Trzeba rozejść się przed nocą.
A kto myśl ma jakąś w głowie,
Niech za rok ją tu opowie.

1. Zamknij mocno powieki i wykonaj kilka różnych min: zmarszcz nos, wydmij policzki, ściągnij usta, a potem je rozciągnij. Po wykonaniu tego ćwiczenia rozluźnij się, otwórz oczy i kilka razy zamrugaj. Taka gimnastyka oczu przyniesie odprężenie także twoim mięśniom twarzy.
2. Przeczytaj sylaby zgodnie z kierunkiem strzałek. Utwórz wyrazy z sylab.

tra że
zbo wa

wa mo
rze drze

kój mień
pło po

3. Ułóż i zapisz w zeszycie jak najwięcej wyrazów z liter podanego wyrażenia.

t a n i e c w i a t r u

4. Wśród obłoków ukrył się jeden w innym kształcie. Odszukaj go.

5. Przeczytaj opowiadanie ze strony 113, wskazując jednocześnie ołówkiem każdą linijkę tekstu.
6. Wskaż zdania, które nie są zgodne z tekstem opowiadania.
 - a. Wiatr faluje trawy i zboża jak powierzchnię jeziora.
 - b. Żdźbła roślin głośno śpiewają, gdy przelatuje nad nimi wiatr.
 - c. Wiatr pędzi obłoki jak posłuszne stado.
 - d. Wiatr dmie przez niedomknięte okna niczym strażnik.
 - e. Wiatr lubi dostawać się do pieca przez komin.

Opowiadanie wiatru

(fragment)

Gdy wiatr przebiega nad trawami lub zbożem, faluje je jak powierzchnię morza. To jest właśnie taniec wiatru. Żdźbła roślin uginają się pod nim, rozchylają się, szemrzą*, a wiatr, ledwo je tykając, pędzi już dalej. Ale trzeba by go wam posłuchać opowiadającego. Bo wiatr opowiada ciągle; co innego mówi wśród** drzew leśnych, a co innego wśród ruin starych budowli. Spójrzcie tylko, jak wiatr pędzi obłoki niby posłuszne stado, posłuchajcie, jak dmie przez niedomknięte drzwi, niby strażnik, grający z daleka na rogu. Lubi on szczególnie*** dostawać się przez komin do pieca, a tam chwieje i zgina czerwony płomień, który wybucha wtedy aż na pokój, świecąc jaskrawo i mile grzejąc. Dobrze jest wtedy słuchać go i grzać się. Posłuchajcie więc, co wiatr opowiada. Zna on więcej opowiadań i bajek niż my wszyscy razem... Uuu, przelatuję – to jest ciągle powtarzający się jego przyśpiew. A potem już można się wsłuchać i odróżnić słowa, z których składa się następujące opowiadanie (...).

* szemrzą – wydają cichy dźwięk

** wśród – wśród

*** szczególnie – bardziej, zwłaszcza

ZAKOŃCZENIE

- Nowy jest zarozumiały – odezwał się Piotrek. – Jak stał pod tablicą, to na nikogo nie patrzył.
- Ty byś się gapił na wszystkich? W obcej klasie? – zdziwił się Mikołaj.
- Na pewno nie zadzierałbym tak nosa.
- Michał – powiedział Mikołaj – ty z nim siedziałeś. Jaki jest?
- Nie wiem, chyba fajny. Na lekcji nie wolno rozmawiać. A na przerwach mama kazała mi chodzić do młodszej siostry. Ona jest w pierwszej klasie.
- Dla mnie jest dziwny – upierał się Piotrek. – Do nikogo się nie odezwie.
- Całą przerwę siedzi z nosem w książce.
- Jest miły – wtrąciła Tosia. – Ale chyba nie podoba mu się nasza klasa.
- Pójdę do niego – powiedział Mikołaj. – Co wy na to?
- Jak chcesz. – Kamil wzruszył ramionami. – Ale mówię ci, że on nie gra w piłkę.
- Gdy Wiktor zobaczył, że zbliża się do niego Mikołaj, zdenerwowany, odwrócił się.
- Wiktor! – krzyknął Mikołaj. – Co ty tak uciekasz? Nie można z tobą pogadać?
- Śpieszę się – rzucił Wiktor.
- Aha. – Mikołaj nie odpuszczał. – A jutro po południu też będziesz się śpieszył?
- Nie wiem. Będę zajęty.
- No, dobra. Trudno. Myślałem, że zagrasz z nami mecz. Gramy przeciwko 2e.
- Omawialiśmy to na przerwie. Ale chłopaki mówią, że ty chyba nie grasz w nogę.
- Jasne, że gram! – wykrzyknął Wiktor.
- Ale jesteś zajęty – przypomniał Mikołaj.
- Nie no, tak tylko powiedziałem – tłumaczył się Wiktor. – Na mecz mogę iść.
- Jutro o szesnastej na boisku szkolnym. Będziesz?
- Pewnie, że będę.
- No, to super! Cześć.
- Po chwili przyszedł tata Wiktora.
- I jak minął pierwszy dzień? – zapytał.
- Okropnie. To znaczy fajnie. To znaczy najpierw beznadziejnie, ale potem okazało się, że jutro gramy mecz z 2e. Mogę iść?
- Myślę, że tak – odparł tata. – Czyli masz sympatyczną klasę?
- Raczej tak. Tylko – Wiktor zachmurzył się – jest taki jeden.
- Wsadził rękę do kieszeni. Wciąż miał tam papierową kulkę. Wyciągnął ją, rozłożył i wygładził. Na wymiętej kartce wielkimi kulfonami było napisane: „Grasz w nogę?”.
- E, nie. – Wiktor uśmiechnął się. – On chyba też jest w porządku.

Uratowany rysunek

ZAKOŃCZENIE

Na kolejnej lekcji dzieci przypięły swoje prace na tablicy. Obrazki pełne były zieleni, żółci, brązu i czerwieni. Niektórzy nawet użyli złotej farbki. Każdy mówił, co pięknego jest dla niego w jesieni.

– Najbardziej podobają mi się kasztany – powiedziała Gabrysia. – Uwielbiam zbierać je w czasie spacerów. Ale musi być słoneczna pogoda. A potem robię kasztanowe zwierzątka.

– Ja jesienią lubię siedzieć w domu i grać w planszówki ze starszym bratem – powiedział Wojtek, który namalował swój pokój. – W domu jest ciepło i nie pada deszcz.

– I to też jest piękne – zgodziła się pani. – A ty, Aniu, co namalowałaś?

– Takie różne piękne rzeczy – powiedziała nieśmiało Ania. – Liście i...

Zapomniałam chyba o kasztanach.

– Podobają ci się kasztany? – spytała pani.

– Czy ja wiem? – westchnęła Ania. – Skoro namalowała je Gabrysia i tyle innych osób, to chyba muszą być piękne.

– A ty nie lubisz jesieni?

– Bardzo lubię. Ale się na tym nie znam. – Ania spuściła głowę.

– Dlaczego tak myślisz?

– Bo ja najbardziej lubię... – Ania przerwała. – Wstydzę się powiedzieć.

– Nie ma czego się wstydzić – tłumaczyła pani. – Bardzo jestem ciekawa, co ci się podoba jesienią. Mów śmiało, Aniu.

– Deszcz – powiedziała cichutko Ania. – Deszcz w lesie. Wtedy kolory są takie mocne. I wszystko się błyszczy. A gdy woda spływa po grubym pniu drzewa, to czasem przy ziemi robi się taka niesamowita piana. Jak przy ubijaniu białka.

– To piękne, o czym mówisz – powiedziała pani. – Dlaczego tego nie namalowałaś?

– Namalowałam, ale wyrzuciłam. Myślałam, że to głupie.

– Ja schowałam twój obrazek – wtrąciła Gabrysia. – Proszę.

Pani zawiesiła na tablicy pierwszy obrazek Ani. Na szaroniebieskim tle namalowane były czarne drzewa bez liści.

– O, jakie fajne! – zawołał Bartek. – Ja w sumie też lubię deszcz. Jak się zadrze głowę do góry, to spływa po nosie, oczach i buzi.

– No, tak – odezwał się Krzyś. – Zapomniałem, że jesienią mama pozwala mi czasem włożyć kalosze i skakać po kałużach.

– Widzicie – pani zwróciła się do klasy – każdemu z nas może podobać się coś innego. I to jest piękne.

Lena i Tymek poznają świat

cykl opowiadań przyrodniczych

Posłuchaj uważnie opowiadań czytanych przez nauczyciela. Rozszerzają one treści przyrodnicze z tematów omawianych na stronach w środku podręcznika. W każdym opowiadaniu znajdują się pytania. Odpowiedz na nie po wysłuchaniu danego fragmentu tekstu. Zastanów się nad przyczynami i skutkami przedstawionych sytuacji. Postaraj się znaleźć właściwe rozwiązania.

Małgorzata Szczesna

Co mówi las?

Cześć! To ja – Tymek. Jestem u dziadka Karolka i babci Gosi w ich domku w lesie. Obudziły mnie wcześniej jakieś hałasy za oknem. **Co to mogły być za hałasy?**

– Dziadku, obudziły mnie dźwięki z lasu. Czy las coś do nas mówi? – spytałem.
– Pójdziemy na wyprawę do lasu i się dowiemy. Wszystko już przygotowałem – odpowiedział dziadek, krzątający się od rana w kuchni. **Co mógł naszykować dziadek?**

Szliśmy długo w milczeniu i słuchaliśmy różnych odgłosów. Dochodziły do nas szum wiatru w liściach, świergot ptaków, dźwięki skrzypiących drzew, łamanych gałązek, spadających szyszek, wiewiórki przeskakującej z gałęzi na gałąź. **Co słyszeli w lesie Tymek z dziadkiem? Co mogli jeszcze usłyszeć?**

– Las jest jak jeden żywy organizm. Wszystko dookoła: rośliny, zwierzęta, a nawet kamienie czy woda, jest od siebie zależne i sobie potrzebne. Gdy las jest zdrowy, to pięknie pachnie i rozbrzmiewa dźwiękami zgranymi ze sobą jak najlepsza orkiestra. Dlatego tak dobrze się tu odpoczywa. **Jak rozumiesz to, co powiedział dziadek Tymka?**

Oparłem się o pień, spojrzałem do góry i zauważyłem:

– Jaka rozłożysta jest ta korona dębu! Pewnie dlatego, że rośnie on na polanie.
– Tak. Między gałęziami tego drzewa żyją wilgi, kukułki, drozdy, a także wiewiórki i kuny. W pień stuka dzięcioł... Teraz musimy przedrzeć się przez zwartą warstwę podszytu. Uważaj na kolce jeżyn i akacji! Schyl się, bo przyklei ci się do twarzy pajęczyna – ostrzegał mnie dziadek. – Popatrz! Ta zielona żabka to rzekotka drzewna.

Jakie zwierzęta i rośliny żyją w koronach drzew, a jakie – w warstwie podszytu?

Wyszliśmy na małe jezioro, w którym las przegląda się jak w lustrze.

– Zobacz, Tymku! – wykrzyknął dziadek po chwili. – Tam, między wrzosami rośnie dużo borowików! Nazbierajmy ich trochę do papierowej torby.

– W szkole uczyłem się, że warstwa lasu, gdzie są wrzosy, paprocie, grzyby i zioła, to runo leśne. Patrz, dziadku, na kamieniu wygrzewa się jaszczurka.

– O tak, tu mieszka wiele zwierząt. Są żaby, węże, jeże, borsuki i lisy. Jakie rośliny i zwierzęta żyją w warstwie runa? Jak myślisz, dlaczego jaszczurki często spotyka się na kamieniach? Gdzie można sprawdzić tę informację?

– Dziadku, widzę jakieś tropy. Tu były sarny! A tu pewnie dziki rozryły ściółkę. Wracajmy do domu tą samą drogą. Może w ściółce zostawiliśmy ślady. Zabawimy się w tropicieli – powiedziałem i zacząłem szukać na ziemi połamanych przez nas patyków, odgarniętych liści, odcisków butów w wilgotnej ziemi.

Zobaczyliśmy żuka gnojara, dżdżownice i ślimaki. Gdy mijaliśmy wielkie mrowisko, wiedziałem, że wracamy do domu właściwą drogą. Co Tymek z dziadkiem zobaczyli w ściółce?

– Teraz już wiem, jak las do nas przemawia i co to oznacza! – powiedziałem z dumą.

– Wiecie, co mówi las, a nie pamiętacie, o czym ja wam przypominałam! – zawołała zdenerwowana babcia, która wybiegła nam na spotkanie. – Tyle razy mówiłam: weźcie ze sobą komórkę! Bardzo się o was martwiłam, bo tak długo nie wracaliście!

– Babciu, mamy tu na przeprosiny całą torbę grzybów! – powiedziałem i przytuliłem się do babci. Potem zadzwoniłem do Leny i opowiedziałem jej o tym, co mówi las.

Dlaczego po leśnej wyprawie Tymek wiedział, co mówi las? Jak myślisz, co chłopiec mógł opowiedzieć Lenie? Co chce nam powiedzieć las?

Małgorzata Szczęsna

Jak mogę mu pomóc?

Cześć! To ja – Lena! Dzisiaj zaplanowałyśmy z mamą spacer do parku. Zrobimy bukiety z liści, uzupełnię też swój zielnik. Co Lena robi z zebranych liści? Do czego jeszcze mogą się one przydać?

W parku było kolorowo. Dęby zachwyciły nas żółtymi i brązowymi liśćmi oraz pękatymi żołędziami. Pod brzozaami i topolami rozpościła się pomarańczowy, szeleszczący dywan. A klony były po prostu piękne. Jakie drzewa liściaste Lena widziała w parku? Jakie miały one kolory liści?

– Mamo, chodźmy teraz nazbierać kasztanów. Ojej! Pod naszym ulubionym kasztanowcem jest jakaś grupa ludzi z transparentami. **Po co mogli przyjść tu ludzie? Dlaczego mieli transparenty?**

– Lenko, spójrz na napisy: „Nie pozwolimy ściąć tego drzewa!”, „Kasztanowiec to ozdoba naszego parku!”, „Szkoda takiego pięknego drzewa!” – odczytała mama.

– Musimy coś zrobić! Nie pozwolę go ściąć! Mam plan! – wykrzyknęłam. – W szkole nauczyliśmy się o pomnikach przyrody. Jeżeli drzewo jest pomnikowe, to jest wtedy pod ochroną. Trzeba zmierzyć obwód drzewa, czyli ile centymetrów ma pień, napisać list do Rady Miasta i wyjaśnić, gdzie rośnie to drzewo i dlaczego jest niezwykle. Specjaliści ustalą, czy to prawda. Wtedy mogą uchwalić, że to drzewo pomnikowe! – powiedziałam z dumą. **Co można zrobić, żeby nie dopuścić do ścięcia drzewa? Jakie drzewo może zostać drzewem pomnikowym?**

Od razu przyniosłyśmy z mamą centymetr, zmierzyłyśmy obwód pnia drzewa na wysokości 1 metra 30 centymetrów i okazało się, że ma 260 centymetrów. Sprawdziłyśmy, że kasztanowiec zwyczajny o takim obwodzie może być drzewem pomnikowym! Napisałyśmy list o tym, jak ważne dla nas jest to drzewo, jak co roku ratujemy je przed szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem, jakie jest piękne i jak duże ma kasztany. Zaniosłyśmy list do Rady Miasta. **Co zrobiły Lena z mamą?**

– Dziękujemy za wniosek, wszystkim się zajmiemy. Skontaktujemy się z Dyrekcją Ochrony Środowiska i damy odpowiedź – powiedziała pani urzędniczka.

Codziennie chodziłam do parku sprawdzać, czy drzewa nie wycięli. Nareszcie nadeszła odpowiedź z urzędu. Natychmiast zadzwoniłam do Tymka z wieściami.

– Cześć! Mam odpowiedź. Zapraszają nas na uroczystość oznaczenia kasztanowca tabliczką „Pomnik przyrody”. Musisz koniecznie przyjechać, bo drzewo będzie miało na imię „Tymek”! **Po co Lena zadzwoniła do Tymka?**

Czy w twojej okolicy jest jakieś grube drzewo? Czy możesz zmierzyć obwód jego pnia, żeby się dowiedzieć, czy to drzewo pomnikowe? Jak myślisz, gdzie sprawdzić, ile centymetrów powinno mieć drzewo w obwodzie, żeby uznać je za pomnikowe?

Małgorzata Szczęsna

Jakie skarby wykopujemy z ziemi?

Cześć! To ja – Tymek. Jestem z Leną u moich dziadków w domku w lesie. Dziś rano idziemy do pani Tereski i pana Darka na wykopki. **Jak myślisz, co to są wykopki?**

– Bierzcie kosze, motyki, widły i taczki! Idziemy w pole! Dziś wymarzony dzień na wykopki: świeci słońce i jest sucho – powiedziała pani Tereska.

Przeszliśmy przez rżysko, czyli miejsce, gdzie rosło zboże. Szkoda, że nie mogliśmy pomagać w sierpniu w czasie żniw. Zbiór pszenicy i żyta to u naszych znajomych rolników prawdziwe święto. Po drodze widzieliśmy myszy i kuropatwy, które poszukiwały rozsypanych ziaren. **Jakie zwierzęta zobaczyli na rżysku Tymek z Leną? Co te zwierzęta robiły?**

– Zaczniemy od ziemniaków. Jest ich za mało, żeby kopać kombajnem, więc ja będę wydobywać je motyką, a wy zbierajcie je do koszy, a potem wysypujcie na płachtę, żeby przeschły – zarządził pan Darek.

Praca szła nam szybko, bo dziadek ciągle żartował, a babcia Gosia z panią Tereską śpiewały piosenki. Po ziemniakach przyszła pora na marchewkę, pietruszkę, seler i buraki. Marchewki były bardzo duże, więc żeby ich nie uszkodzić, wbiłem widły w ziemię i ją podważyłem. Gdy wyciągałem warzywa, poczułem głęboko w ziemi coś twardego. **Jakie rośliny były wykopywane? Co twardego mogło być w ziemi?**

– Leno, Ignacy, pomóżcie mi odgarnąć ziemię! Coś tu jest! – zawołałem.

Po wielu trudach udało nam się wyciągnąć niewielką skrzynkę. Wszyscy stanęliśmy wokół niej, zadziwieni. **Co mogło być w skrzynce znalezionej przez Tymka?**

– Teresko, to ziemia twoich rodziców i dziadków. Ty musisz to otworzyć – zdecydował pan Darek.

Pani Tereska ostrożnie uchyliła wieczko i aż krzyknęła z wrażenia:

– To są skarby mojej babci, które zakopała, żeby je ukryć na czas wojny. Ale znalezisko! Długo oglądaliśmy pierścionki, bransolety, sztucce i czerwone korale.

– Teraz czas zakończyć wykopki! Wsypujcie przeschnięte warzywa na taczki, a my z sąsiadem Karolem umieścimy wszystko w piwnicy – powiedział pan Darek.

Gdy słońce już zachodziło, usiedliśmy przy ognisku. Dziadek zaczął nucić „Szła dziewczeczka do laseczka...” i wszyscy dołączyli. Później były „Hej, sokoły”, „Płonie ognisko”, a my z Leną i Ignacym zaśpiewaliśmy piosenki ze szkoły. Wtedy poczuliśmy niezwykle przyjemny zapach. To pieczone ziemniaki, które do dogasającego ogniska włożył pan Darek. Obieraliśmy je palcami i posypywaliśmy solą. Ale były pyszne!

Wracaliśmy do domu obładowani. **Czym mogli być obładowani dorośli i dzieci?**

Pani Tereska dała nam wykopane warzywa!

Gdy w domu zapaliliśmy światło, po spojrzeniu na siebie wybuchnęliśmy śmiechem.

Co mogło rozśmieszyć Lenę i Tymka?

Nasze twarze i dłonie były wysmarowane popiołem z ogniska!

Kiedy po myciu wylądowaliśmy już w łózkach, choć byliśmy zmęczeni, długo rozmawialiśmy o wykopanych skarbach. **O jakich skarbach dzieci mogły rozmawiać? Co dla ciebie znaczy słowo **skarby**?**

Opowiedz, jak wyglądały wykopki na polu rolników.

Źródła ilustracji i fotografii

Okładka: (fot. dzieci – Leny i Tymka) Piotr Ratajski/INTO THE LIGHT/WSiP, (dorysowane ubrania i inne rysunkowe elementy) Emilia Pryśko

Tekst główny:

Ilustracje: (elementy rysunkowe na stronie tytułowej) Emilia Pryśko; ilustracje do bloków i kącików tematycznych, piktogramów: („Świat wokół nas” – zielony liść) Bartosz Wojciechowski, („Sposób na czytanie” – litery) Wojciech Chełchowski, („Ortografia”, „Gramatyka”, „Czas na poradę!” „Samodzielni”, „Damy radę się nauczyć!”; znak zapytania z chmurką, roślina w doniczce) Misha Lesner, („Coś ciekawego”, „Dobre wychowanie”, „Eksperyment”, „Zachęcajka”; siedzący ludzik, pędzel) Joanna Plakiewicz, („Ale sztuka!” – kredka, motyl) Aleksandra Woldańska-Płocińska; s. 6, 7, 18, 19, 30, 31, 42, 43, 45, 54, 55, 68, 69, 80, 81, 92, 93 (dorysowane ubrania, inne rysunkowe elementy na zdjęciach) Emilia Pryśko; s. 6 (pies z kredką) Daniel de Latour; s. 6–7, 62–63 (krzewy) Magdalena Babińska, (trawa) Joanna Plakiewicz; s. 7, 18, 19, 36, 62, 93 (chmurki) Agnieszka Kowalska; s. 8 (ilustracja do wiersza) Monika Pollak; s. 8, 12, 16, 20, 22, 28, 32, 34, 36, 38, 46, 50, 52, 58, 62, 66, 78, 84, 87, 90, 94, 102 (obrazki na górnym pasku) Daniel de Latour; s. 11 (malarz) Daniel de Latour; s. 12–13, 58–59, 96 (ilustracje do tekstów) Agnieszka Surma; s. 14 (scenki z bezpieczeństwem) Katarzyna Urbaniak, (książeczka „Ekokącik klasa 2”) Joanna Plakiewicz; s. 15 (strzałka) Marta Kitka; s. 18 (budowanie z klocków) Daniel de Latour; s. 18, 20 (dziewczynki przyjaciółki) Magdalena Babińska; s. 21 (Wścibscy u lekarza, oko) Katarzyna Urbaniak; s. 22–23, 38–39, 46–47, 78–79 (ilustracje do tekstów) Natalia Berlik; s. 25 (słońce) Jakub Mazerant, (trawa) Joanna Plakiewicz; s. 26, 27, 56, 57 (ilustracje do opowiadań wychowawczych) Monika Pollak; s. 29 (ludzie w autobusie) Katarzyna Urbaniak; s. 30 (nuty, gwiazdki) Daniel de Latour; s. 31 (piszące dzieci) Daniel de Latour; s. 32 (kotek) Daria Brzezińska, (biedronka) Tomasz Kozłowski; s. 33 (nuty) Daniel de Latour; s. 34–35 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 43 (robot, kółka zębate) Agnieszka Kowalska, (maszyna wciągająca śmieci) Małgorzata Detner; s. 49 (rysunek do eksperymentu) Joanna Plakiewicz; s. 50 (dwuznak „rz”) Emilia Dziubak-Szewczyk; s. 52 (maszyna sprzątająca) Katarzyna Urbaniak; s. 53 (przrzędy sprzątające – wykonanie) Marek Purzycki, (rysunkowe projekty przrzędów) Joanna Plakiewicz; s. 54, 55 (kolorowe liście) Alicja Gapińska; s. 60 (grzyby) Elżbieta Śmietanka-Combik; (siostry, jeże, bluzy dęby) Wojciech Stachyra; s. 61 (jabłko przebite strzałą) Tomasz Wawer; s. 62–63 (mrówki) Elżbieta Śmietanka-Combik, (liście) Marta Krzywicka, (drzewo – projekt) Agnieszka Żelewska, (drzewo – model) Agnieszka Siwczyk; s. 64–65 (gleba, borsuk, myszotów, żmija, grzyby, pień, wiewiórka na drzewie) Marta Kitka; s. 66 (liście i żółędzie) Agata Muszalska; s. 68 (drzewa i kamienica) Jaga Słowińska; s. 70 (gałązka drzewa) Jaga Słowińska; s. 71 (ilustracja do piosenki) Katarzyna Urbaniak; s. 73, 74 (ilustracje do tekstu) Katarzyna Urbaniak; s. 75 (ilustracja do tekstu) Anna Nowocińska-Kwiatkowska; s. 82 (ilustracja do wiersza) Anna Nowocińska-Kwiatkowska; s. 91 (sowa i jeź z kasz – wykonanie) Marek Purzycki; s. 92 (dzieci z wiatrakami) Daniel de Latour; s. 92, 109 (wiatr) Jaga Słowińska; s. 93 (pająk na pajęczynie) Daniel de Latour; s. 95 (abstrakcja) Jaga Słowińska, Joanna Plakiewicz; s. 98 (tło do Tymka) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 99 (ilustracja do wiersza) Emilia Dziubak-Szewczyk; s. 102–103 (komiks, pająk na pajęczynie) Ewa Podleś; s. 104–105 (ilustracja do opowiadania) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 106 (oczy) Joanna Plakiewicz; s. 111 (ilustracja do wiersza) Marianna Sztyma; s. 112 (chmurki) Joanna Plakiewicz

Fotografie:

INTO THE LIGHT/WSiP: s. 6, 10, 11, 15, 18, 28, 30, 37, 42, 54, 61, 69, 80, 92, 116, 117 (dziewczynka – Lena) Piotr Ratajski; s. 7, 11, 19, 30, 37, 42, 55, 61, 66, 69, 81, 92, 95, 98, 116, 118 (chłopiec – Tymek) Piotr Ratajski; s. 33 (dziewczynka w stroju kota w butach) Piotr Ratajski

WSiP: s. 30 (kalendarz) Bartosz Wojciechowski i Jarosław Cukla; s. 51 (klawesy, guiro – tarka, janczary) Grażyna Bryk, (tamburyn) Ryszard Piątkowski; s. 86 (instrument gita) Wojciech Wójtowicz

Getty Images: s. 51 (pudełko akustyczne) busypix; s. 76 (topola szara) mammuth; s. 77 (liście i owoce wierzby) Nataba, (jarzab pospolity) TasfotoNL; s. 88 (kuropatwa) GlobalP; s. 94 (drzewo na wietrze) nikitje

East News: s. 101 (samochód napędzany śmigłem) Quirky China News / Rex Features

Wojciech Jaruszewski: s. 53 (nożyczki, klej)

Marek Purzycki: s. 53 (przrzędy sprzątające); s. 91 (sowa i jeź z kasz)

Alamy Stock Photo / BE&W: s. 86 (instrument kora) fortune fish

Theta: s. 17 (montaż – kartka na powitanie – kwiatek) royalty free

WWF: s. 40 (plakat „Godzina dla Ziemi”)

Shutterstock.com: ilustracje do bloków tematycznych: („Świat wokół nas” – liście i kwiat) kotoffei, („Gra muzyka!” – nuty i bębenek) © Cienpies Design&Communication, („Złota rączka” – plakietka) Thomas Pajot, (dłoń) © Cienpies Design&Communication, („Sprawa dla detektywa” – lupa) musicman, (odcisk palca) artemiya, („Sposób na czytanie” – książka) Petrianova, („Lektura”, „Trening czytania” – książka) Hurca, („Ale sztuka!” – pędzel) Garsya, (pisak) timquo, („Formy wypowiedzi” – koperta) Ratikova, (żarówka z chmurką – żarówka) VectorMachine; s. 4, 6, 18, 30, 42, 54, 68, 80, 92 (kredka – rysunek) kostolom3000; s. 6 (kolorowe chorągiewki) Portare fortuna, (dzieci na szkolnym korytarzu) Drazen Zigic; s. 7 (dzieci na boisku) Fotokostic, (samochód policyjny) Maciej Matlak; s. 9 (chłopiec) Roman Samborskyi, (powitanie po japońsku) Tom Wang, (Masajowie – powitanie) Tran Qui Thinh, (powitanie hong) frans lemmens, (powitanie mano po) MDV Edwards; s. 10 (dziewczynki na placu zabaw) alexkatkov, (kartka z nalepką) alexkatkov; s. 11 (rama obrazu) janniwet, (materiały plastyczne) Max Topchii; s. 13 (informacja na przejściu dla pieszych) Sampajano_Anizza; s. 15 (chłopiec) SteelStock, (telefon) Fetullah Mercan, (harmonijka z kartki) pics five, (budynki centrum miasta – rysunek) tele52, (budynek policji – rysunek) max vector; s. 17 (gekon) Butterfly Hunter, (montaż – kartka na powitanie – pluszowy miś) Jesus Cervantes, (lizak) Ruth Black, (biegnące dzieci) Iakov Filimonov; s. 18 (dzieci w szkole) Ground Picture; s. 19 (dziewczynka z plecakiem) Ground Picture, (dzieci w muzeum) Monkey Business Images; s. 23 (dzieci – rysunek) BNP Design Studio; s. 24 (dziewczynki) Serhiy Kobayakov, (dzieci – rysunek) Colorfuel Studio; s. 25 (dziewczynka z koniem) gorillaimages, (kartka) Yaska, (dziewczynka grająca w piłkę) Anton Vierietin, (dziewczynka i chłopiec) Pixel-Shot, (dziewczynka grająca na kontrabasie) Anton Havelaar; s. 28 (rodzina w restauracji) BearFotos, (galeria handlowa) ValeStock, (kolejka w sklepie) Nejrón Photo, (wysiadanie z autobusu) GaudiLab, (ikonka – cisza) Avector, (ikonka – wyrzucanie śmieci do kosza) Standard Studio; s. 30 (klapki) TerraceStudio, (biedronka, motyl, pszczołka) ONYXprj, (latawiec) Pasuwan, (niebieskie tło) maxim ibragimov; s. 31 (dzieci w szkole) stockfour, („burza mózgów”) Akash, (żółte tło) Marushchak Olha, (kotek) ONYXprj; s. 32 (gwiazdozbiór Oriona) angelinast, (ołówki) Ruslan Ivantsov, (lupa) Vitaly Korovin; s. 33 (dziewczynka maluje) Artech555, (obraz na sztaludze) Foto2rich,

(chłopiec tańczy) Africa Studio, (chłopiec na wózku inwalidzkim) Lisa F. Young, (ludziki – rysunek) Starkoff; s. 36 (dziewczynka) DenisNata; s. 37 (dzieci – rysunek) FoxyImage, (dymek) akiradesigns; s. 40 (plakat „Dzień bez Samochodu” – rysunek) Prakasit Khuansuwan, (plakat „Światowy Dzień Ziemi”) Aphelleon, (plakat „Dzień Kasztanowca”) Yuliia Mazurkevych; s. 41 (konewka) Nataliia K, (doniczka) mihalec, (notes) akekoksomshutter, (ołówki) studiovin; s. 42 (wytlaczanka na jajka) Sandra van der Steen, (ludziki z plastikowych nakrętek) Kyttan, (motyl z butelki po jogurcie) Elena Chevalier, (dziewczynka zbiera śmieci w lesie) Africa Studio, (plastikowe butelki) Yellow Cat, (las) LeniKovaleva, (worek – rysunek) DeawSS; s. 43 (camping – rysunek) Ann in the uk, (ikonka – wyrzucanie śmieci) Standard Studio, (śmieci – rysunek) naum, (puszka, plastikowy kubek) photka; s. 44 (śmieciarka) Yuri Schmidt, (oznaczenia na kontenerach – zmieszane) suesse, (oznaczenia na kontenerach – szkło) Dmitry Kovalchuk, (oznaczenia na kontenerach – papier, plastik, bio) Marina Podrez, (wytlaczanka na jajka) Sandra van der Steen, (śmieci papierowe, karton, plastik) photka, (papier toaletowy) Arunsri Fudemwong, (bluza) nito, (plastikowy samolot) LungLee, (plastikowy samochód) Karana; s. 45 (skórka po bananie) Lopatin Anton, (śmieci, papier w koszu na śmieci) LightField Studios, (rower) stockphoto-graf, (płócienna torba z zakupami) sumire8, (sadzonka na dłoni) lovelyday12; s. 44, 45 (ikonki – plastik, papier, bio) Marina Podrez, (ikonka – szkło) Dmitry Kovalchuk; s. 47 (ikonki – żarówka, bateria) Marina Podrez, (ikonka – leki) davooda, (kosz na śmieci) VizRad; s. 48 (rodzina na zakupach) Pressmaster, (płócienna torba) SKT Studio; s. 49 (doniczki) mihalec, (ogryzek) Lucie Lang, (serwetka) mayakova, (konewka) Nataliia K, (ołówki) studiovin; s. 50 (porzeczki) Ines Behrens-Kunkel, (warzywa) Anna Kucherova, (jarzębina) Madlen; s. 51 (plastikowe butelki) Scisetti Alfio, (kartonowe pudło) jocic, (słoik) AlenKadr, (trójkąt) Elena Schweitzer, (bębenek) Sadik Gulec, (djembe) grekoff, (werbel) Aleksandar Grozdanovski; s. 53 (dzieci – rysunek) Olga1818, (pudełko kartonowe) jocic, (folia aluminiowa) bogdan ionescu, (opakowanie po jogurcie) Dudarev Mikhail, (taśma klejąca) mexrix; s. 54 (jesienne liście) Lukas Gojda, (szarówka w parku) Anna_Korevaya; s. 55 (jesienny las) S.Borisov, (kasztany) spline_x, (koperta) Nattika; s. 59 (kwiat w doniczce) Anton.Ryzhyh; s. 61 (rama obrazu) janniwet; s. 62 (żołędzie) domnitsky; s. 63 (dziewczynki w przebraniach zwierząt) Guryanov Andrey, (orzechy) Natalya Vdovina; s. 64–65 (las) Martin Fowler, (ślimak żółtawy) r_silver, (długosz królewski) Dewin ‘ Indew, (pająk) specnaz, (rzekotka drzewna) milart, (las – brzozy) Marcin Perkowski, (las) gluuker, (brzoza) vnlit, (jałowiec) imageBROKER, (runo leśne) yingtustocker, (dzik, wiewiórka) Eric Isselee, (jagody) FotograFFF, (wrzosa) Aleks Kend, (kret europejski) David Chapman, (kopiec kreta) przyrmat, (gałęzie i grzyby) xpixel, (piórko) Smileus, (piórko) Potapov Alexander, (ślimak) Lutsenko_Oleksandr, (dzieciot duży) YK, (mrówka rudnica) Andrey Pavlov; s. 66 (liść) ajt, (list – papier) mangpor2004; s. 67 (jesienne liście) Ewa Studio; s. 68 (babcia tuli dziecko) Maria Sbytova; s. 69 (kasztan) Palokha Tetiana, (kasztan) Olga_Shestakova, (liść kasztanowca – rysunek) Viktorya170377, (kasztan) Pavel Kovacs, (kasztan w skorupce) Valery121283, (jesienny park) Taiga; s. 73 (ikona – serce) Kittichai Songprakob; s. 75 (liść kasztanowca – rysunek) Viktorya170377, (kasztan) Palokha Tetiana; s. 76 (kasztanowiec) Shatterschock, (liście kasztanowca i kasztany) spline_x, (dąb) hecke61, (żołędzie i liście dębu) Nataliia Melnychuk, (liście topoli) Tatyana Mi, (buk pospolity) jessicahyde, (bukwia) Pavel Kovacs; s. 77 (ikonka – drzewo) VikiVector, (klon pospolity) Werner Muenzker, (liść klonu) Alekcey, (wierzba płacząca) Ruud Morijn Photographer, (jarzębina) Olexandr Panchenko, (olsza czarna) Jakub Czajkowski, (liście i owoce olszy) krolya25; s. 79 (ikonka – słońce) USER, (ikonka – liść) suesse, (ikonka – komoda) Artco, (mandala) MetamorphosaX; s. 80 (zielony groszek) Ines Behrens-Kunkel, (papryka) Maks Narodenko, (bakłażan, pomidor – rysunek) Ra, (imbir) jiangdi, (papryka pomarańczowa) Ruslan Kuzmenkov, (czosnek) Kazakov Maksim, (pomidor) Tim UR, (traktor na polu – rysunek) Yanotai Khamchak, (warzywa w słoikach) zarzamora; s. 81 (brokuł) Nik Merkulov, (burak) ElenaPhotos, (ziemniak – rysunek) Ra, (ziemniak) JIANG HONGYAN, (kukurydza) Kovaleva_Ka, (placki ziemniaczane) ismishko, (kasza gryczana) Vladyslav Trenikhin, (gryka na polu) Anna-Nas; s. 83 (torba na zakupy) Billion Photos, (lista zakupów) Paket, (fioletowa kartka) Kostas Bagiuiani, (słoik – rysunek) Avector, (lupa) Vitaly Korovin, (opakowanie chipsów) Nadezhda Bormotova; s. 84 (owoce w sklepie) Dusan Petkovic, (przetwórnia owoców) Juice Flair, (wytwórnia soków owocowych) industryviews, (sopot czarny) SewCreamStudio; s. 85 (ikonki: zegar, trudność wykonania, wege) Blan-k, (mus jabłkowy) margouillat photo; s. 86 (owoc tykwy) JIANG HONGYAN, (symbole afrykańskie) VANCHINA ANNA, (balafon) anastasiya adamovich, (mapa Afryki) Robert Biedermann, (afrykański wzór) flovie, (dziewczynka) Africa Studio; s. 87 (frytki) itor, (placki ziemniaczane) Sea Wave, (sałatka ziemniaczana) Mironov Vladimir, (szare kluski) Dar1930, (chipsy) Spalnic; s. 88 (pasikonik) happymay, (skowronek) photomaster, (pole) Pavlo Baliukh, (mysz) Karin Jaehne, (trawa) Nudphon Phuengsuwan, (pszenica) Aleoks, (owies) Repina Valeriya; s. 89 (pszenica, owies, żyto, jęczmień) spline_x, (kukurydza) Subbotina Anna, (gryka) Tim UR, (ziemniak) Elena Zajchikova, (burak) ElenaPhotos, (marchew) Valentina Razumova, (rzepa) JIANG HONGYAN, (pietruszka) cristi180884, (cykoria) optimarc, (rzepak) Madlen, (słonecznik) Ian 2010, (len) Volosina, (konopie) nafterphoto; s. 90 (płatki kukurydziane) PotaeRin, (kuskus) rodrigobark, (chrupki) ra3rn, (pieczywo żytnie) Stockvision, (płatki owsiane) ifong, (bułka) Gaborturcsi, (kasza gryczana) kzzw, (kasza jęczmienna) bigacis, (ryż) haru, (pole ryżowe) Jimmy Tran; s. 91 (gryka) Tim UR, (kasza gryczana) vandycan, (kartka z plasterkiem) Yaska, (ugotowana kasza gryczana) Sea Wave; s. 92 (wiatrak na polu) Marcel Toung, (turbina wiatrowa) martan; s. 93 (pranie na sznurku) Brian A Jackson; s. 94 (słońce – rysunek) USER, (termometry) Monory, (wiatr – cząsteczki) Anna Golant; s. 95 (rama obrazu) gillmar; s. 97 (chiński latawiec) Graeme Dawes, (chiński latawiec na plaży) Thor Jorgen Udvang, (latawiec smok) sevenke, (latawiec) vectorOK, (tło pod latawcem) Cute art; s. 98 (flet prosty) Yuriy Kulik, (harmonijka ustna) NothingIsEverything, (flażolet) TerraceStudio, (trąbka) furtseff, (flet poprzeczny) TRINACRIA PHOTO; s. 100 (dmuchawiec) Przemek Klos, (silny wiatr) Petr Stalbovskiy, (wicher) Thomas Skjaeveland, (huragan) Avillfoto, (tornado) lafoto, (połamane drzewa w lesie) Roman Mikhailiuk, (zniszczony dom) Benjamin Simeneta, (zniszczony samochód) WoodysPhotos, (wiatromierz) wk1003mike; s. 101 (żaglówki) Aerial-motion, (kwitnące drzewa) Tatyana Mi, (balon) Bilanol, (turbiny wiatrowe) TebNad; s. 103 (babie lato) nativeart photo; s. 106, 108, 110 (ołówki) studiovin; s. 108 (ćwiczenia – rysunki) NotionPic; s. 109 (jesienny liść) Marques, (torba foliowa) daizuoxin, (liść dębu) Olga Kovalenko, (dziewczynka z grabiami) Pixel-Shot, (liść kasztanowca) Vaclav Volrab, (worek na liście) photka

Reprodukcje: s. 7 (znak przejście dla pieszych „Agatka”); s. 11 (Leonardo da Vinci „Dama z gronostajem”) Pracownia Fotograficzna MNK; s. 12 (znak zakaz ruchu pieszych), (znak droga dla rowerów), (znak przejazd kolejowy bez zapór), (znak przejście podziemne dla pieszych); s. 42, 45 (znak recykling); s. 61 (Ferdinand Küss „Martwa natura z koszem owoców i pszczołą”), (Giuseppe Arcimboldo „Lato”); s. 95 (Wassily Kandinsky „Kompozycja 10”)

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że podjęły starania mające na celu dotarcie do właścicieli i dysponentów praw autorskich wszystkich zamieszczonych utworów. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, przytaczając w celach dydaktycznych utwory lub fragmenty, postępują zgodnie z art. 27¹ ustawy o prawie autorskim. Jednocześnie Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że są jedynym podmiotem właściwym do kontaktu autorów tych utworów lub innych podmiotów uprawnionych w wypadkach, w których twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Lektury proponowane do omówienia w klasie 2

wrzesień: Dorota Gellner „Wścibscy”

październik: Maria Terlikowska „Drzewo do samego nieba”

listopad: Piotr Kordyasz „Lolek. Opowiadania o dzieciństwie Karola Wojtyły”

grudzień: Hans Christian Andersen „Dziewczynka z zapalkami”

styczeń: Grzegorz Kasdepke „Detektyw Pozytywka”

marzec: Danuta Parlak „Kapelusz Pani Wrony”

kwiecień: Jan Brzechwa „Na wyspach Bergamutach”

maj: Agnieszka Frączek „Rany Julek! O tym, jak Julian Tuwim został poetą”,
Julian Tuwim „Cuda i dziwy”, „Figielek”, „Spóźniony słowik”

czerwiec: Łukasz Wierzbicki „Afryka Kazika”

Imię i nazwisko ucznia	Klasa	Rok szkolny

**WYDAWNICTWA
SZKOLNE
i PEDAGOGICZNE**

wsip.pl

sklep.wsip.pl

infolinia: 801 220 555

orke.pl